

**İLKÖĞRETİMİN FİNANSMANINA YEREL YÖNETİMLERİN
KATILIMI AÇISINDAN
TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

144358

Kamil YILDIRIM

144358

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi
Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı için öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Ekim 2004

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Yüksel KAVAK

Üye

Prof. Dr. Gülsün Atanur BASKAN (Danışman)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Berrin BURGAZ

Üye

Yrd. Doç. Dr. Yusuf BADAĞAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Feyyat GÖKÇE

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

13/12/2004

Prof. Dr. Nuran ÖZYER
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada yerel yönetimlerin ilköğretimin finansmanına katılımı açısından Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri (Belçika, Danimarka, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya, İsveç, Birleşik Krallık) karşılaştırılmıştır.

Araştırmada tarama yoluyla bilgi toplanmıştır. Elde edilen bilgilerden hareketle ülkelerin finansman sistemleri ve bu sistem içinde yerel yönetimlerin rolü ortaya konmuştur.

Araştırmada, karşılaştırmalar yapılırken ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri, yönetim biçimleri, toplumsal ve coğrafi farklılıkları dikkate alınmamıştır. Yerel yönetimlerin finansman akışındaki rolü ilköğretimin harcama kategorileri dikkate alınarak gösterilmiştir. Bu kategoriler personel, işletme, bina yapım ve onarımları, projeler ve sosyal hizmetler (taşıma, yemek vb.) olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda ulaşılan bilgiler geliştirilen tablolara işlenmiş ve bu tablolardan yararlanılarak Türkiye'nin hangi kategorilerde Avrupa Birliği ülkelerinden farklılaştığı ortaya konulmuştur.

Araştırmada ulaşılan bulgulara göre Avrupa Birliği ülkelerinin, ilköğretimin finansmanındaki yerelleşme eğilimleri devam etmektedir. Bu anlamda yerel yönetimler ve okullar ön plana çıkmaktadır. Türkiye' de merkezi yönetimin ilköğretimin finansmanına ilişkin karar verme ve uygulama sürecindeki rolü ağırlığını sürdürmektedir.

Bu araştırma doğrultusunda ilköğretime ayrılan kaynakların etkin kullanılma durumunu belirlemeye yönelik farklı bir araştırma yapılması önerilmektedir.

SUMMARY

Turkey and EU countries (Belgium, Denmark, Germany, Greece, Spain, France, Ireland, Italy, Luxemburg, Netherlands, Austria, Portugal, Finland, Sweden and United Kingdom) have been compared regarding the role of local governments in financing of primary education in this study.

Data was gathered by reviewing literature. Moving from the data gathered, countries' financial system of education and the role of local governments have been displayed.

Countries' development level, kinds of governing body, geographical or social differences were not considered. The role of local governments in flowing finance to primary education was exhibited according to sub categories of primary education resources. These sub categories were staffing, operational goods and services, capital, specific resources and social services (transportation, meals etc.).

Data gathered from the search were exhibited on the tables that were used in comparing Turkey and EU countries. In this way differences and similarities between Turkey and EU countries were showed.

According to data central government have had strong influence on the financing of primary education in Turkey whereas EU countries have continued the localization process. Local governments and schools have taken important role in financing system of primary education.

A research is offered to be able to determine whether sources set aside for primary education are used effectively.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	i
Summary.....	ii
İçindekiler.....	iii
Tablo, Şekil ve Diyagramların Listesi.....	v
Önsöz.....	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1. Problem Durumu.....	1
2. Problem Cümlesi.....	17
3. Alt Problemler.....	17
4. Sınırlılıklar.....	17
5. Tanımlar.....	18
6. Araştırmanın Önemi.....	19

BÖLÜM II

YÖNTEM	20
1. Araştırmanın Modeli.....	20
2. Araştırmanın Evreni.....	21
3. Verilerin Toplanması.....	21
4. Verilerin Çözümlemesi.....	22

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM	23
1. Ükelere Göre İlköğretimin Finansmanı	23
Türkiye.....	28
Belçika.....	34
Danimarka.....	41
Almanya.....	42
Yunanistan.....	44
İspanya.....	45

Fransa.....	47
İrlanda.....	49
İtalya.....	50
Lüksemburg.....	52
Hollanda.....	54
Avusturya.....	56
Portekiz.....	57
Finlandiya.....	59
İsveç.....	61
Birleşik Krallık.....	63
2. Harcama Türlerine Göre İlköğretimin Finansmanı.....	73
<u>Personel Finansmanı</u> Açısından Benzerlik ve Farklılıklar	73
<u>İşletme, Malzeme ve Hizmet</u> Açısından Benzerlik ve Farklılıklar	74
<u>Bina Yapımı, Yenilenmesi ve Onarımı</u> Açısından Benzerlik ve Farklılıklar	76
<u>Projelerin Gerçekleştirilmesi</u> Açısından Benzerlik ve Farklılıklar	78
<u>Ulaşım, Yemek, Barınma</u> Açısından Benzerlik ve Farklılıklar	79

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
KAYNAKLAR.....	83
EKLER.....	87

TABLO, ŞEKİL VE DİYAGRAMLARIN LİSTESİ

No	Açıklama	Sayfa
Tablo 1	Psacharopoulos'a Göre Yatırım Alanlarının Finansman Kaynakları.....	3
Tablo 2	Kamu ve Özel Eğitim Harcamalarının GSMH İçindeki Oranları.....	4
Tablo 3	Eğitime Ayrılan Kamu Kaynaklarının Yönetim Kademelerine Göre Dağılımı.....	5
Tablo 4	Öğrenim Yaşı ve İlköğretim Süresi.....	18
Şekil 1	Okulların Finansman Gerektiren İhtiyaçları.....	23
Tablo 5	İlköğretim Kaynaklarının Yönetiminde Yetkili Birimler.....	25
Şekil 2	Diyagramların İşaret Dili.....	27
Tablo 6	MEB ve İlköğretim Bütçelerinin Miktar ve Oranları.....	29
Tablo 7	İl Özel İdarelerinin İlköğretime Katkısı.....	29
Diyagram 1	Türkiye'de İlköğretim Finansman Süreci.....	33
Diyagram 2	Belçikanın Fransızca Konuşan Kesiminde İlköğretim Finansman Süreci.....	37
Diyagram 3	Belçikanın Flamanca Konuşan Kesiminde İlköğretim Finansman Süreci.....	40
Diyagram 4	Belçikanın Almanca Konuşan Kesiminde İlköğretim Finansman Süreci.....	41
Diyagram 5	Danimarka'da İlköğretim Finansman Süreci.....	43
Diyagram 6	Almanya'da İlköğretim Finansman Süreci.....	44
Diyagram 7	Yunanistan'da İlköğretim Finansman Süreci.....	46
Diyagram 8	İspanya'da İlköğretim Finansman Süreci.....	47
Diyagram 9	Fransa'da İlköğretim Finansman Süreci.....	49
Diyagram 10	İrlanda'da İlköğretim Finansman Süreci.....	51
Diyagram 11	İtalya'da İlköğretim Finansman Süreci.....	53
Diyagram 12	Lüksemburg'da İlköğretim Finansman Süreci.....	54
Diyagram 13	Hollanda'da İlköğretim Finansman Süreci.....	56
Diyagram 14	Avusturya'da İlköğretim Finansman Süreci.....	58
Diyagram 15	Portekiz'de İlköğretim Finansman Süreci.....	60
Diyagram 16	Finlandiya'da İlköğretim Finansman Süreci.....	60
Diyagram 17	İsveç'de İlköğretim Finansman Süreci.....	62
Diyagram 18	İngiltere'de İlköğretim Finansman Süreci.....	64

Diyagram 19	Galler 'de İlköğretim Finansman Süreci.....	67
Diyagram 20	Kuzey İrlanda'da İlköğretim Finansman Süreci.....	69
Diyagram 21	İskoçya'da İlköğretim Finansman Süreci	70
Tablo 8	Finansman Sürecinde Karar Yetkisinin Yönetim Düzeylerine Dağılımı.....	72
Tablo 9	Öğretmenlerin Ücretlerinin Finansmanına Yönetim Kademelerinin Katılımına Göre Ülkelerin Dağılımı.....	73
Tablo 10	Öğretim Görevi Olmayan Okul Çalışanlarının Ücretlerinin Ödenmesinde Yönetim Kademelerinin Rolüne Göre Ülkelerin Dağılımı.....	74
Tablo 11	Elektrik, Kırtasiye, Isınma Gibi Harcama Kategorilerinin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı.....	75
Tablo 12	Taşınır Demirbaş, Öğretim Malzemeleri Gibi Harcama Kategorilerinin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı.....	76
Tablo 13	Donanım, Mobilya, Taşınmaz Demirbaşların Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı.....	76
Tablo 14	Bina Yapımı ve Büyük Çaplı Onarımların Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı.....	77
Tablo 15	Küçük Çaplı Onarımlar ve Bakıma Yönelik Harcamaların Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı.....	77
Tablo 16	Projelerin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı.....	78
Tablo 17	Ulaşım, Yemek, Barınma Gibi Sosyal Hizmetlerin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı.....	79

ÖNSÖZ

Karardan etkilenenlerin karar alma sürecine katılması demokratik ve çağdaş toplumların temel nitelikleri arasındadır. Yerel yönetimlerin bu anlamda önemli bir işlevi sözkonusudur. Eğitimin gerçek yaşamın örüntüleri arasında olması, bu alanla ilgili karar alma sürecinde yerel yönetimlerin de rol almasını gerektirmektedir.

Gerek çağdaş bir toplumun oluşmasındaki önemi gerekse eğitime yönelen kaynakların çeşitlenmesi ve etkin kullanımına dönük olarak yerel yönetimler Avrupa Birliği ülkelerinde ve dünyanın diğer ülkelerinde güçlendirilmektedir.

Araştırma ile yerel yönetimlerin ilköğretimin finansmanındaki rolü ortaya konmakta; bu açıdan Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye karşılaştırılmaktadır.

Araştırmanın sonraki araştırmalar için kaynaklık etmesi ve katkıda bulunmasını umuyorum.

Araştırmanın gerçekleşmesinde beni yönlendiren ve bana yardım eden danışmanım Prof. Dr. Gülsün Atanur Baskan'a, Prof. Dr. Yüksel Kavak'a, Yrd. Doç. Dr. Berrin Burgaz'a, Yrd. Doç. Dr. Yusuf Badavan'a ve Yrd. Doç. Dr. Feyyat Gökçe'ye çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca araştırmanın sıkıntılı dönemlerinde beni rahatlatan ve yardım eden dost insan Fırat Kıyas Birel'e, yurt dışından ihtiyaç duyduğum kaynakları bana ulaştıran uzaktaki yakınım Hamza Güngör'e ve nihayet bana sabreden ve desteğini hiç esirgemeyen eşim, Neslihan Yıldırım'a ve oğlum Başar Yıldırım'a teşekkür ediyorum.

Bu çalışmayı şimdi aramızda olmayan babam Hamit Yıldırım'a adıyorum.

Kamil Yıldırım

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya ilişkin problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın önemi yer almaktadır.

1. Problem Durumu

Eğitim ekonomisi, ekonominin bir alt dalı olarak ele alınırken eğitim finansmanı ise eğitim hizmetinin üretilmesi, tüketilmesi, dağıtılması süreçlerinin finansman boyutu ile ilgilidir. Eğitim finansmanının kavramsal tanımlarında eğitimin ekonomik bir mal olarak değerlendirilmesi ortak noktayı oluşturmaktadır. Sahip olduğu özellikler açısından eğitim, hizmet niteliğinde, birden fazla kullanıma olanaklı, üretim niteliği de olan ekonomik bir mal olarak belirtilmektedir. Eğitimin satın alınması, üretilmesi ve dağıtılması süreçleri aynı zamanda eğitim finansmanının alanını ortaya koymaktadır.

Eğitim finansmanı Levin'e (1987) göre "eğitim alanında parasal kaynakların elde edilmesi, bu kaynakların dağıtımı sürecinin irdelenmesidir".

Adem'e göre "eğitim finansmanı demek, eğitimde belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için gerekli parasal kaynakların değerlendirilmesidir" (Adem 1999).

Karakütük (1999) ise "eğitim sisteminin başarılı olabilmesi için gerekli sermaye ve parasal kaynakları" finansman kavramı içinde ele almaktadır.

Tural (2002: 31), eğitim finansmanını eğitim yönetimi kapsamında kaynak kullanımı olarak görmektedir.

Eğitim finansmanı alt öğelerine ayrıldığında eğitimin belirlenen hedefine varabilmesi için ihtiyaç duyulan her şeyin aynı zamanda eğitim finansmanının kapsamında olduğu görülmektedir. Eğitim talebinde bulunanlar, eğitim hizmetini üretenler, bu hizmetin üretiminde kullanılan çeşitli araçlar ve ortam eğitim finansmanının alt öğeleri olarak sıralanabilir. Öğretmenler, okul binaları, kullanılan araç ve gereçler, planlar, müfredat programları eğitim hizmetinin üretilme sürecinde işe koşulan öğelerdir.

Bu çalışmada, inceleme ve karşılaştırmalar yapabilme açısından eğitim finansmanının alt ögeleri beş ana başlık altında toplanmıştır.

1. **Çalışanlar:** Eğitim hizmetinin yerine getirilmesi için yararlanılan insan kaynaklarıdır. Öğretmen, yönetici, rehber, temizlik ve bakım görevlileri gibi.
2. **İşletme:** Su, elektrik, ısıtma, telefon, tebeşir, fotokopi vb.
3. **Bina ve Donanım:** Arsa, bina yapımı, kiralanması, oyun alanlarının düzenlenmesi, mobilya, öğrenme materyalleri, bilgisayar donanımı gibi uzun ömürlü taşınır ve taşınmazların sağlanması.
4. **Sosyal Hizmetler:** Ulaşım, yemek, barınma ve eğitimsel etkinlikler.
5. **Özel projeler:** İlk okuma-yazma seferberliği, kırsal yörelerde eğitimin yaygınlaştırılması projesi, temel eğitim projesi gibi ulusal, ve uluslararası çapta projeler.

1950'li ve 1960'lı yıllarda ekonomik gelişmeyi etkileyen en önemli bir değişken olarak kabul edilen eğitim ekonomik büyüme, gelir bölüşümü, doğurganlık oranı, bebek ölüm oranları ve sosyal hareketliliği etkileyen bir etken olarak ortaya çıkmıştır (Carnoy, Levin ve diğerleri 1982: 35). Bu konuda Brezilya ve Kolombiya' da yapılan araştırmalar dikkat çekicidir. Değişik finansman seçeneklerinin uzun dönem içinde uygulama sonuçlarının saptandığı araştırmada yalnızca kamu tarafından finanse edilen ilköğretimin gelir üzerinde pozitif yönde yeniden dağıtım etkisi yarattığı belirlenmiştir (IDRC 1982: 65).

İlköğretimin, sosyal gruplar arasında görülen eşitsizliklerin azalmasında, kızların aleyhine ortaya çıkan fırsat eşitsizliğinin giderilmesinde olumlu yönde etkileri saptanmıştır (Kavak ve Burgaz 1994: 71).

Ayrıca eğitimin doğurganlık, bebek ölüm oranlarının azaltılması, yaşam süresinin uzaması ve tarımsal üretimde verimlilik artışı gibi olumlu etkilerine de işaret edilmektedir (Carnoy, Levin ve diğerleri 1982: 35).

İlköğretim getirilerinin önemi devletlerin bu kademeyi yayma ve süresini uzatma çabalarına, bunun bir sonucu olarak finansmanını da üstlenmelerine yol açmaktadır.

Psacharopoulos'a (1990: 161) göre eğitim yatırımlarına ayrılan finansman kaynaklarını aşağıdaki gibi tablolatırmak mümkündür (Tablo 1).

Tablo 1: Psacharopoulos'a Göre Yatırım Alanlarının Finansman Kaynakları

	YATIRIM ALANI	FİNANSMAN KAYNAĞI
Eğitim Düzeyine Göre	İlköğretim	Kamu Ağırlıklı
	Ortaöğretim	Kamu / Özel karışık
	Yükseköğretim	Özel Ağırlıklı
Program Türüne Göre	Genel/Akademik	Kamu Ağırlıklı
	Mesleki/Teknik	Özel / İşveren Ağırlıklı
Faydalananlara Göre	Düşük Gelirli / Kırsal Yörelere	Kamu Ağırlıklı
	Yüksek Gelirli / Şehir	Özel Ağırlıklı
Etkinlik Türüne Göre	İlköğretime Giriş	Kamu Ağırlıklı
	Kalite Girdileri	Kamu / Özel Karışık
	Öğretmen Ücretleri	Kamu / Özel Karışık
	Okul Yapımı	Kamu / Özel Karışık

Tablo 1'e göre ilköğretim yatırımları ağırlıklı olarak kamu tarafından finanse edilmektedir. İlköğretim harcamaları kamu harcamalarının bir bölümünü oluşturmaktadır. Eğitim ve yetiştirme hizmetinin sunulabilmesi için devletin üstlenmiş olduğu harcamalar kamusal harcama olarak adlandırılmaktadır. Bu harcamalar dolaylı ve dolaysız vergiler, kira ve faiz gelirleri, borç ve diğer kamu gelirlerince karşılanmaktadır. Yerel düzeyde ise emlak vergilerinden ve işletmelerden alınan vergilerden ayrılan paylardan, öğrenci katkı paylarından karşılanmaktadır.

İlköğretimin finansmanında merkezi hükümet kamusal kaynakları kendi eliyle, bağlı alt birimleri aracılığıyla kullanabilmektedir. Ancak kamu kaynaklarının hedefine ulaşması sürecinde farklı yöntemler izlenebilmektedir. Eğitim finansmanında ülkelerin başvurduğu yollar belli alt başlıklarda toplanmaktadır.

- **Doğrudan Finansman:** Eğitim harcamalarının tümünün devlet tarafından karşılanması,
- **Kısmi Finansman:** Eğitimin karma mal olarak kabul edilmesi ve devlet ile eğitimden yararlananların harcamaları üstlenmesi,
- **Dolaylı Finansman:** Devletin harcamaları yerel yönetimlere aktardığı kaynaklar yoluyla karşılaması,

- **Özel Finansman:** Eğitimin tamamen bir özel mal olarak görüldüğü ve yararlanıcılar tarafından finanse edildiği serbest piyasa modeli,
- **Borçlanma Yoluyla Finansman:** Yararlanıcıların eğitim hakkında yararlanmak için sonradan ödemek koşuluyla borçlanarak eğitim hizmetini satın aldıkları borçlanma modelidir (Şahin 2002).

Dünyanın bir çok ülkesinde ilköğretim ya tamamen devlet tarafından (kamu kaynaklarıyla) ya da küçük boyutta özel katkı (öğrenim harcı, eğitim harcamalarının ev harcamaları içinde karşılanması gibi) ile finanse edilmektedir (OECD 2003).

Tablo 2 : 1995-2000 Yılları Arası Kamu ve Özel Eğitim Harcamalarının GSMH İçindeki Oranlarının Değişimi

Ülkeler	Eğitim Harcamalarının GSMH İçindeki Oranı					
	1995 yılı			2000 yılı		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Avusturya	5.9	0.3	6.3	5.4	0.3	5.7
Belçika	-	-	-	5.1	0.4	5.5
Danimarka	6.1	0.2	6.3	6.4	0.3	6.7
Finlandiya	6.3	-	6.3	5.5	0.1	5.6
Fransa	5.9	0.4	6.3	5.7	0.4	6.1
Almanya	4.5	1.0	5.5	4.3	1.0	5.3
Yunanistan	2.9	0.1	3.0	3.7	0.2	3.9
İrlanda	4.7	0.5	5.2	4.1	0.4	4.5
İtalya	4.8	-	4.8	4.5	0.4	4.9
Lüksemburg	-	-	-	-	-	-
Hollanda	4.6	0.2	4.8	4.3	0.4	4.7
Portekiz	5.3	-	5.3	5.6	0.1	5.7
İspanya	4.6	1.0	5.6	4.3	0.6	4.9
İsveç	6.3	0.1	6.4	6.3	0.2	6.5
Türkiye	3.4	-	3.4	2.3	-	2.3
İngiltere	4.6	0.9	5.5	4.5	0.7	5.2

Kaynak : OECD (www.oecd.org/edu/eag2003)

OECD 2003 verileri dikkate alındığında eğitim kurumlarına ulaşan kaynakların % 88' inin doğrudan kamu kaynaklarından finanse edildiği görülmektedir. Tablo 2 eğitime ayrılan kamu harcamalarının GSMH içindeki değişim oranlarını göstermektedir. Yalnızca Kore (% 40), ABD (% 33), Avusturalya ve Japonya' da (%25) özel kaynaklar anlamlı bir oran teşkil etmektedir. Türkiye'de özel kaynakların oranı yalnızca % 3 iken kamu kaynaklarının oranı % 97'dir (OECD 2003: 213 - 215). 1995 ve 2000 yılları dikkate alındığında özel eğitim harcamalarında bir artış saptanmıştır. Ancak bu artış eğitime aktarılan kamu harcamalarında bir azalma anlamına gelmemektedir (OECD 2003: 215).

Eğitime ayrılan kamu kaynakları merkezi, bölge veya yerel yönetimler aracılığı ile kullanılmaktadır (Tural 2002: 215). Bu durum ülkelerin yönetim düzeylerinin ilköğretimin finansmanı sürecindeki rolüne de ışık tutmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3 : Eğitime Ayrılan Kamu Kaynaklarının Çıkış Noktasına Göre Dağılımı

Ülkeler	Yönetim Kademeleri			
	Merkez	Bölge	Yerel	Toplam
Avusturya	8.9	58.5	32.6	100
Belçika	0	77.8	22.2	100
Danimarka	1.1	3.4	95.6	100
Finlandiya	2.4	-	97.6	100
Fransa	57.1	4.3	38.7	100
Almanya	0	76.8	23.2	100
Yunanistan	98	2	0	100
İrlanda	99.9	0	0.01	100
İtalya	78.7	0	21.3	100
Lüksemburg	49	-	51	100
Hollanda	7.3	0	92.7	100
Portekiz	-	-	-	-
İspanya	42	48.3	9.7	100
İsveç	-	-	-	-
Türkiye	99.9	-	0.01	100
İngiltere	2.5	-	97.5	100
Kaynak : Eurostat 2000				

Eğitime ayrılan kaynakları kontrol eden yönetim kademesinin genellikle eğitimi yönetmede stratejik bir güç sahibi olduğu kabul edilmektedir. Bu açıdan eğitimin finansmanında sorumluluğun yerel, federal ve merkezi yönetimler arasında paylaşılması önemli bir sorundur. Eğitimin finansmanında önemli kararlar ya finans kaynağının çıkış noktasında ya da bu kaynakların dağıtılma ve harcanma aşamasında verilmektedir. Bu durum, eğitim sisteminin işleyiş düzeneğini ortaya çıkaran önemli bir bileşendir.

OECD ve AB ülkelerinde eğitimin finansmanında yerel otoritelerin rolü artmaktadır. Örgün eğitimde üniversite dışında kalan kurumların eğitim finansmanı için ayrılan kaynakların ortalama % 51'i yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır (OECD 2003: 225). İlköğretim okullarına ayrılan kamu kaynaklarının çıkış noktasına göre ülkeler arasındaki dağılımını gösteren Tablo 3'de, yönetim kademeleri arasında kaynak aktarımı gerçekleştikten sonra çıkış noktasından eğitim kurumuna ulaşan paranın dağılım sonrası oranları görülmektedir. Tablo 3'e özel ilköğretim okulları dahil edilmemiştir. AB ortalaması dikkate alındığında ilköğretime ulaşan kamu kaynaklarının % 34.1'ni merkezi yönetim, % 20.3' ünü bölge yönetimi ve % 45.5'ini yerel yönetimler tarafından sağlanmaktadır. Ancak Türkiye'de ilköğretime ayrılan kamu kaynakları ağırlıklı olarak merkezi yönetim birimleri tarafından sağlanmaktadır (% 99.9).

Uluslararası Gelişmeleri Araştırma Merkezi tarafından 1982'de Kanada'da yapılan "Eğitimsel Gelişmenin Finansmanı" konulu bir konferansta değişik ülkelerde ilköğretime yapılan harcamaların finansmanında izlenen yöntemler tartışılmıştır. Bu tartışmaların ortak sonucu dünyada bir yerelleşme eğiliminin varlığıdır. Ülkeler bu yönde yapısal reformlara gitmekte ve eğitim finansman sistemlerini değiştirmektedirler (IDRC 1982: 63).

Yerelleşme çabalarının görüldüğü ülkelerden biri de Çin'dir. Çin'de siyasi yönetim 1980'lerin başından itibaren yönetim yapısında değişikliklere giderek karar verme yetkisini alt kademelere doğru dağıtmıştır. Bu reform kapsamında eğitim finansmanı da ele alınarak kaynak transferinde ve kaynak üretmede yerel otoriteler söz sahibi yapılmıştır. Reformun temel varsayımı "bir yerde neye ihtiyaç duyulduğunu en iyi orada yaşayanlar bilir" yargısına dayanmaktadır. Çin'deki bu değişimi değerlendiren Tsang'a göre (1996), merkezi sistemi dönüştürmek için üç aşama izlenmiştir. a) Yönetimin her kademesi için finansal sorumluluklar tanımlanmıştır, b) Yönetim kademelerine otonomi sağlanmıştır ve c) Yönetimler

kendi bütçelerini yapma yetkisine sahip olmuşlardır. Bir yerel yönetim vergi koyma, artırma ve harcamalarına kendisi karar verebilmekte, sonradan kullanmak üzere gelir artırabilmekte ya da gelirlerinden fazla harcamalara girişebilmektedir. Her yönetim birimi kendi yönetim alanlarındaki eğitim işlerinden sorumlu tutulmuştur. Eğitime yapılan harcamaların finansmanında merkezi hükümetten belli kriterler gözetilerek aktarılan kaynaklar ve vergi gelirlerinden ayrılan kaynaklar kullanılmaktadır. Merkezi hükümetten aktarılan kaynaklar öğrenci başına maliyet gözetilerek yapılmaktadır. Yerel düzeyde toplumun eğitime katkısı artmıştır. İnsanlar okulları kendi mal varlıkları olarak kabul ettikleri için katkılarını da artırmışlardır. Reform öncesi okullar devlet malı olarak kabul edilmekteydi. Okulların kendi oluşturdukları fonlar, etkinlikler aracılığı ile toplanan gelirler, okul işletmeleri aracılığı ile elde edilen gelirler, öğrenci katkı payları gelirleri finansman kaynaklarının çeşitlenmesine yol açmıştır. Yerel yönetimler oturma vergisi, temel eğitimi geliştirme vergisi, iş vergileri ve katma değer vergilerinden paylar ayırarak eğitimi finanse etmektedir.

Çin'de her yörede reform iyi sonuçlar vermemiştir. Fakir ve kırsal yörelerde finansal koşullar daha da kötüleşmiştir. Öğretmen maaşları gecikmekte ya da hiç ödenememektedir. Okullar bakımsızlıktan yıkıntı halini almıştır. Üstelik zorunlu katkı payları ve okutma maliyetleri ailelerin çocuklarını okullara göndermeme sonucunu doğurmuştur. Bu yörelerin maduriyeti merkezi hükümet ve il yönetimlerince bilinmesine karşın aktarılan yardımlar ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Öğrenci başına maliyet ortalama 27 dolar ve bu yöreler için 10 dolar olarak belirlenmişken yapılan yardım öğrenci maliyetinin ancak 1.41 dolarını karşılamaktadır.

Araştırma sonucuna göre reform yapısal değişikliklerde ve hükümetten aktarılan kaynaklarla, hükümet dışı kaynakların eğitime aktarılmasında başarılı olmasına rağmen sistem önemli görülebilecek amaç sapmalarına, eşitsizliklere yol açtığı için dikkate değer zayıflıklara sahiptir. Eğitim sektörünün içinde ve dışında finansman sisteminin geliştirilmesi daha başka müdahaleler gerektirmektedir (Tsang 1996: 423).

Filipinler'de ilköğretim finansmanı hem merkezi yönetim hem de yerel katkılarla sağlanmaktadır. Merkezi yönetim ulusal ve bölgesel düzeyde belirlediği ölçütlere göre öğretmen ve yöneticilerin atanmasını; ücretlerinin ödenmesini; ders kitaplarını vermeyi; okul donanımını sağlamayı ve bina yapımlarını gerçekleştirmektedir (Jimenez&Paqueo 1996).

Jimenez ve Paqueo'nun (1996) yaptığı araştırmada yerel katkıların resmi ilköğretim okullarının etkililiğini artırmada bir etki yaratıp yaratmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Araştırmada yerelleşmenin finansal anlamda okulları daha etkinleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Filipinlerde büyük oranda devlet tarafından finanse edilen ancak yerel katkıları da alan ilköğretim okullarının maliyet, finansal kaynaklar, öğrenci başarısı incelenmiştir. Yerel katkı (okul aile birliklerinden, belediyelerden, öğretmen-aile birliklerinden, müteveli heyetlerinden) alan okullar daha etkili bulunmuştur. Bu okullarda maliyetlerin düşüklüğü, kayıtların sürekliliği ve kalitenin yüksekliği dikkat çekici olarak nitelenmektedir. Yerel katkılardaki % 1'lik artışın toplam maliyetlerde % 0.135'lik bir azalmaya yol açtığı hesaplanmıştır.

Venezuela'da Eğitim Bakanlığı personel ve öğretim programları ile büyük küçük her türlü konuda sorumluluğu kendi elinde tutmaktadır. Böyle bir finansman sisteminin sonucu olarak ufak bir tamir veya açılan bir okula atanan yeni öğretmene maaş ödeyebilmek için alınacak onay 9-12 ay arasında bir süreyi beklemeyi gerektirmektedir (Çinkır 2002).

ABD'de eğitim örgütlenmesi yerel kontrole dayanmaktadır. Federal hükümete anayasada eğitimle ilgili herhangi bir görev ve sorumluluk yüklenmemiştir. Ancak 1980'lerden sonra federal Hükümet kaynaklarından ayırdığı eğitim bütçesinin önemli bir kısmını federal ve eyalet düzeyinde yapılan projelerin desteklenmesi amacıyla kullanmaktadır. Bu anlamda federal hükümet eğitime yasal mevzuatı değil parasal olanakları bir ödül gibi kullanarak dahil olmaktadır.

ABD'de her eyalet idari ve mali özerkliği olan eğitim bölgelerine ayrılmıştır. Bu eğitim bölgelerinin yönetim kademeleri ise seçim yoluyla bu görevlere gelirler. Eğitim finansmanı da büyük ölçüde yerel vergilerle karşılanır. Böylesi bir örgütlenme modelinde rekabete dayalı etkin bir yönetim ve vergi verenlere hesap verme zorunluluğu temele alınmaktadır (Şimşek 2003: 133).

Doğu blokundan ayrılan ve bir dizi reform ile yeniden yapılanan orta ve doğu Avrupa ülkelerinde merkezi yetkiler yerel yetkilere dönüştürülmüştür. Özellikle Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da bakanlıkların yönetsel birimleri arasında sorumlulukların transferi gerçekleştirilmiştir. En son gerçekleştirilen reform ile Çek Cumhuriyeti, eğitim finansmanını 1997 yılında belirlenen özerk bölge yetkililerine bırakmıştır. Bu bölgeler finans sorumluluklarını ise 1 Ocak 2001'den itibaren yerine getirmeye başlamışlardır. Polonya'da (1990 yılında ilköğretim ve

itibaren yerine getirmeye başlamışlardır. Polonya'da (1990 yılında İlköğretim ve 1999 yılında ortaöğretimin ilk dilimi) ve Romanya'da (1999) bu reformlar gerçekleştirilmiştir.

Son 10 yıl içinde okullara yönetsel özerklik tanınması gündemdedir. Bu durum Bulgaristan'da 1998 yılında pilot proje olarak başlamıştır. Çek Cumhuriyeti'nde şu anda gelişim halindedir. Slovenya, 1996'da ilköğretim okullarına finansal anlamda özerklik tanımıştır. Bu uygulamaya Malta 1995/1996 arasında geçmiştir, Slovakya' ise uygulamayı yerleştirmeye çalışmaktadır. Finansal yetkilerin merkezi yönetimden veya yerel yönetimden okullara aktarılması gündemdedir (Eurydice 2001:13).

1990' lı yıllarda zorunlu eğitim için ayrılan kaynakların yönetimi ve bunların alınış yöntemleri önemli değişimler geçirmiştir. Bu değişimler zorunlu eğitime ayrılan kamu kaynaklarının merkezi hükümetten yerel yönetimlere doğru aktarılması yönündedir. Başka bir deyişle finansal anlamda bir yerelleşmedir.

Kamu hizmetlerini yerine getirmede merkezi ve yerel yönetim olmak üzere iki farklı örgütlenme biçimi görülmektedir (Bucak 2000).

Bursaloğlu, merkezi yönetimi örgüt içindeki üst noktalarda yetkinin sistemli ve tutarlı biçimde saklandığı, kararların kararın gerektirdiği işleri yapanlarca değil, onların üstündeki yöneticilerce verildiği yönetim anlayışı olarak tanımlamaktadır (Bursaloğlu, 1982).

Dünyada 1950'li yılların ardından demokratikleşme alanındaki gelişmeler yerel yönetimlerin de güçlenmesini sağlamış, merkezin yürüttüğü hizmetler yerel yönetimler tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Usluel'in (1995) aktardığına göre tarihsel süreç içinde Aristo'dan beri, politika bilminde merkeze ait yetkilerin bölünmesi ve dağıtılması yönünde bir hareket gözlenmektedir.

Merkezi yönetimler aşırı derecede bürokratik işlemler nedeni ile eleştirilmektedir. Karar verme ve uygulama süreçleri gecikmekte, yerel ihtiyaçlar etkili biçimde karşılanamamaktadır (Kavak ve Burgaz 1994)

Ülkelerin yerel yönetim anlayışı ve kurumların kademelenmesi devletin üniter veya federal yapıda olmasına, yerel yönetim geleneğine göre değişmektedir. Bazı ülkelerde yerel yönetimler siyasi özerkliğe ve kural koyabilme hakkına sahip iken

kimi ÷lkelerde de neredeyse merkezi yönetimin taşra örgütüyle aynı kefeye konabilecek, sınırlı yönetsel özerkliğe sahip yönetimlerdir.

Bray (aktaran Usluel 1995), yerelleşmeyi merkezi yönetimin yetkilerinin bir bölümünün yerel yönetimlere aktarılması ve yerel yönetimin daha özerk kılınması biçiminde tanımlamaktadır .

Conyers (aktaran Usluel 1995), yerelleşmeyi “karar verme, planlama ve kamu hizmetlerini yönetme konularında yetkinin ulusal düzeyden alt ulusal düzeydeki herhangi bir örgüte ya da kuruluşa herhangi bir biçimde aktarılması” olarak tanımlamaktadır.

Keleş (1992:11) yerel yönetimi, adem-i merkeziyet karşılığında kullanmaktadır. Ona göre adem-i merkeziyet yönetiminin başlıca iki türü yetki genişliği ve yerinden yönetimdir.

Yetki genişliğinde merkezin karar verme gücü azalmamakta yalnızca yerel görevlilerden görüş alınmaktadır. Merkezin yöredeki temsilcileri durumundaki örgütler görevlerin ve iş yükünün azaltılması için kullanılmaktadırlar. Yetki genişliğinde merkez taşra örgütlerine yönetsel yetkisinin bir kısmını aktarır ancak taşra örgütü onayı yine merkezden almak durumundadır. Türkiye’de eğitim yönetimi yetki genişliği kapsamında değerlendirilebilir.

Birçok ÷lkede yerel ve merkezi yönetimler arasında işbirliği sağlayan yeni rol ve yöntem arayışları bulunmaktadır. Gözlemlenen genel olgu merkezi yönetimin, yerel nitelikteki kamu hizmetlerinden çekilmesi ve yetkilerini yerel yönetimlere devretmesidir (Kulaklıkaya 1998).

Yerel yönetimler bazı işlevleri doğrudan kendileri yerine getirebildikleri gibi bazılarını da merkezi yönetimle birlikte ortaklaşa yerine getirmektedirler. Ortaklaşa yerine getirilen işlevlerin başında bayındırlık ve imar hizmetleri, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, sosyal yardım hizmetleri gelmektedir.

Gelişmiş ÷lkelerde merkezle yerel yönetimler arasında işbirliğine ve işbölümüne dikkati çeken Bucak, yerel hizmetlerin giderek artan biçimde merkezi yönetimden yerel yönetimlere aktarıldığını belirtmektedir. Halkın günlük yaşantısını ilgilendiren kamu görevlerinin, yerel yönetimlerce yürütülmesinin halkın kontrolünü ve katkısını sağlayacağı vurgulanmaktadır. Etkili kontrol ise bu işleri yapan yönetimin yerel nitelikli olması ile sağlanacaktır (Bucak 2000).

Yerel yönetimlerin kendi başlarına yerine getirme sorumluluğu olan işlevleri kent içi ulaşım, park ve bahçe düzenlenmesi, çöp toplama, itfaiye hizmetleri olarak sıralanabilir (Kulaklıkaya 1998).

Yerel yönetimler bazı AB ülkelerinde yasalarla başka yönetimlere bırakılmayan ve beldelerini ilgilendiren her konuda hizmet üretmektedirler. Örnek olarak Almanya'da yerel yönetimler hastanelerin yapımı, bakımı ve koruyucu sağlık hizmetlerinin verilmesi; ilkokulların yapımı, bakımı, işletme görevi; sosyal konutların yapılması; spor tesislerinin yapımı, bakımı ve işletilmesi; çevre korunması, çöp toplama, çöplerin değerlendirilmesi ve imhası, cadde temizliği, itfaiye hizmetleri; nüfus evlenme ve pasaport işleri; belde içi yolların yapımı ve trafik işleri; toplumsal güvenliği sağlama işleri; toplu taşıma işleri; içme ve kullanma suyu, elektrik ve doğal gaz dağıtımı; imar planlarının yapılması, yapıların denetlenmesi; parklar, bahçeler, mezarlıkların bakımı; köprü ve kanal yapımı gibi hizmetleri yerine getirmektedirler. Fransa'da yerel yönetimlerin merkezi yönetim dışında üstlenmiş olduğu görevleri ise ilkokulların yapım, bakım ve onarımı; toplu taşımacılık; sağlık ve sosyal faaliyetler; arazi kullanımı, şehir planlaması, bina yapım kontrolü; kütüphane ve müzelerin kurulması ve işletilmesi gibi kültürel faaliyetler sıralanabilir. İngiltere'de yerel yönetimlerin yürüttüğü hizmetler cadde ve sokakların aydınlatılması, temizlik, çöp toplama ve imhası, park ve oyun alanlarının düzenlenmesi; eğitim işleri; kütüphane; taşıma hizmetleri; sosyal konut yapımı; polis ve itfaiye işleri; zabıta hizmetlerinin yerine getirilmesi olarak sıralanabilir (Kulaklıkaya 1998). Örneklerde yerel yönetimlerin hizmetleri arasında eğitim hizmetinin de yer aldığı görülecektir.

Dünyadaki uygulamalar dikkate alındığında ilköğretimin finansmanında merkezi yönetimlerin sorumluluklarını yerel yönetimlerle paylaşma eğiliminin artmakta olduğu söylenebilir (European Comission 2000).

Yerel yönetimler, kanunla verilen özerklik sınırları içinde çalışmaktadırlar. Buna mali özerklik de dahildir (Çoker 2003: 48). Ancak yerel yönetimlere kaynak kullanımı konusunda merkezi yönetimin denetimi de önemli bir koşul olarak belirlemektedir. Ülke düzeyinde eğitim hizmetinin sunumunda eşitlik sağlanması ve sunulan hizmetin etkililiği gözetilen konulardır. Yerel yönetimlerin eğitim hizmetini sunması maddi olanaklarıyla sınırlı olması merkezi yönetimin farklı uygulamalara yönelmesine yol açmaktadır. Bu amaçla belirlenen kriterlere göre merkezi yönetim yerel yönetime maddi destek sağlar (Tural 2002).

Kamu kaynaklarının ilköğretim okullarına ulaşmasında izlediği yollar incelendiğinde dünyadaki uygulamalar kaynakların daha üst düzeydeki birimden alt düzeydeki birimlere bazı kriterlere göre aktarıldığını göstermektedir. Bu kriterler arasında alt birimin mali kapasitesi, öğrenci gereksinimleri, gelişmişlik düzeyi yer almaktadır. Kaynakların yerel yönetimlere aktarılmasında uygulanan yöntemlerin birinde yerel yönetimdeki ilköğretim öğrenci sayısının toplam ilköğretim öğrenci sayısı içindeki oranı kadar bir pay merkezi hükümetin toplam ilköğretim bütçesinden o yerel yönetime aktarılmaktadır. Bir başka yöntemde bir öğrenciyi bulunduğu yörede eğitmek için gerekli tahmini maliyet o yöredeki ağırlıklı öğrenci sayısı ile çarpılmaktadır. Çıkan sonuç "yerel gereksinim miktarını" verir. Hükümet yerel vergi tabanlarına göre bir yerel katkı oranı belirler. Yerel gereksinim miktarı ile yerel katkı miktarı arasındaki fark merkezi otoritenin yerel yönetime aktarması gereken para miktarını verir. Öğrenci başına yapılan harcamalar esas alınarak o yerel yönetimin mali kapasitesi yerel yönetim kapsamındaki toplam öğrenci harcamasına eşitlenmeye çalışılır. Fakir bir yerel yönetime, zengin bir yerel yönetimden daha fazla para aktarılır (Kavak ve Burgaz 1994: 86).

Eğitimin hem toplumsal hem de bireysel açıdan önemi bir insan hakkı olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1948 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesi "Herkesin eğitim hakkı olduğunu ve temel eğitimin parasız olması gerektiğini" karar altına almıştır. 1959' da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nde taraf devletlerin ilköğretimi zorunlu ve parasız bir çocuk hakkı olarak kabul ettikleri görülmektedir. 1962'de UNESCO bünyesinde alınan bir kararla ayrımcılığa karşı ve fırsat eşitliğini sağlamaya dönük ülkelerin politika üretmeleri kararlaştırılmıştır. 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28. maddesi çocukların eğitim hakkını tanımakta, taraf devletleri çocuklara ücretsiz zorunlu temel eğitimi sağlamakla yükümlü kılmaktadır Türkiye 1995'de 4058 sayılı yasa ile "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"yi kabul etmiştir (Akyüz 2001).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ilköğretim düzeyinde devlet okullarında eğitimin parasız olduğunu belirlemiştir. Ancak okullara yapılan devlet yardımlarının yetersizliği öne sürülerek okula alternatif para kaynakları sağlanmaya çalışılmaktadır. İlk kayıtlarda istenen yüksek miktarlardaki paralar, Milli Eğitim Vakfına toplanan paralar, karnelerin dağıtımı sırasında istenen paralar, kitapların belirlenmesinde okula sağlanan gelirler, veli toplantılarında istenen paralar gibi okula

kaynak arayışı gerekçesiyle yapılan uygulamalar eğitim yönetiminde sıkıntılar yaşanmasına yol açmaktadır (Kavak, Ekinci, Gökçe 1997; Tural 2002; Çinkır 2002; Turan, Şişman 2003).

Türkiye’de eğitim finansmanına yönelik yasaların başında 222 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” gelir. Bu kanuna göre devlet gelirlerinin en az % 2’si, il özel idare yıllık gelirlerinin en az % 20’sinden az olmamak koşuluyla konulacak ödenekler, köy bütçelerinin en az % 10’u, bağışlar, vakıflardan elde edilen gelirler, faiz gelirleri, okul eşya ve arazilerinin satışından elde edilen gelirler, sözleşmelerden doğacak teminat gelirleri ilköğretimin finansmanına tahsis edilmesi gerekmektedir. Ancak yasanın hükümlerini değerlendiren Adem (2000: 75) kanun ile belirlenen kaynakların uygulamada kanunun gereklerinin yerine getirilmediğini belirtmektedir.

Yerel yönetimlerin, ilköğretimin finansmanında pay sahibi olması kaynakların verimli kullanımı açısından önem kazanmaktadır. Yasal düzenlemeler ve planlar gelişmelerin bu yönde olmasına yönelik kararlar içermektedir.

Yasal metinler arasında kalkınma planlarının belirleyici ve uygulamalara yön gösterici bir özelliği bulunmaktadır. İlköğretimin finansmanına ilişkin yarar kavramının ortaya konulduğu sekizinci kalkınma planında toplumsal yararı kişisel yararından fazla olan zorunlu eğitimin finansmanının kamu tarafından karşılanacağı ilkesi benimsenmiştir. Planda vurgulanan önemli bir konu ise yerel yönetimlerin katkılarının da eğitimin yaygınlaştırılmasında kullanılacağıdır (DPT 2000).

XII., XV. ve XVI. Milli Eğitim Şuralarında eğitim finansmanı gündem konuları arasındadır.

Onikinci Milli Eğitim Şurasında yapılan öneriler arasında konumuzla ilgili olanları şu şekilde sıralayabiliriz (MEB 1988).

- Özel idare gelirlerinden ayrılan % 20’ lik payın artırılması,
- Belediye gelirlerinin en az % 10’unun Milli Eğitime ayrılması bu doğrultuda yasal düzenlemenin yapılması,
- Okulların her türlü bağış, kurs geliri, kantin ve benzeri gelirlerinin okulda kullanılmasını sağlayacak bir mekanizmanın düzenlenebilmesi için gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması.

- **Kaynak kullanımında yetki ve sorumlulukların merkezden yerel yönetimlere hatta kurum düzeyine kadar indirilmesi.**

Onbeşinci Milli Eğitim Şurasında eğitim finansmanı ile ilgili kararlar arasında şunlar dikkatimizi çekmektedir (MEB 1996).

- Kamu kaynaklarından öğretim düzeylerine göre toplu pay ayrılmalıdır.
- İl Özel İdarelerinden İlköğretim için ayrılan pay % 30'a çıkarılmalıdır.
- 222 sayılı kanunun daha önce iptal edilen 76-c maddesi tekrar uygulanarak belediye gelirlerinin % 5'i ilköğretime tahsis edilmelidir.
- Eğitim giderlerine katılım etkin hale getirilmeli, bu doğrultuda velilerin denetimini öngören yeni bir yapılanmaya gidilmelidir.

XVI. Milli Eğitim Şurası'nda kaynak dağılımında öğrenci sayısının, öğretim kurumlarının özelliklerinin ve öğretimin niteliğinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu şurada ayrıca giderlere ailelerin ve yerel yönetimlerin de katılımlarının sağlanması böylece kaynak kullanımında denetimin daha etkin hale geleceği belirtilmiştir (Tural 2002: 335).

İlköğretim okul müdürlerinin eğitim yönetiminde karşılaştıkları sorunların belirlenmesi amacıyla yapılan bir araştırmada okul müdürlerinin en sık karşılaştıkları sorunlar arasında fiziki, maddi, sosyal etkinlikleri gerçekleştirebilecek kaynak yetersizliği belirtilmektedir (Mirici, Arslan ve Özçelik 2003). Bu sıralanan sorunların hepsinin özünde finansman yetersizliğinin yer aldığı görülecektir.

İlköğretimin parasal kaynaklarının yetersiz ve çok çeşitlenmiş olması ayrıca kontrol dışında kalması adil ve etkin bir dağılımın olmayışı bu alanda sistemsizliğin belirtileri olarak değerlendirilebilir. İlköğretim okullarının genel bütçeden ve özel idare bütçelerinden ayrılan kaynakların dışında 27 çeşit özel gelir kaynağı yarattıkları belirlenmiştir (Kavak, Ekinci, Gökçe 1997).

Kamu kaynaklarının eğitimin finansmanına yetmediğini vurgulayan Tural bunun sonucu olarak eğitim yöneticilerinin özel finansman kaynakları yaratmaya zorlandığını açıklamaktadır (Tural 2002).

İlköğretimin finansmanında uygulamaların ortaya koyduğu tabloya karşın yasal metinlerin ters yöndeki kararları birlikte ele alınırsa bir uyumsuzluk olduğu bunun da sorun oluşturduğu anlaşılabacaktır. Bu uyumsuzluğun yanı sıra ilköğretim düzeyinde

öğrenci ve velilerden kaynak yetersizliği gerekçesiyle toplanan paralar düşük gelirli aileler için toplumsal, psikolojik ve ekonomik açıdan bir baskı oluşturmaktadır. Öğretmen ve öğrenci parasal konularda karşı karşıya getirilerek eğitimin niteliğine zarar verilmektedir.

İlköğretimin finansmanında kamu kaynaklarının yetersizliği veya etkin kullanılamaması tartışma konusudur. Dünyadaki uygulamalar kaynakların verimli kullanımına yöneliktir. Bu amaçla merkezi ve yerel yönetimler kaynakların ve sorumlulukların bölüşümü ile ilgili yeniden yapılanmaktadır. Gelecekte eğitime ayrılacak sınırlı devlet kaynaklarının, ağırlıklı olarak etkililiğin sağlanması ve dışsalılıklarla ilgili etkinliklere ayrılacağı belirtilmektedir (Psacharopoulos 1990).

Eğitimde kaynakların etkili ve verimli bir şekilde kullanılması, en az maliyetle en yüksek düzeyde verimin elde edilmesi temel amaçlardan birisidir. Yerinden yönetime geçişle maliyetlerin azaltılacağı varsayımının yanı sıra bir takım bürokratik engellerin ortadan kaldırılacağı ve yerel birimlerin daha etkili olacakları varsayıları bulunmaktadır.

Kaynakların etkili kullanılabilmesine dönük olarak merkezi yönetimlerin yerel yönetimlerle işbirliği öne çıkmaktadır. Eğitim ve öğretim hizmetleri bir çok ülkede yerel yönetimlerin katılımıyla yürütülmesine rağmen Türkiye'de merkezi yönetimin sorumluluğundadır. Yasal düzenlemelerde yerel ve merkezi yönetimlerin birlikte yürüttüğü hizmetler arasında eğitim ve öğretim hizmetleri de gösterilmektedir. Ancak yerel yönetim katkısı olarak sadece il özel idarelerince sağlanan sınırlı yönetim katkısı anlaşılmalıdır.

Merkezi yönetimin sakıncaları sıralandığında en başta geleni kamu hizmetlerine ilişkin tüm görev, yetki ve sorumlulukların merkezde toplanmasıdır. Sorunların çözümünün Ankara'da aranması; binlerce onbinlerce kişinin bakanlıklarda ve TBMM'nde bir onay, karar, ödenek, yardım ya da kişisel personel işlemleri için koşturmalarına neden olmaktadır (Koçer 2003).

Yerel nitelikteki eğitim, sağlık ve bazı alt yapı hizmetleri gibi bir çok kamu hizmeti esas itibarı ile merkezi yönetim tarafından üstlenilmiş durumdadır. Ancak bu hizmetlerin etkin bir şekilde yerine getirildiğini söylemek mümkün değildir (Pehlivan 2001: 35).

Yerel yönetimlerin güçlendirilmemesinin eğitime yansımalarıyla ilgili olarak merkeziyetçi yaklaşımın eğitim hizmetinin yaygınlaşmasını engellediği, yerel

yönetimlerin personel ve kaynak sorunlarının çözülerek yerel yönetimlere eğitim alanında görev aktarılması ve eğitim finansmanına yönelik yerel katkının harekete geçirilmesinin gerektiği belirtilmektedir (Bucak 2000).

Türkiye’de yerel yönetimlerin kaliteli hizmet üretmede zorlandıkları belirtilmektedir (Koçer 2003: 68). Yerel yönetimlerin sorunlarının yanına bir de eğitim hizmetinin eklenmesi endişelere neden olmaktadır.

Belediyeler kanunlarla verilen görevleri yerine getirebilecek öz gelir kaynaklarından yoksundur. Belediyelerin en önemli gelir kaynağı merkezi yönetimin vergi gelirlerinden ayrılan paylar ile çeşitli fonlar aracılığı ile yapılan yardımlardır.

Yasa ve yönetmeliklerde merkezi yönetimin pek çok yetkiyi yerel yönetimlere aktardığı ancak bu durumun kaynak ve personel yetersizliği nedenleriyle işlemediği anlaşılmaktadır. Kamu Yönetimi Araştırmasında yerel yönetimlerin temel sorunları demokratik nitelikteki yetersizlikler, finansal kaynak yaratmada güçsüzlük, yetkisizlikten kaynaklanan güçsüzlük, etkili ve verimli hizmet üretememe biçiminde sıralanmaktadır. (Koçer 2003: 68).

İlköğretimde kaynak yetersizliği sorunu bağlamında sistemimizin merkeziyetçi yapısı eleştirilerin odaklandığı noktalardan birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda merkezi yönetimin elindeki yetkilerin bir bölümünün yerel yönetimlere devredilmesi tartışılmaktadır (Çoker 2003; Çinkır 2002).

Toplum tarafından üretilen kaynakların yine toplum tarafından kullanılmasında, demokratik, bilinçli bir toplumun oluşmasında yerel yönetim birimlerine yetki devrinin önemli bir adım olacağı belirtilmektedir (Turan ve Şişman 2003).

2. Problem Cümlesi

İlköğretim Okullarının finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından Avrupa Birliği (AB) ülkeleri (Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç, İngiltere) ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

3. Alt Problemler

1. İlköğretim okullarının personel finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
2. İlköğretim okullarının işletilmesi, malzeme ve hizmet kategorilerindeki giderlerinin finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
3. İlköğretim okullarının bina yapımı, binaların yenilenmesi ve onarımının finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
4. İlköğretim okullarına yönelik projelerin finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
5. İlköğretim okullarının ulaşım, barınma, yemek gibi sosyal hizmetlerin finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

4. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Avrupa Birliğine tam üye statüsündeki 15 ülkeyi (Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç, İngiltere) ve Türkiye'yi kapsamaktadır.
2. Bu çalışmada karşılaştırılan ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri, yönetim biçimleri, toplumsal ve coğrafi farklılıkları dikkate alınmamıştır.
3. Araştırma, örgün ilköğretim kurumlarıyla sınırlıdır.
4. Özel ilköğretim okulları araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

5. Tanımlar

AB ülkeleri: Bu araştırmada AB ülkeleri Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç, İngiltere olarak alınmaktadır.

İlköğretim Okulları : Bu okullar, ilkokul ve orta öğretimin ilk kademesine denk gelen öğrenim yaşı kapsamındaki öğrencilerin devam ettiği okullardır. Ülkelerin bu kademelerinde öğrenim süreleri ve başlama yaşları farklılıklar gösterebilmektedir. Uluslararası Eğitim Kademeleri Standardında (The International Standard Classification For Education, ISCED) 1 ve 2 numaralı sınıflama Türkiye’de ilköğretime karşılık gelmektedir (Tablo 4).

Tablo 4: Uluslararası Eğitim Kademeleri Standardına Göre İlköğretim (İlkokul + Orta Öğretim İlk Kademe) Süreleri

Ülkeler	Öğrenim yaşı*	okul süreleri		
		ISCED 1	ISCED 2	Toplam
Avusturya	6 – 14	4	4	8
Belçika	6 – 16	6	2	8
Danimarka	7 – 16	6	3	9
Finlandiya	7 – 16	6	3	9
Fransa	6 – 15	5	4	9
Almanya	6 – 16	4	6	10
Yunanistan	6 – 15	6	3	9
İrlanda	6 – 15	6	3	9
İtalya	6 – 14	5	3	8
Lüksemburg	6 – 15	6	3	9
Hollanda	5 – 14	6	3	9
Portekiz	6 – 15	6	3	9
İspanya	7 – 15	6	2	8
İsveç	7 – 16	6	3	9
Türkiye	6 – 14	5	3	8
İngiltere	5 – 14	6	3	9
* yaşlar dahil				
Kaynak : Eurydice, 2003				

Yerel yönetim: Seçim yoluyla oluşturulmuş yerel düzeyde yönetim birimlerini ifade etmektedir (Belediye, muhtarlık, il özel idareleri).

Yerel yetkililer: Yerel düzeyde halkın oylarıyla oluşturulan meclis üyeleri ve bu yerin eğitim işlerinden sorumlu kurulda görev yapmak üzere yerel meclisin atadığı görevlileri ifade etmektedir (yerel eğitim kurullarında, merkezi yönetimin yerel düzeydeki temsilcileri de bulunabilmektedir).

Merkezi yönetim: Bakanlık ve bakanlığa bağlı bölge ve yerel düzeydeki eğitim kuruluşlarının yönetimini ifade etmektedir.

Merkezi yetkililer: Merkezi yönetimin atama yoluyla bakanlıkta ve bakanlığa bağlı kurumlarda görevlendirdiği yetkilileri ifade etmektedir.

6. Araştırmanın önemi

AB ülkeleri, yerelleşme yönündeki değişimlerini eğitim finansmanı alanına yansıtmaktadırlar. Bu amaçla merkezi yönetimden yerel yönetimlere ve okul yönetimlerine yetki aktarımı yapılmıştır.

Bu araştırma, ilköğretimin finansmanında yaşanan değişimler kapsamında AB ülkeleri ile Türkiye'deki durumu belirleyerek ilköğretimin finansmanına yerel yönetimin katılımı açısından ilgili ülkeler arasında karşılaştırmalar yapmayı amaçlamaktadır. Araştırma, ilköğretim finansmanı açısından Türkiye'de yapılması gerekenlerle ilgili bir tartışma temeli sağlaması açısından önemlidir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada yerel yönetimlerin ilköğretim finansmanına katılımı açısından Türkiye ve AB ülkeleri karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırılan ülkelerin ilköğretim finansman sistemleri, kaynakların elde edilmesi, dağıtımı ve akışı yönüyle ele alınmaktadır. İlköğretime kaynak ayıran kişi ve kurumlardan bu kaynakların hangi alanlarda kullanıldığına kadar geçen süreçte kaynakların izlediği yollar irdelenmektedir.

Karşılaştırmalara temel olabilmesi için ülkelerin ilköğretimi finanse etme sistemi ile ilgili bilgi toplanmıştır. Bu açıdan araştırma tarama modelidir. Bu tür araştırmalarda dokümanların toplanması, farklılıkların tanımlanarak gerçeklerin karşılaştırılması amaçlanır. Bu yönüyle araştırma, Demirel'in (2000: 6) belirttiği "tanımlayıcı yaklaşım" kapsamında değerlendirilebilir.

"Tanımlayıcı yaklaşım dokümanların toplanması, gözlem ve farklılıkların tanımlanarak gerçeklerin karşılaştırılmasıdır."

Tanımlama belirlenen kesitin resimlenmesi, betimlenmesidir. Kesit ilköğretimin finansmanı sürecidir. İlk olarak karşılaştırılan ülkelerin ilköğretim finansman sistemleri incelenmiş, elde edilen bilgiler diyagramlara dönüştürülerek yerel yönetimlerin rolü ortaya konmaya çalışılmıştır.

İlköğretimin finansmanında yerel yönetimlerin katılımı alt kategoriler açısından belirlenmiştir. Bilgiler kaynak taraması yoluyla aşağıdaki alanlarda toplanmıştır:

- 1- Personelin (öğretim görevi olan ve olmayan) finansmanı;
- 2- Malzeme ve hizmet satın alınması (elektrik, ısıtma, kırtasiye...);
- 3- Binaların yapımı, onarımı ve bakımı;
- 4- Projelerin (ulusal ve bölgesel düzeyde yürütülmekte olan) finansmanı;
- 5- Ulaşım, yemek, okul gezileri gibi harcama kalemlerinin finansmanı alanlarında her ülkeye ait bilgiler elde edilmiştir.

Bu alanlarla ilgili elde edilen bilgiler Tablo 8'e (Finansman Sürecinde Karar Yetkisinin Yönetim Düzeylerine Dağılımı) işlenmiştir. İlköğretimin finansmanında kullanılan kaynakların, çıkış noktasından varış noktasına kadar geçen süreçte rol alan yönetim birimlerini bu formda aynı anda görmek mümkündür. Belirlenen kategorilere göre ilköğretimin finansmanı ülkeler bazında özetlenmiştir.

2. Evren

Araştırma evrenini Avrupa Topluluğuna tam üye statüsündeki 15 ülke (Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç, İngiltere) ve Türkiye oluşturmaktadır.

3. Verilerin Toplanması

İlköğretimin finansmanı sürecine yerel yönetimlerin katılımı ile ilgili olarak öncelikle Türkiye'deki durum belirlenmeye çalışılmış ve yerel yönetim birimleri hakkında bilgi toplanmıştır. Özellikle il özel idarelerinin yönetim sistemi içindeki yeri ve finansal işlevi ortaya konulmuştur.

Kaynakların etkin kullanımına yönelik olarak dünyadaki uygulamalar öğrenilmeye çalışılmış, yerelleştirme çabaları değerlendirilerek bilgi alınmıştır.

Elde edilen bilgiler ışığında AB ülkelerindeki durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bölümde özellikle AB yayınlarından yararlanılmıştır.

Veriler ülkelerin eğitim finansmanı göstergeleri ile ilgili verilmiş bilgilerden elde edilmiştir. Bu bilgiler, istatistiki verilerin sunulduğu kaynaklardan (oecd, worldbank, eurydice), istatistiksel yıllıklardan (Milli Eğitim Sayısal Veriler, Education At a Glance), dergilerden (Yerel Yönetimler, Eğitim, Eğitim Araştırmaları), bu ülkelerin eğitim ile ilgili internet sitelerinden (<http://www.eurydice.org/Eurybase/Application>) elde edilmiştir.

4. Verilerin Çözümlemesi

Veriler daha önceden hazırlanan her ülkeye ait bilgi kartlarına işlenmiştir. Elde edilen bilgiler ülkeler arasında karşılaştırma yapabilmek amacıyla hazırlanan Tablo 8’ de sunulan “Finansman Sürecinde Karar Yetkisinin Yönetim Düzeylerine Dağılımı” adlı forma işlenmiştir. Ekler bölümünde bu formların örnekleri bulunmaktadır. Çözümlemelerde her bir alt problem dikkate alınarak ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılmıştır.

BÖLÜM III

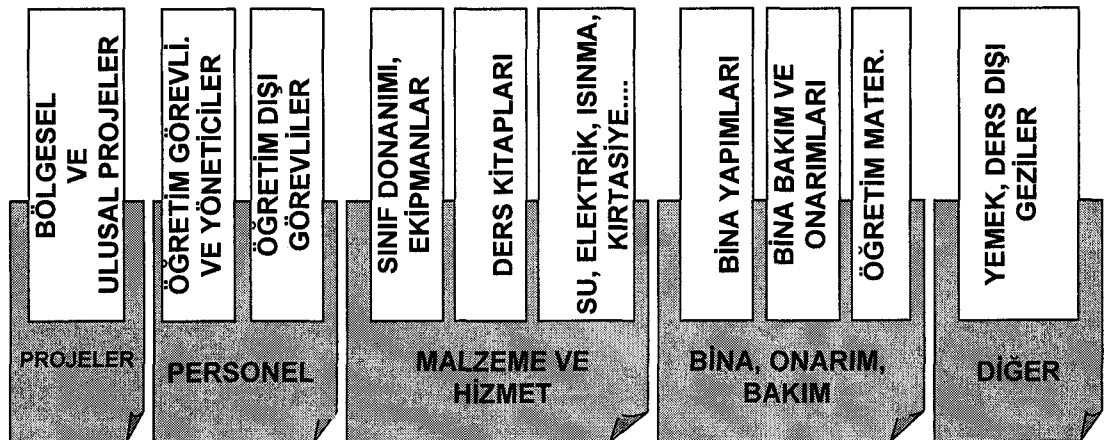
BULGULAR VE YORUM

Bu bölüm iki alt başlıkta ele alınmaktadır. İlk bölümde ülkelerin ilköğretimi finanse etme sistemleri ile ilgili bilgiler diyagramlarla gösterilerek verilmiştir. İkinci bölümde alt problemlere ilişkin bulgular ayrıca ele alınmaktadır.

1- Ülkeler Bazında İlköğretimin Finansmanı

Bu bölümde araştırmaya konu olan ülkelerin ilköğretimi finanse etme sistemleri diyagramlar yardımıyla ele alınmaktadır. Her bir diyagram belirli bir ülkede okullara transfer edilen kaynakları, kaynağın ulaşma yollarını ve bu kaynakların kullanılmak üzere transfer edildiği harcama kategorilerini göstermektedir. Okulların finansman gerektiren ihtiyaçları beş kategoride ele alınmaktadır. Şekil 1 bu kategorileri göstermektedir.

Şekil 1: Okulların finansman gerektiren ihtiyaçları

Okulların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kaynaklar üç farklı düzeyde ele alınmaktadır.

- **Ust düzey** : Eğitim hizmetinin sunumu için ulusal düzeyde ihtiyaç duyulan kaynak blok halinde maliye bakanlığı veya işleri bakanlığından eğitim bakanlığına aktarılmaktadır. Eğitim işlerinden sorumlu bakanlık bu kaynağın dağıtımından sorumludur. Bazı ülkelerde eğitim işlerinden sorumlu bakanlık farklı adlar alabilmektedir. Örneğin eğitim ve kültür ya da sosyal ve kültürel işler bakanlığı gibi.
- **Orta düzey** : Yerel yetkililer ve üst düzey yönetimin temsilcileri orta düzeyde kaynaklarla ilgili karar verme yetkisine sahiptirler. Bu düzeyde yer alan yerel yetkililer seçimle göreve gelmiş yerel yönetimin üyeleridir. Ancak merkezi yönetim temsilcileri atama yoluyla görevlendirilmişlerdir.
- **Okul yönetimi**: Okul yönetimleri farklı yapılanmalar sergilemektedir.
 1. Okul müdürü, müdür yardımcıları (yerel otoriteler tarafından seçilen),
 2. Yönetim heyeti (Öğretmen, veli, yerel yöneticilerden oluşmaktadır),
 3. Merkezi yönetimin atadığı okul müdürü, müdür yardımcıları

Orta düzeyde eğitim işlerinden sorumlu birim veya kurullarda merkezi yönetim tarafından atananlar ve yerel yönetim tarafından atananlar birarada bulunabilmektedirler. Bu birimler merkezi yönetimden bağımsız karar vermesine karşın bu birimlerde merkezi idare tarafından atananlar bakanlık adına alınacak kararlara etki ederler. Bu düzeyde yönetim birimlerinin oluşumunda ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar dikkate alınarak tablo 5'te oluşturulmuştur.

Merkezi yönetim, yerel yönetim ve okul yönetimlerinin oluşturulma biçimlerine göre ülkeleri gruplandırmak mümkündür.

Tablo 5: İlköğretim Kaynaklarının Yönetiminde Yetkili Birimler

Ülkeler	<i>İlköğretim Kaynaklarının Yönetiminde Yetkili Üst Düzey ve Orta Düzey Eğitim Birimleri</i>	
	Merkezi Yönetim Birimi	Bölge veya Yerel Yönetim
Avusturya	Taşra temsilcileri	Bölge Yönetimi ve Belediye Meclisi
Belçika	--	Bölge Yönetimi ve Belediye Meclisi
Danimarka	-	Belediye Meclisi
Finlandiya	-	Belediye Meclisi ve Eğitim Kurulu
Fransa	Merkezi Eğitim Birimi	Belediye Meclisi
Almanya	-	Belediye Meclisi ve atadığı birimler
Yunanistan	-	Merkezi yönetim temsilcileri ve Belediye
İrlanda	-	Yerel Yönetim Yetkilileri
İtalya	Merkezi Eğitim Birimi	Halk Meclisi (Yerel Yönetim)
Lüksemburg	-	Belediye ve Okul Meclisi
Hollanda	-	Belediye Meclisi
Portekiz	Merkezi Eğitim Birimi	Belediye Meclisi
İspanya	Merkezi Yönetim Bölge Tem.	Belediye
İsveç	-	Bölge ve Belediye Meclisi, Eğitim Kurulu
Türkiye	Merkezi Yönetim Birimi	İl Özel İdareleri ve Merkezi Yönetime bağlı taşra temsilcileri
İngiltere	-	Yerel Eğitim Yetkilileri
Kaynak : Eurostat, 2000		

Merkezi yönetimin ağırlıklı olduğu Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya' da orta düzeyde (Belediyeler) yerel yetkililer karar verme yetkilerini merkezi hükümet tarafından atanan görevlilerle paylaşmak durumundadırlar.

Almanya'da eğitim işlerinin farklılığı dikkate alınarak orta düzey eğitim birimlerinde personelin atanması, müfredat programlarının uygulanması gibi işler üst düzey görevlilere bırakılırken binaların bakım, onarım ve işletme işleri yerel yetkililere bırakılmıştır.

Avusturya'da üst düzey yetkililer il meclisi tarafından atanmaktadırlar. İl meclisi ise seçimle oluşturulduğundan bu ülkede üst düzey eğitim birimi yerel yönetim tarafından belirlenmektedir.

Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Lüksemburg' ta yerel yetkililer orta düzey eğitim birimlerinde daha etkindirler. Bu düzeyde merkezi yönetimin yetkilileri sadece danışman göreviyle bulunurlar, karar alma yetkisine sahip değildirler.

İngiltere, Galler ve İskoçya'da eğitim hizmetlerinden yerel yetkililer sorumludur. Yerel yönetim kendi atadığı üyelerden oluşturduğu yerel eğitim kurulu (board) aracılığı ile karar yetkisini kullanır (European Commission 2000: 12).

Türkiye'de eğitim hizmetleri merkezi yönetim ve merkezi yönetimin atadığı görevliler aracılığı ile yerine getirildiğinden üst düzey yönetiminden okul yönetimine kadar finansman ile ilgili konularda yerel yetkililerin karar sürecinde yetkileri bulunmamaktadır. İl özel idarelerinde dahi merkezi yönetimin ildeki en üst düzey temsilcisi konumundaki vali karar sürecinde yerel temsilcilerden daha etkindir (Çoker 2003:168).

Kaynaklar özel sektör kaynakları ve kamusal kaynaklar olarak ayrılmaktadır. Kamusal kaynaklar devletin üst düzeylerinden aktarılan kökeninde ise vergiler yoluyla halktan toplanan paraların olduğu kaynaklardır.

Devlet dışı kaynaklar özel günlerde yapılan programlar, yardım toplama kampanyaları, sponzorlardan sağlanan gelirler, hayırseverlerden sağlanan gelirlerden oluşmaktadır. Bu kaynaklar eğitim öğretim etkinlikleri için gerekli mal ve hizmetleri satın almakta, taşınır demirbaş malları veya müfredat dışı etkinlikleri yapabilmek için kullanılmaktadır. Özel kaynaklardan elde edilen finans kaynakları nadiren çalışanların ücretleri için de kullanılmaktadır.

Diyagramlarda kaynak tipleri üç farklı biçimde gösterilmektedir. Okullara ulaşan kaynak tipleri okullarla gösterilmektedir. Her bir ok izlenerek bu kaynağın nereden geldiği görülebilir. Okulun kendisi kaynağın çıktığı nokta olabileceği gibi orta düzey veya üst düzey otoriteler de olabilir. Kaynak transferinde rolü olan bir otoriteye gelen ve bu otoriteden çıkan kaynaklar ayrı ayrı okullarla gösterilmektedir. Gönderilen kaynak para şeklindeyse sürekli bir çizgi veya malzeme şeklindeyse kırık bir çizgi ile gösterilmektedir. Diyagramın alt kısmında kaynakların kullanıldığı kategoriler ve türler yer almaktadır. Diyagramlarda kamu kaynaklı finans transferleri

için siyah, özel kaynaklı transferler için beyaz desenler ve beyaz renkli oklar kullanılmaktadır.

Şekil 2: Ülkelerin Eğitim Finansman Sistemlerinin Çözümlemesinde Yararlanılacak İşaret Dili

	Finansmanın aktarılmasından sorumlu üst düzey veya merkezi devlet otoritesi. (Açık gri dolgu)
	Finansmanın aktarılması ile ilgili yerel veya bölgesel düzeydeki devlet otoritesi.
	Kendi bütçesi olan ve finansman transferleri ile ilgili bir birim olarak okul. (Koyu gri dolgu)
	Devlet otoritesinden ilgili birime malzeme, hizmet ve çalışanlar için kullanılmak üzere aktarılan para.
	Mal ve hizmet olarak ilgili birime aktarılan kaynak.
	Devlet dışı kaynaklardan aktarılarak çalışanların işe alınması, mal ve hizmet alımı için kullanılan paralar.
	Devlet dışı kaynaklardan gelerek okulun kendi fonunda biriktirilen para.
	Üst düzey devlet kaynaklarından aktarılan veya devlet dışı kaynaklardan eklemeler yapılan finansmanın transferi ile ilgili birimin bütçesi.
	Yalnızca devlet dışı kaynaklardan oluşturulan okulun kullandığı bütçe.
	Para olarak veya tür olarak transferin adı.
	Devlet dışı kaynaklardan okulun kullanımı için sağlanan kaynakların muhteviyatı.
	Kendi kapasitesi içinde okulun kullanımı için aktarılan kaynakların kategorisi (türü).

TÜRKİYE

Türkiye’de ilköğretim 6-14 yaş grubundaki çocukların zorunlu eğitimini içerir ve süresi 8 yıldır. 2002-2003 öğretim yılında 36.065 ilköğretim okulunda toplam 10.331.619 öğrenci bulunmaktaydı (MEB 2003: 14). İlköğretim kademesindeki öğrenci toplamının Türkiye nüfusuna oranı % 15.1’dir. AB ortalaması ise % 9.4’tür (European Commission 2000).

Türkiye’de eğitim işlerinden Milli Eğitim Bakanlığı sorumlu tutulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı eğitim hizmetinin yürütülebilmesi için devlet bütçesinden ödenek almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), merkez örgütü, taşra örgütü, yurtdışı örgütü ve bağlı kuruluşlardan oluşmaktadır.

Taşra örgütü MEB’in yerel düzeydeki yapılanmasıdır. Yetki genişliği anlayışı ile il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri oluşturulmuştur. İl Milli Eğitim Müdürlükleri, ilin en yüksek kamu yöneticisi konumundaki valiye bağlıdırlar. İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ise ilçenin eğitim işlerini yürütmekle görevli olup kaymakamlara bağlıdırlar (Kavak 2003: 28). Merkezi bir anlayışla şekillenmiş olan yönetim sistemimizde okul yöneticisi merkezi otoritenin okuldaki temsilcisidir (Şimşek 2003: 132).

Kamu kaynaklarının kullanılmasında ülkemizde temel anlamda iki farklı yöntem uygulanmaktadır. Bu yöntemler merkezden yönetim ve yerinden yönetimdir. Merkezi yönetimden aktarılan kaynaklar ihtiyacın karşılanması noktasına kadar merkezi otoritenin çok sayıdaki biriminin teklif, onay ve kontrol işlemlerinden geçmek zorundadır.

İlköğretim finansmanında her ne kadar yerel yönetimlere görevler yüklenmiş olsa da bu konuda asıl sorumluluk merkezi idare tarafından yerine getirilmektedir. İlköğretimin finansmanı sürecinde başta hükümet olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı ve yönetim bölümlenmesine göre merkezi yönetimin alt birimleri olan illerde valiliğe bağlı olarak İl Milli Eğitim Müdürlükleri, ilçelerde kaymakamlıklara bağlı olarak İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, okul koruma dernekleri ve il özel idareleri rol almaktadırlar.

2001 yılında MEB bütçesi GSMH içinde % 2.64 ve konsolide bütçe içinde de % 8.37’lik bir oran oluşturmuştur. Öğretim düzeyleri arasında en büyük payın ilköğretime ayrıldığı görülmektedir. Tural MEB harcamaları içinde ilköğretim harcamaları oranlarının % 47 ile % 62 arasında değiştiğini belirtmektedir (Tural

2002: 51). 2003 yılı bütçesinde ilköğretime ayrılan miktar toplam MEB bütçesinin % 55'ini oluşturmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6: 2003 Yılı Bütçesi İçinde MEB ve İlköğretim Bütçeleri

GSMH	354.575.000	MEB/GSMH	% 2.87	Personel/MEB	% 79
Konsolide Bütçe	147.230.170	MEB/ Konsolide	% 6.91	Cari/MEB	% 0.3
MEB	10.179.997	İlk + okul ö./MEB	% 55	Yatırım/ MEB	% 14.5
İlköğr.+ okul önc.	5.667.353	İlköğ./GSMH	% 1.59	Transfer/MEB	% 0.29
Milyar TL					
Kaynak: MEB Sayısal veriler 2002-2003					

Tablo 6, ilköğretim bütçesinin GSMH ve konsolide bütçe içindeki miktarlarını ve oranlarını vermektedir. Buna göre ilköğretime ayrılan toplam kamu finansmanının GSMH içindeki oranı % 1.59'dur. AB ülkelerinin ortalaması ise % 2.3' tür (European Commission 2000: 28). İlköğretimin kamu kaynaklarıyla finansmanında AB ülkelerinin ayırdığı kadar kaynak ayrılmadığı görülmektedir.

İl özel idarelerinin bağlı olduğu içişleri bakanlığı kaynak transferinde dolaylı olarak pay sahibidir. İl özel idare gelirlerinin % 20'si il fonundan, % 80'i ise merkezi otoritenin genel bütçeden aktardığı kaynaklardan sağlanmaktadır. İl özel idareleri yıllık gelirinin en az % 20' sini bakanlık taşra teşkilatları aracılığı ile ilköğretim okullarının ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılmak üzere tahsis etmektedir. Ancak bu oran ilköğretime ayrılan kamu kaynaklarının içinde oldukça düşük bir oranı oluşturmaktadır (% 0,003).

İlköğretime kaynak aktarma yükümlülüğü olan il özel idareleri yasal yükümlülüklerini yerine getiremediği belirtilmektedir. Cumhuriyetin 1950'ye kadar geçen döneminde İl Özel İdarelerinin yol, su, eğitim, sağlık ve sosyal yardım konularında tüm hizmetlerini yerine getirdiği ancak zamanla idarelerin kaynaklarının kurutulduğu ve iş yapamaz bir hale düşürüldüğü açıklanmaktadır. İl özel idarelerinin bugünkü durumuna gelmesinde yürütülen hizmetlerin bakanlıklara bağlı kuruluşlara geçmeye başlaması neden olarak gösterilmektedir (Çoker 2003: 56).

Tablo 7: İl Özel İdarelerinin Katkısı

Yıl	İl Özel İdare Katkısı	DPT 2003 Yılı Deflatörüne Göre
2001	69 Milyar	122.Milyar
2002	114.Milyar	141.Milyar
2003	182.Milyar	182 Milyar
Kaynak: MEB sayısal veriler 2002-2003		

TBMM genel kurulunda yasalaşma aşamasında olan yerel yönetimler yasa taslağı ve Kamu Yönetimi Temel Kanun tasarıları ile İl Özel İdarelerinin yetkileri ve imkanlarının artırılması tasarlanmaktadır.

Türkiye 1990'ların içinde özellikle ilköğretimi ve mesleki eğitimi geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla özel fonlar geliştirmiş (3418, 3308, 4306 sayılı yasalar) halk katkılarına yönelik kampanyalar düzenlemiş böylece eğitime giden kaynakları geliştirmeye ve çeşitlendirmeye yönelik arayışlar içine girmiştir.

1997 yılında 4306 sayılı yasa doğrultusunda zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılmasıyla ilköğretime kaynak yaratılmıştır. Kaynak bazı resmi kağıt ve işlemlerden Eğitime Katkı Payı alınmasıyla ortaya çıkmaktadır. 2001 yılında çıkarılan 4702 sayılı yasa ile bu gelirlerden ortaöğretim kurumlarının da yararlandırılması kabul edilmiştir.

Eğitime katkı payı gelirleri 1997 yılında 300 milyar TL, 1998 yılında 3 trilyon 682 milyar TL, 2000 yılında 103 milyar olmak üzere toplam 4 trilyon 86 milyar bütçeye özel gelir olarak kaydedilmiştir (MEB 2003:293). 4306 sayılı kanun 31/12/2010 yılına kadar uzatılmış ve kapsamına ortaöğretim de alınmıştır.

Milli Eğitim Vakfı tarafından toplanan ve tüm öğretim kurumları için geçerli eğitime katkı payları ilköğretimin bir başka gelir dilimini oluşturmaktadır. Bu katkı payları Milli Eğitim Vakfı Milli Eğitim Hizmetleri Yardım Yönergesi doğrultusunda her yıl o öğretim yılı için belirlenen miktar kadar velilerden nakdi olarak toplanmaktadır. Toplanan yardımların % 15' i Vakıf Genel Merkezi'ne, % 5' i İl Vakıf Komisyonuna, % 5' i İlçe Vakıf Komisyonuna ve kalan % 75' i okul hesabına yatmaktadır.

2002-2003 MEB sayısal verilerinin verildiği kitapçık incelendiğinde eğitime katkı payı gelirlerinin 31/12/2002 itibarı ile toplam 1 katrilyon 666 trilyon 82 milyar TL. Olduğu görülecektir. Bu miktar kanunun yürürlüğe girdiği ayı takip eden Eylül 1997 yılından itibaren elde edilen toplamı ifade etmektedir. 2003-2004 öğretim yılı için öğrenci başına toplanacak miktar ise 40 milyon TL 'dır (MEB 2003: 294).

Okulların kendi kaynaklarını oluşturabilmeleri için yasal temeller bulunmaktadır. Dernekler yasasına göre kurulan okul koruma dernekleri çeşitli etkinlikler aracılığı ile elde ettikleri kaynakları okulun ve öğrencilerin bazı gereksinimlerini karşılamak amacıyla kullanmaktadırlar. Okulların elde ettiği gelirler arasında kantin ve kooperatif gelirleri sayılabilir. Ayrıca bu kapsamda okulların

bünyesinde bulunan büfe, kantin, çay ocağı, yemekhane, kafeterya, spor alanları, salonlar ve boş alanlar kiralanmak ve işletilmek suretiyle de gelir elde edilmektedir.

Eğitime bağışlar aracılığı ile kaynak aktarılmaktadır. 1985-2003 yılları arasında halkın yaptığı katkı miktarı 2003 yılı DPT deflatörü dikkate alındığında toplam 3 katrilyon 87 trilyon TL'dir. 2002 yılında bu miktar 119 trilyon TL' dir. Bu miktarlara ilköğretim ve diğer kademeler dahildir. Öte yandan nakdi yardımların yanı sıra özel girişimler tarafından yaptırılan okul binaları, derslikler ve donanımlar bu miktarın dışındadır (MEB 2003: 294).

Kavak, Ekinci ve Gökçe'nin 1997 yılında ilköğretim okullarının kaynakları konusunda yürüttükleri bir çalışmanın sonuçlarını aktaran Tural kaynak çeşitliliğine işaret eder. İlköğretim okullarının karne, diploma, takdir ve teşekkür belgeleri parası, zorunlu masraflar için velilerden toplanan paralar, gayri menkul gelirleri, ilk kayıt sırasında alınan paralar ve dergi satışından elde edilen gelirleri olduğunu bildirmektedir (Tural 2002: 331).

Belirtilen kaynaklara rağmen sayısal bakımdan planlarda öngörülen hedeflere ulaşamadığı, uluslararası göstergelerle karşılaştırıldığında, gelişmiş ülke göstergelerinin oldukça uzağında kaldığı görülmektedir.(Kavak 2003). Özellikle kamu kaynak tahsislerinin düşük kaldığı ve eğitim alanındaki özel sektör yatırımlarının toplam içindeki yerinin yetersiz olduğu vurgulanmaktadır.

İlköğretime bu kadar önemli ölçüde kaynak ayrılmasına rağmen karşılaşılan kaynak yetersizliğinin bir dizi açıklaması bulunmaktadır. Bunların başında personel harcamaları gelmektedir. 2003 yılı bütçesinde personel için ayrılan kaynaklar MEB bütçesinin % 79'unu oluşturmaktadır. Türkiye nüfusunun genç nüfus yapısına sahip olması eğitim yatırımlarına önemli bir kaynak ayrılmasını gerektirmektedir. Eğitime ayrılan payın GSMH içindeki oranının düşük kalması kaynak yetersizliğinin başta gelen nedeni olarak belirtilmektedir.Öte yandan kaynakların kullanımındaki etkinliğin de sorgulanması gerekmektedir. Merkezi yönetimin kaynak kullanımındaki tercihleri kamu kaynaklarının amacına ulaşamamasına yol açmaktadır.

Ayrıca ülke çapında yürütülmekte olan projelerin başında Temel Eğitim Projesi gelmektedir. Bu projelerin finansmanı hibe ve krediler yoluyla elde edilen kaynaklardan karşılanmaktadır. Temel Eğitim Projesi'nin birinci fazı için Dünya Bankası'ndan 300 milyon dolarlık kredi sağlanmıştır. Ayrıca Avrupa Birliği'nden 100

milyon dolarlık kaynak sağlanmıştır. Temel Eğitimin Desteklenmesi projesinin de yer aldığı AB ile 165 milyon euro'luk finansman anlaşması yapılmıştır (Kavak 2003: 41).

Ülke çapında yürütülen projelerde kullanılacak personel, malzeme, bina vb. kaynaklar merkezi otorite tarafından karşılanmaktadır. Bu tür projelerin finansmanında dış krediler ağırlıktadır.

Personel ihtiyacı merkezi otorite tarafından atamalar yoluyla karşılanmakta ve finanse edilmektedir. Okul ayrıca kendi bütçesinden karşılanmak koşuluyla öğretim dışı işlerde kullanılmak üzere personel çalıştırabilmektedir. Bu personelin maaşları okul yönetimi tarafından ödenmektedir.

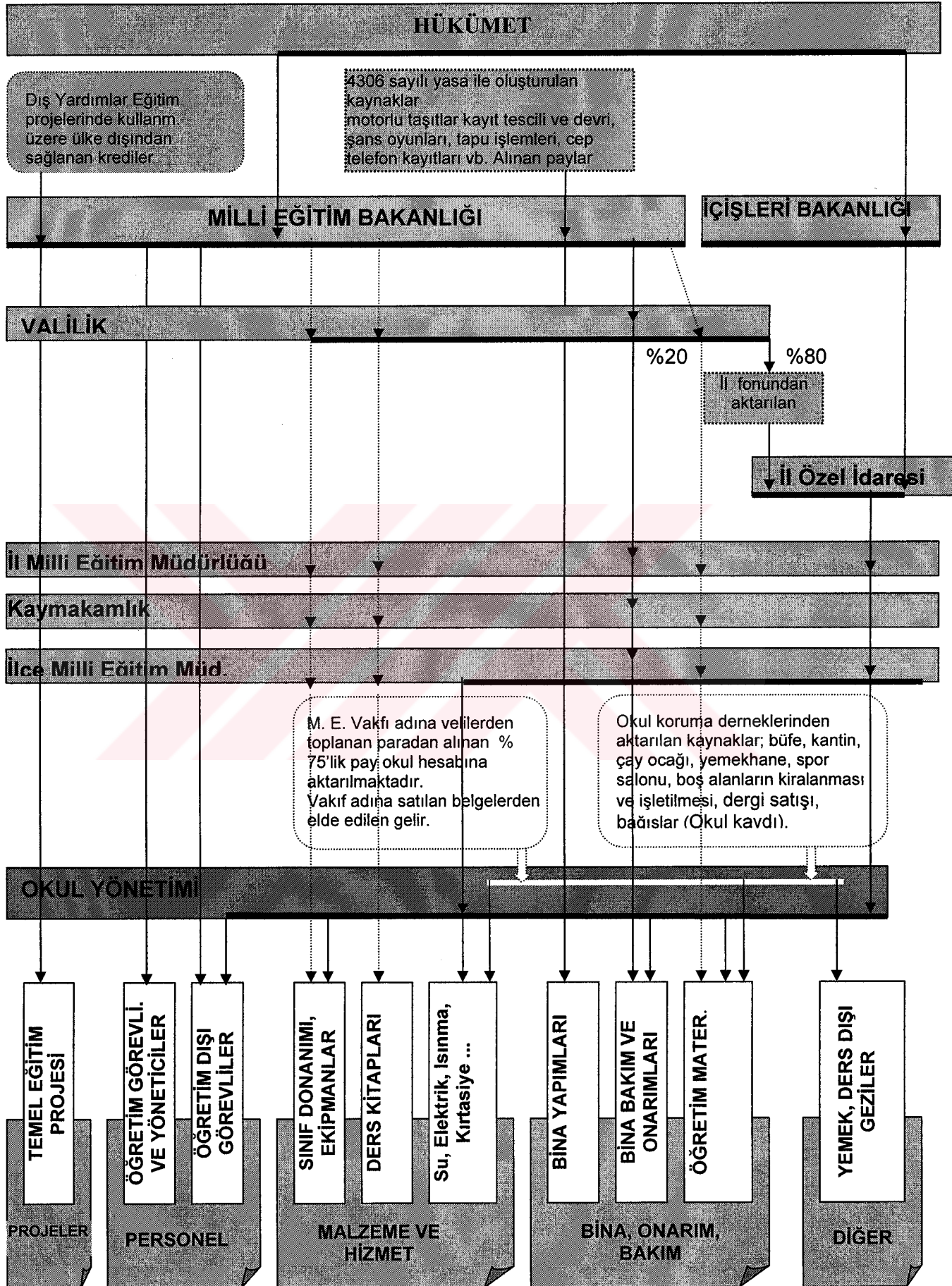
Okulların ihtiyacı olan ve demirbaşaya kaydedilen donanım, ekipman ve öğretim materyalleri bakanlık tarafından karşılanmaktadır. Ancak öğretim materyalleri, donanım ihtiyacının karşılanmasında okulun kendi kaynakları da kullanılabilir.

MEB öğrencilerin ders kitabı ihtiyacını 2002-2003 öğretim yılında kendi kaynaklarından karşılamıştır. Kitapların öğrencilere ulaştırılmasında bakanlık taşra teşkilatı ihtiyaç belirleme ve dağıtım sürecine katılmıştır.

Okulların ısınma giderleri okulun bağlı bulunduğu ilçe milli eğitim Müdürlüğü'nün aracılığı ile karşılanmaktadır. Elektrik, su, telefon, kırtasiye gibi cari harcamalar okulun kendi bütçesinden finanse edilmektedir.

Ders dışı geziler yapılması, yemekhane işletilmesi gibi etkinliklerin finansmanında ise okul bütçesi devreye sokulmakta ya da bu tür harcamalar doğrudan öğrenci velileri tarafından karşılanmaktadır.

Bina yapımı ve büyük çaplı onarımlar yatırım planı çerçevesinde doğrudan MEB tarafından taşra birimlerinin aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

BELÇİKA

Belçika'da eğitim hizmeti üç farklı kanaldan verilmektedir.

a. Topluluk eğitiminden sorumlu otonom meclisler tarafından verilen eğitimde aile ve öğrencinin felsefi, dini ve ideolojik kabullerine saygı gösterilir.

b. Resmi kurumlar

1- İl Meclisi tarafından yönetilen eğitim kurumları

2-Belediye tarafından yönetilen eğitim kurumları

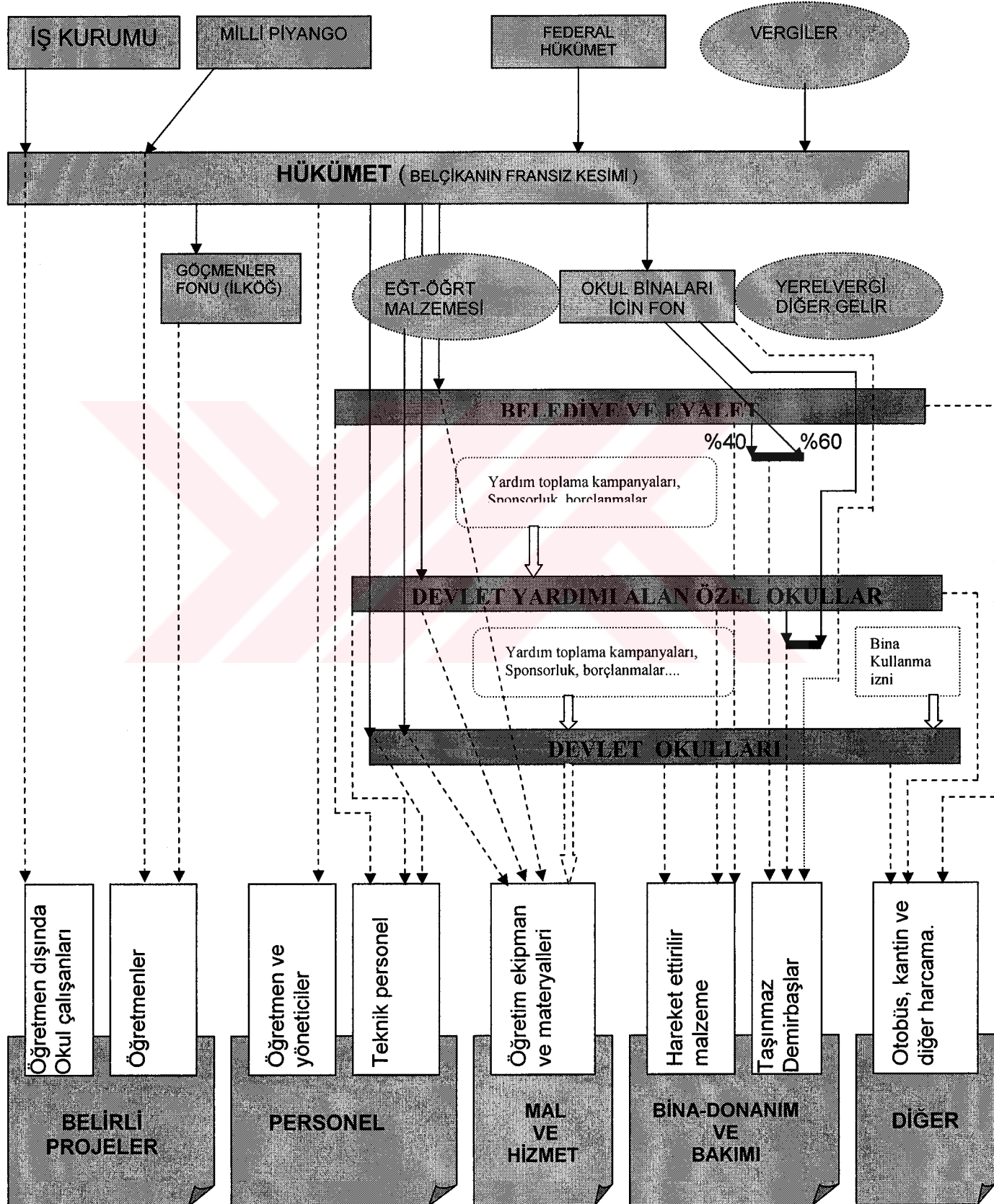
Belirlenmiş standartlara göre eğitim verilmesi karşılığında okullara öğrenci başına yardım yapılmaktadır. Bu okullar resmi okullar olarak bilinirler. Eğitim harcamaları okullara aktarılan bütçeler kullanılarak okul yönetimlerince yapılmaktadır. Karar verme yetkisi okul-aile birliklerine aittir. Okulların yapımı, bakımı, onarımından bu belediyeler sorumludur.

c. Devlet destekli özel eğitim kurumları.

Özel girişim, eğitim hizmetini verebilmektedir. Bu ağ kapsamında belli bir mezhep veya dini topluluğa (özellikle Katolik) yönelik eğitim veren okullar, dini olmayan okullar ve bağımsız okullar yer almaktadır.

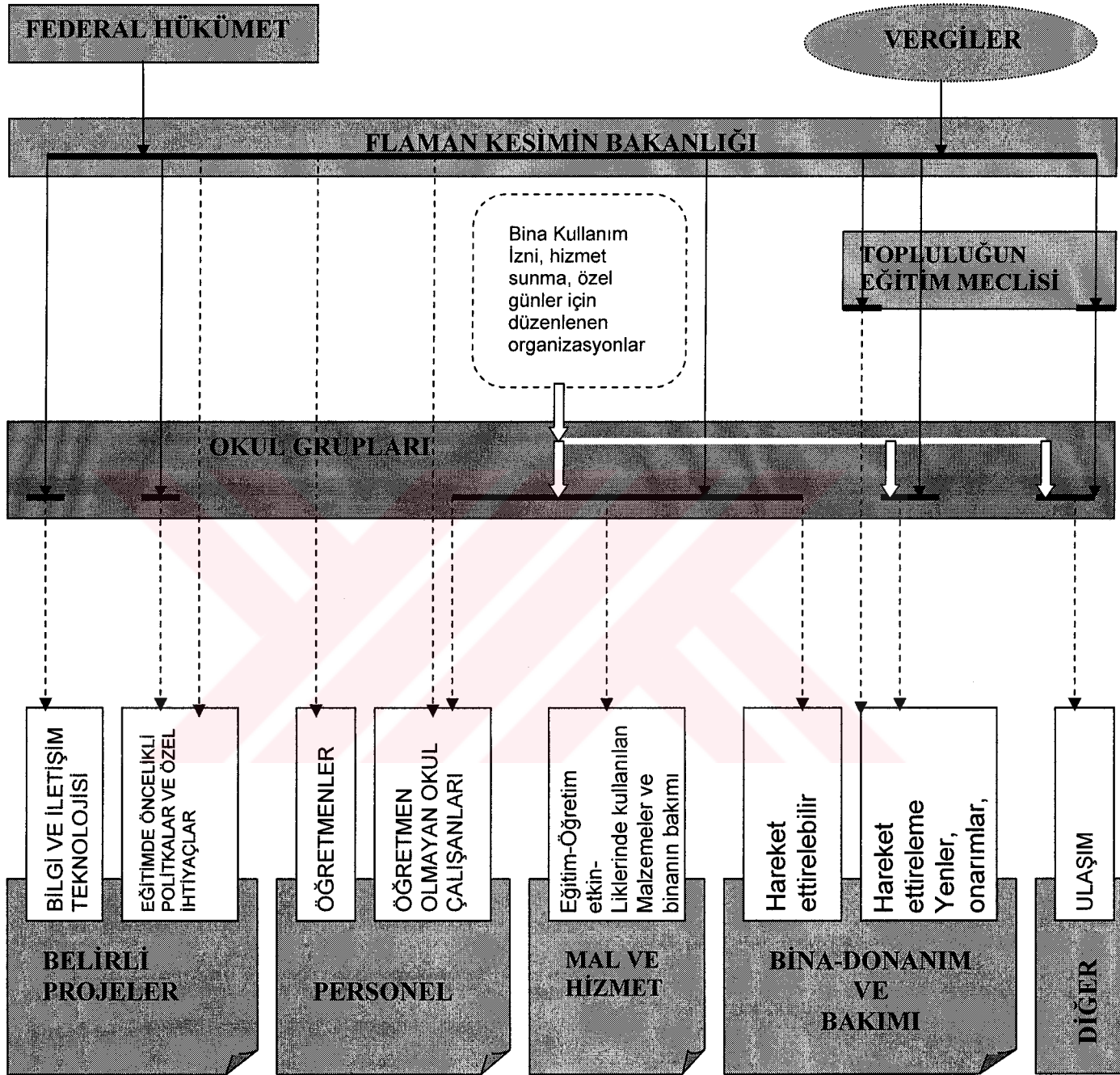
Her kesim kendi ders programını kendisi geliştirme hakkına sahiptir. Ancak bunların geçerlilik kazanabilmesi için eğitim bakanlığı tarafından onaylanması gerekmektedir. Öğretmenler sözleşmeli olarak çalışmaktadırlar ve ücretlerini bu kesim sağlamaktadır (Wlaamse Gemeenschap Onderwijs, 1997).

a) **BELÇİKANIN FRANSIZCA KONUŞAN KESİMİ**

Öğretim görevi olmayan okul çalışanlarının ücretleri Fransız kesiminin mesleki eğitim ve iş konularıyla ilgilenen devlet kurumu (FOREM: Formation Emploi ve ORBEM: Office Regional Bruxellois De L'emploi) tarafından doğrudan merkezden karşılanmaktadır. Ayrıca özel bir proje kapsamında görevlendirilen öğretmenlerin maaşları da Milli piyango idaresinden hükümete aktarılan paralarla ödenmektedir. Göçmen çocuklarına yönelik uygulanan özel programlar için hükümet bu amaçla oluşturulmuş olan devlet birimine parayı aktarmakta onlar da program kapsamında görev yapan öğretmenlerin maaşlarını ödemektedirler. Fransız kesiminde okullarda görevli öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin ücretleri doğrudan merkezi hükümet tarafından ödenmektedir. Okullardaki görevli teknik personelin ücretleri eğer bu kişiler özel okulda iseler bu okul yönetimi tarafından, devlet okullarında iseler bu kez ya devlet tarafından okullara doğrudan aktarılan paralarla ya da belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Eğitim öğretim etkinliklerinde kullanılan ekipman, malzeme ve bina bakımı için gerekli harcamalarla ilgili olarak devlet belediyelere kaynak aktarmaktadır. Belediyeler bu aktarılan kaynaktan hem özel okullara hem de devlet okullarına para aktarmaktadır. Devlet okulları ya belediyelerden yardım almaktadırlar ya da doğrudan devletten yardım alabilmektedirler. Ayrıca özel günler için yapılan organizasyonlar, para toplama ve yardım toplama kampanyalarıyla sağlanan gelirler bu kategori için kullanılmaktadır. Hareket ettirilebilir demirbaşların alımı için özel okullar kendi kaynaklarını kullanmaktadırlar. Devlet okulları ise ya belediyeden yardım almakta ya da kendi kaynaklarından karşılamaktadırlar. Hareket ettirilemeyen malların alımı için devlet özel bir fon oluşturmuştur. Bu fondan malın alımı için hem özel okullara hem de devlet okullarına doğrudan yardım yapılmaktadır. özel okullar için yapılan yardım alınacak malın tamamını karşılamamaktadır. Bu nedenle özel okullar kalan kısmı kendileri karşılamaktadırlar. Devlet okullarında ise alınacak malın fiyatının % 60'ı devletin ilgili fonundan % 40'ı ise belediyelerden karşılanmaktadır. Devlet okullarının bu konuda diğer bir avantajı ise bina kullanım izinlerinin olmasıdır. Ulaşım ve yemek gibi harcamalar özel okullar kendi kaynaklarından, devlet okullarında ise ya belediye tarafından veya okulun kendi kaynaklarından karşılanmaktadır (Eurydice 2004).

b) BELÇİKANIN FLAMANCA KONUŞAN KESİMİ

Kaynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

Harcama kalemleri beş ana başlık altında birleştirilebilir. Bunlar belirli projeler, personel ücretleri, eğitim öğretim etkinliklerinde kullanılmak üzere alınan malzemeler ve hizmetler, okul binalarının donanımı, bakımı, onarımı ve yenilenmesi ve ulaştırma için yapılan harcamalardır. Flaman kesimin bakanlığının ana geliri federal

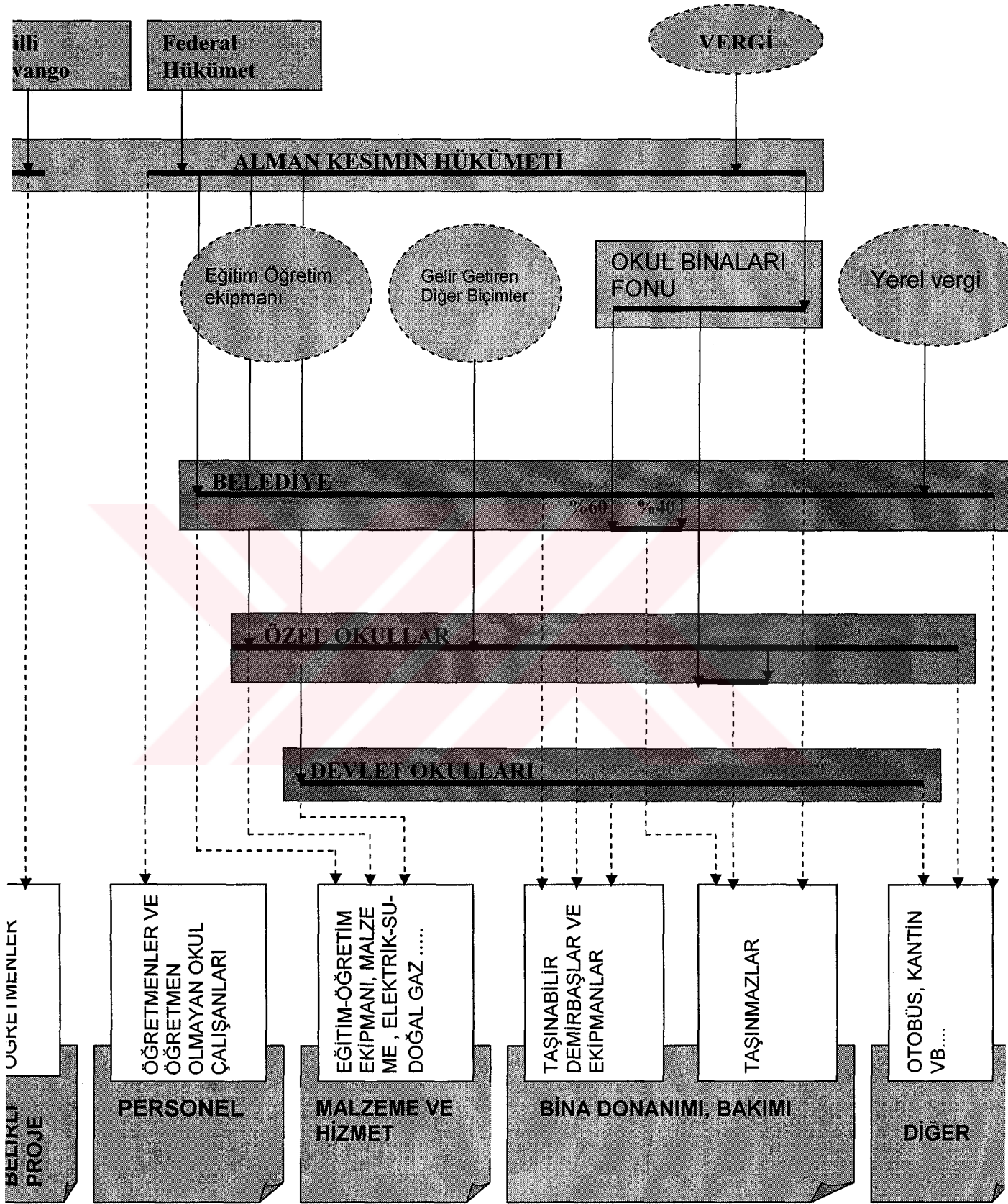
hükümetten gelen kaynaklar ve vergilerden elde edilen gelirlerden oluşmaktadır.

Topluluğun eğitim işlerinden sorumlu bir meclisi (Raad Van Het Gemeenschapsonderwijs) bulunmaktadır. Bu meclis topluluk okullarından sorumludur. ilköğretim Okullarının kaynakları Topluluk bakanlığından, eğitim meclisinden, okul binalarının kullandırılmasından, özel günler için yapılan organizasyonlardan, yardım toplama kampanyalarından, borçlanmalar yoluyla gelen paralardan oluşmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojisinin okullara yaygınlaştırılabilmesi için bakanlık doğrudan okullara yardım yapmaktadır. Özel ihtiyaçlar ve öncelikli eğitim politikaları için topluluk bakanlığı doğrudan bu projeleri finanse ettiği gibi okullara bu projelerde kullanılmak üzere kaynak aktarmaktadır. Bu projelerde görevli olanların maaşları, öğretim malzemeleri, ekipmanlar için okullara topluluk eğitim bakanlığı tarafından kaynak aktarılmaktadır. Öğretmenler maaşlarını doğrudan topluluk bakanlığından almaktadırlar. Öğretmenlerin dışındaki okul çalışanlarının maaşları ise bir kısmını topluluk bakanlığı karşılarken bir kısmını okul vermektedir. Eğitim-öğretim etkinliklerinde kullanılan malzemeler, binaların elektrik, su, vb. harcamaları ve uygulamalı etkinlikler için okul kendi kaynaklarını kullanmak zorundadır. Okul binalarının mobilya gibi donanım harcamaları okul tarafından yapılır. Binaların ve taşınmaz malların alınması, binaların bakımı ve onarımları ya doğrudan topluluk eğitiminden sorumlu meclis tarafından ya da okulun yaptığı etkinliklerden elde ettiği kaynaklarla topluluk bakanlığından bu amaç için gönderilen kaynaklardan oluşturulan ortak bir fondan karşılanır. Taşınmazların bakımı, onarımı ve yenilenmesi amacıyla topluluk bakanlığından okullara aktarılan paranın üst sınırı 62.000 EUR'nun altında olmak zorundadır. Ulaşım harcamaları bir önceki harcama kaleminde olduğu gibi okulun yaptığı etkinliklerden elde edilen kaynaklarla topluluk bakanlığının topluluk eğitiminden sorumlu meclislere oradan da okullara aktarılan kaynaklarla oluşturulan fonlardan karşılanmaktadır. Topluluk bakanlığından yardım alan özel okullarda topluluk okullarından farklı olarak taşınmaz malların alımı, bakımı ve yapımı için "çevresel harcamalara ayrılan kaynakların yönetiminden sorumlu bir yerel otorite" tanımlanmaktadır. Bu yerel otorite bu kategoride yer alan harcamalar için Topluluk Bakanlığından yardım almakta ve topluluk yardımı alan özel okullara bu yönde harcamalara katkı yapmaktadır. Harcamaların kalan kısmı okulların kendi kaynaklarından tamamlanmaktadır (Eurydice 2004).

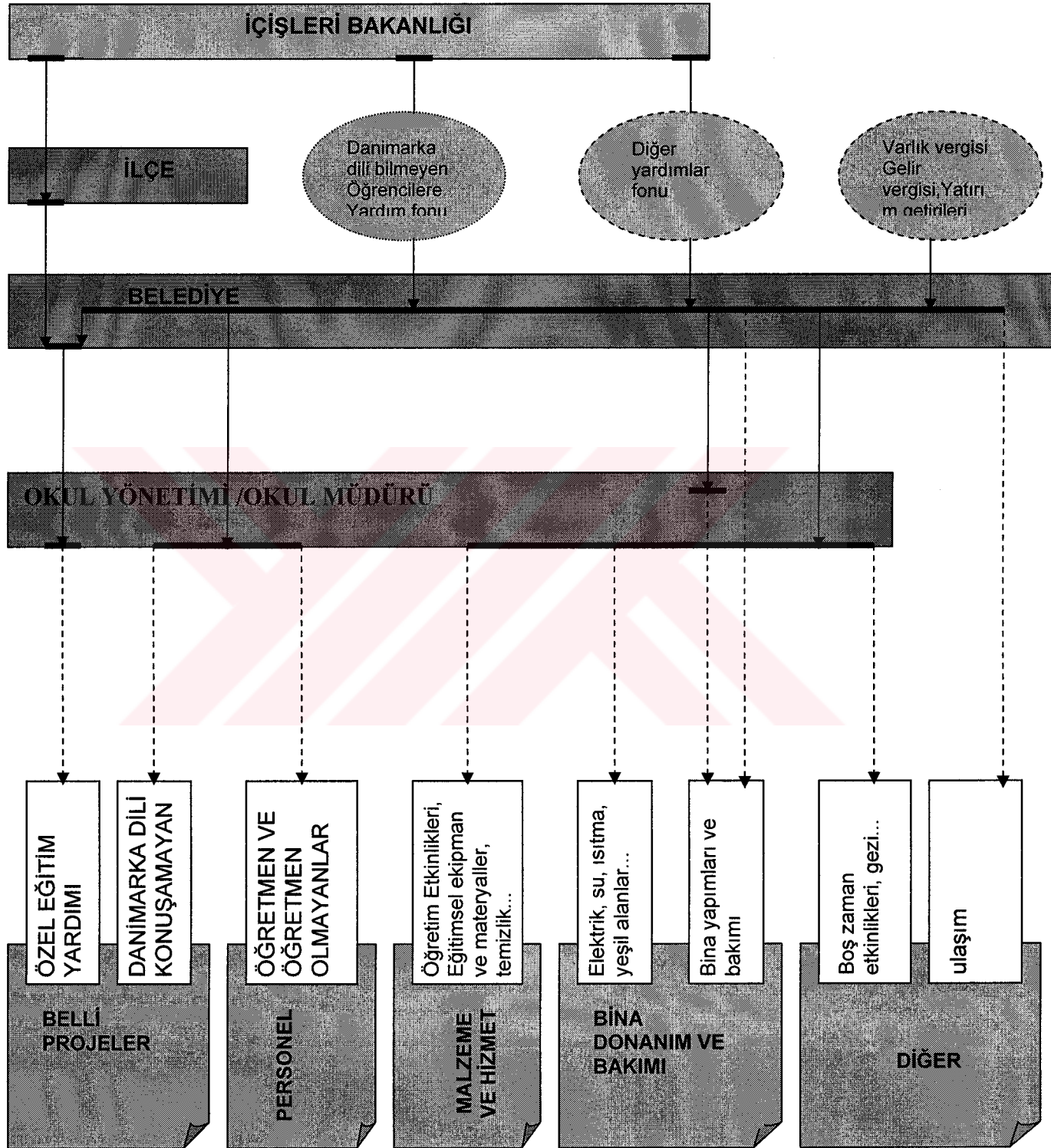
c) BELÇİKANIN ALMANCA KONUŞAN KESİMİ

Belçika'nın Almanca konuşulan kesiminde ilköğretimin finansmanı Fransız kesiminde olduğu gibidir. Almanca konuşulan kesimin hükümetinin gelir kaynakları Federal hükümetten gelen kaynaklar, vergiler ve milli piyango gelirleri oluşturmaktadır. Belediyelerin ilköğretimin finansmanına yönelik kullandığı gelir kaynaklarını ise hükümetten gelen ve fonlar aracılığıyla aktarılan kaynaklarla yerel düzeyde alınan vergilerden elde edilen kaynaklar oluşturmaktadır.

Hükümet belirli projeler için görevlendirilen öğretmenlerin maaşlarını ve diğer topluluk okulları ile devlet destekli özel okullarda görevli personelin maaşlarını kendisi ödemektedir. Eğitim öğretim etkinliklerinde kullanılan materyaller, ekipmanlar ve okulun elektrik, su, ısıtma vb. harcamaları bu amaçla oluşturulmuş fondan ödenir. Bunun ödenmesi şu iki yoldan biri ile yapılmaktadır. Merkezi hükümet belediyelere bu harcamalar için kaynak aktarmaktadır. Belediyeler okulların bu harcamalarını kendisine aktarılan bu kaynaktan karşılar. Veya devlet doğrudan oluşturduğu bu fondan okullara para göndermek suretiyle bu harcamalar karşılanır. Özel okulların bu kategorideki harcamaları belirtilen ikinci yoldan ödenmektedir. Taşınır malzemeler için devlet ayrı bir fon oluşturmuştur. Bu tür malzemelerin alınabilmesi için belediyeler de topluluk okullarına bu konuda kaynak aktarmaktadır. Taşınmaz malların alınabilmesi için okul binaları fonu mevcuttur. Okul binaları için %60'ı bu fondan olmak üzere %40'ını belediyelerin karşıladığı bir kaynak okullara belediyeler tarafından aktarılır. Bir başka yol ise bu fondan doğrudan okullara yardım aktarılmasıdır. Özel okullarda bu fonlardan yararlanmakta ancak harcamalar için kendi kaynaklarına da başvurmak durumundadırlar. Otobüs, kantin gibi harcamalar okulların kendileri tarafından veya belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Özel okullar bu harcamaları kendileri karşılamaktadır (Eurydice 2004).

DANİMARKA

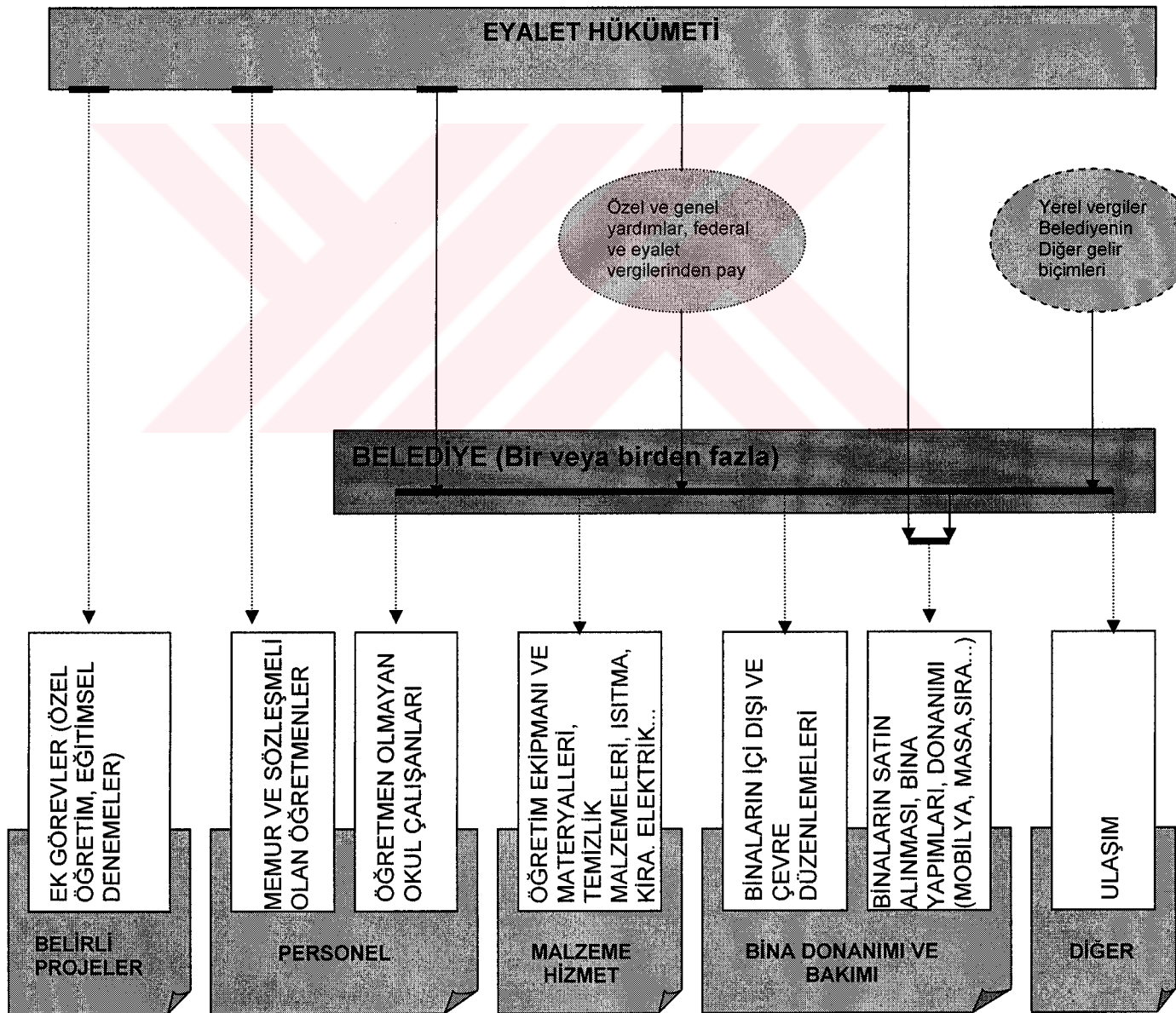
Kaynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

Danimarka'da kaynakları okullara aktarma yöntemleri belediyeler arasında küçük farklılıklar taşımakla birlikte burada en sık görülen biçim ele alınmıştır. Merkezi hükümetten işleri bakanlığı aracılığı ile belediyelere fonlardan aktarılan kaynaklar belediyelerden ilgili harcama kategorisinde kullanılmak üzere okullara aktarılmaktadır. Belediyeler ulaşımı doğrudan kendisi finanse etmektedir. Bina yapımları için belediye doğrudan sorumluluğu üzerine alabildiği gibi okullara gerekli kaynağı aktarmak yoluyla da sorumluluk almaktadır. Danimarka'da okulların devlet kaynaklı olmayan finans kaynaklarına erişebilmeleri konusunda açık bir kanuni düzenleme yapılmamıştır. Ancak okullar bu tür kaynakları belediyelerin izinleri ile elde edebilmektedirler yine de bu durum uygulamada pek rastlandık bir durum değildir. Okulların bütün harcama kategorileri okullara aktarılan kaynaklardan finanse edilmektedir. Yalnızca ulaşım doğrudan belediyeler tarafından üstlenilmektedir (Eurydice 2004).

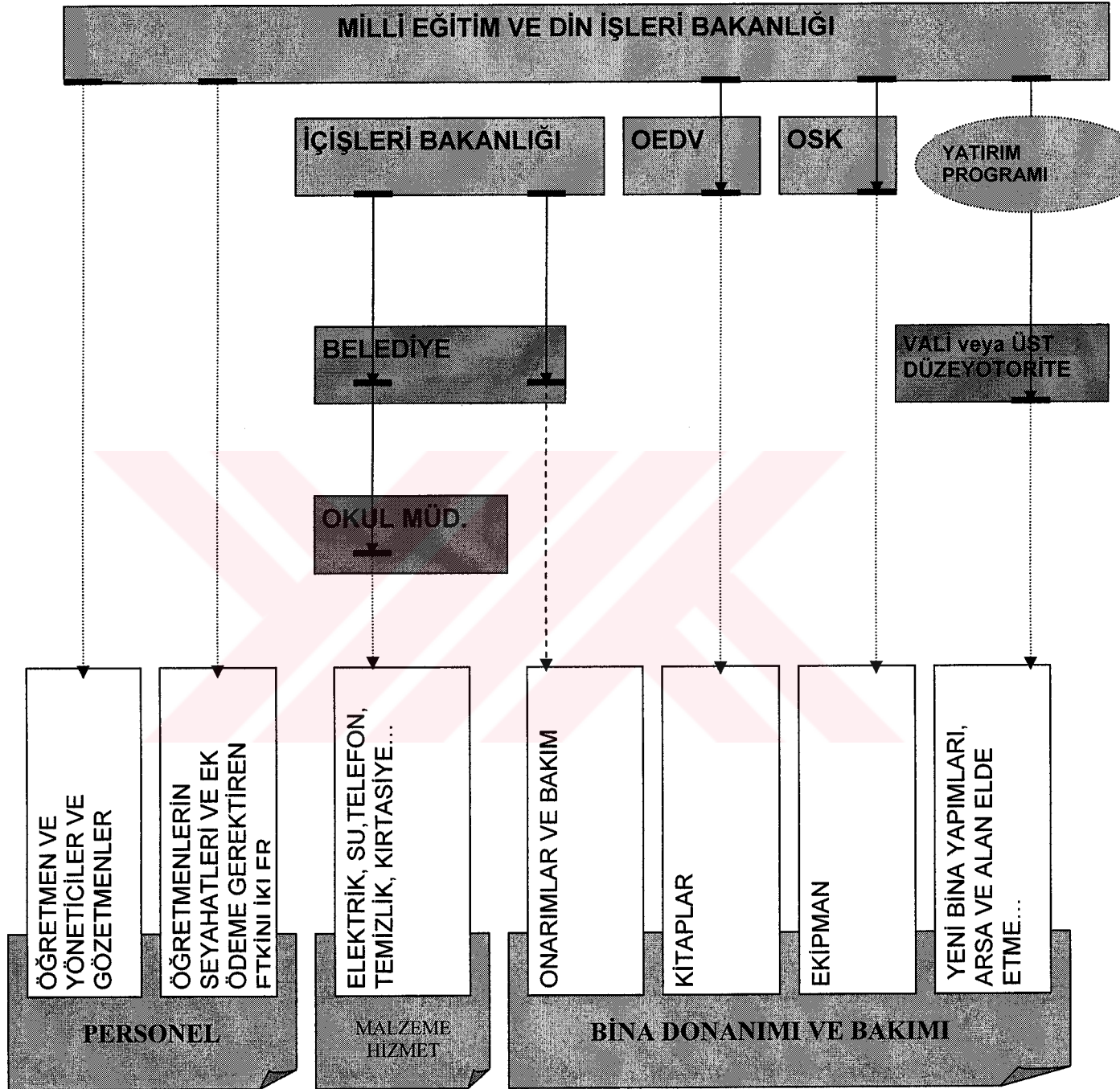
ALMANYA

Almanya'da yerel yönetimler yerel topluluğu ilgilendiren işleri kendi sorumlulukları altında düzenleme hakkına sahiptir. Merkezi yönetim ise hukuka uygunluk açısından denetim işlevi yapmaktadır. Almanya'da ilkokulların yapım, bakım ve işletme işleri belediyeler tarafından yürütülmektedir. Belediyelerin görevleri arasında hastane yapım ve bakımı, sosyal konut, spor tesisleri, sosyal yardım ve sosyal hizmetler, çevre korunması, çöp imhası ve dönüştürülmesi, itfaiye hizmetleri sayılabilir. Almanya neredeyse ilköğretimin finansmanının tamamını belediyelere bırakmıştır. İlköğretim okullarının finansmanı yerel otoriteler tarafından yalnızca yerel kaynaklardan sağlanmaktadır. Bu yüzden ülke çapında ayrılacak kaynakların miktarını belirleyecek ayrıca bir mekanizma kurulmasına da gerek kalmamaktadır. Belirli projeler ve pilot uygulamalar için gerekli finansmanı eyalet hükümeti karşılamaktadır. Aynı zamanda eyalet hükümeti öğretmenlerin maaşlarını da ödemektedir. Belediyeler federal hükümetten, eyalet hükümetinden gelen kaynaklar ve yerel vergilerle diğer gelir gruplarından elde ettiği gelirlerden ilköğretim giderlerini karşılamaktadır. Sekreter, temizlik görevlileri ve öğrencilerin gözetmenleri gibi Öğretmen dışında okul çalışanlarının maaşları belediye tarafından ödenmektedir. Öğretim etkinlikleri sırasında kullanılan ekipmanlar, temizlik malzemeleri, kira masrafları, kitaplar, ısıtma ve benzeri masraflar yine belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Binaların bakımı ve onarımı ve çevre düzenlemeleri için gerekli harcamalar belediye tarafından karşılanırken binaların alımı ve bunların yapımları

içlerinin donatımı belediye ve eyalet hükümetinin ortaklaşa sorumluluğunda finanse edilmektedir. Ulaşım ise bir çok ülkede olduğu gibi belediye tarafından üstlenilmektedir. Eğitim içerikli kanunlarında eyaletlerin çoğu (lander) okullara daha fazla yönetsel otonomi veren temelleri atmışlardır. Belediyelerde aynı amaca dönük olarak ve eyalet kanunları çerçevesinde bir pilot projeyi uygulamaya koymuşlardır. Özel kaynaklardan gelir elde edilmesi oldukça yeni bir gelişmedir bu anlamda hem kanunlar ve hem de belediyelerin uygulamaları birbirlerinden farklılıklar sergilemektedir. Bununla beraber eyaletlerin çoğundaki okullar şimdilerde sponsorlardan ek kaynaklar kabul edebilmektedirler. Bu kaynaklar başlangıçta belediyelere gelmekte buradan da okullara aktarılmaktadır (Eurydice 2004).

YUNANİSTAN

Kaynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

OEDV : Organismos Ekdoseos Didaktikon Vivlion (Okul Kitaplarını Basım Birimi)

OSK: Organismos Skolikon Ktirion (Okul Binalarını Yapım Birimi)

Yunanistan'da personel harcamaları Yunan Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir. Okulların su, elektrik, telefon, kırtasiye malzemeleri, temizlik çalışanlarının masrafları belediyelerden okullara aktarılan kaynaklardan karşılanmaktadır. Okulların onarım ve bakım işlerini ise belediyeler üstlenmiştir. Belediyeler gelirlerini içişleri bakanlığından almaktadırlar. Okul kitapları ve okul donanımları ilgili devlet kuruluşları (OEDV, OSK) tarafından doğrudan okullara aktarılmaktadır. Arsa alımı ve yeni binaların yapımı ise Eğitim Bakanlığına bağlı yatırım fonundan devletin o bölgedeki üst düzey otoritesi aracılığı ile finanse edilmektedir. Bu otorite Yunanistan idari bölünüşü dikkate alınarak valiye denk gelmektedir. Yunanistan'da okulların özel kaynaklardan para elde etme yoluna gitmeleri kanunen yasaklanmıştır (Eurydice 2004).

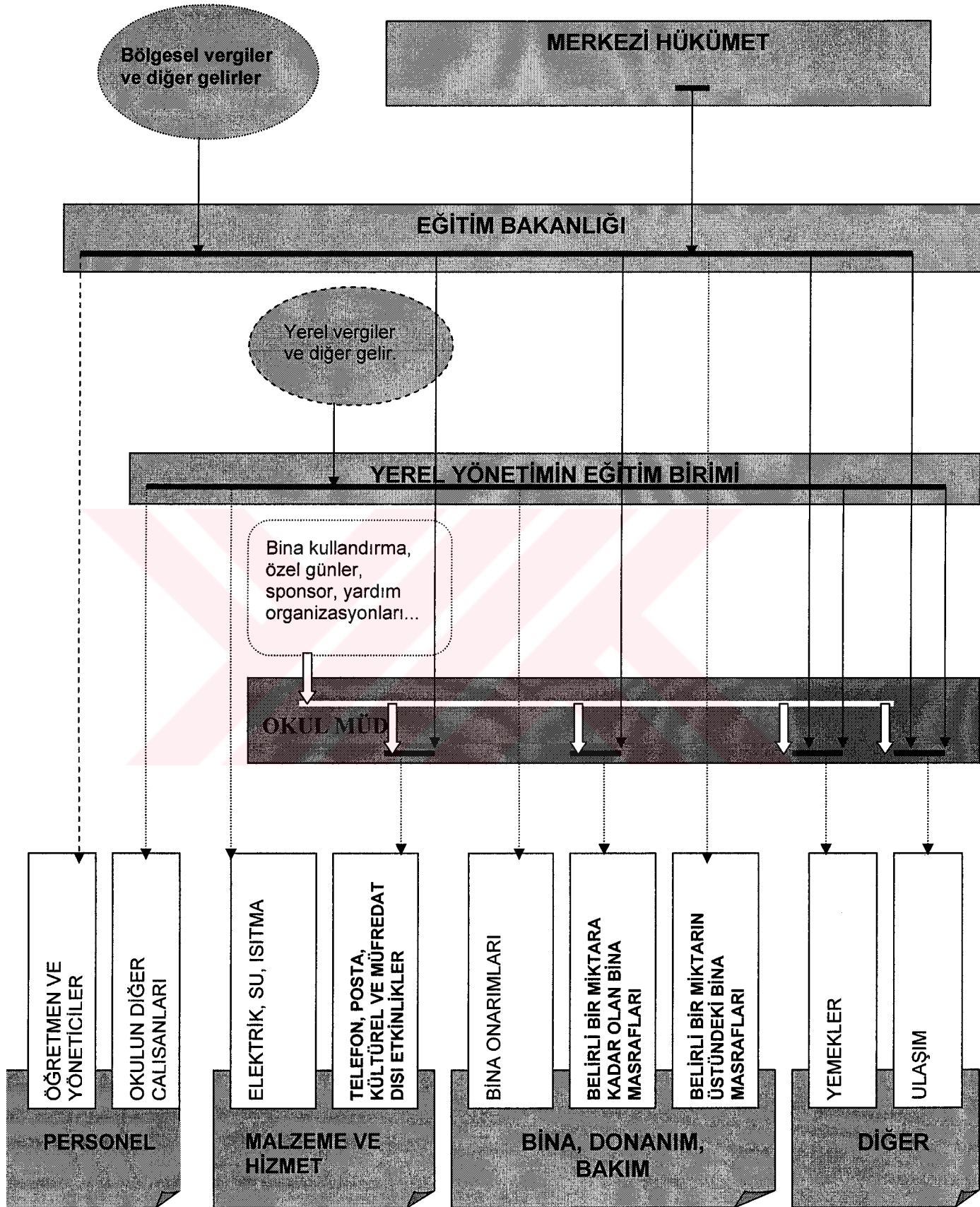
İSPANYA

Eğitim Konseyi (Consejeria de educacion) merkezi hükümetten ve bölgesel ve diğer vergilerden aldığı kaynakları okullara aktarmaktadır. Öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin ücretleri Yüksek Eğitim Konseyi tarafından finanse edilmektedir. Okulun diğer çalışanlarının ücretleri ise Yerel Eğitim Konseyi tarafından karşılanmaktadır. Bu yerel yönetim biriminin gelirlerini ise vergiler ve diğer gelir grupları oluşturmaktadır. Okulun elektrik, ısıtma ve su gibi harcamaları yine yerel yönetim tarafından karşılanmaktadır.

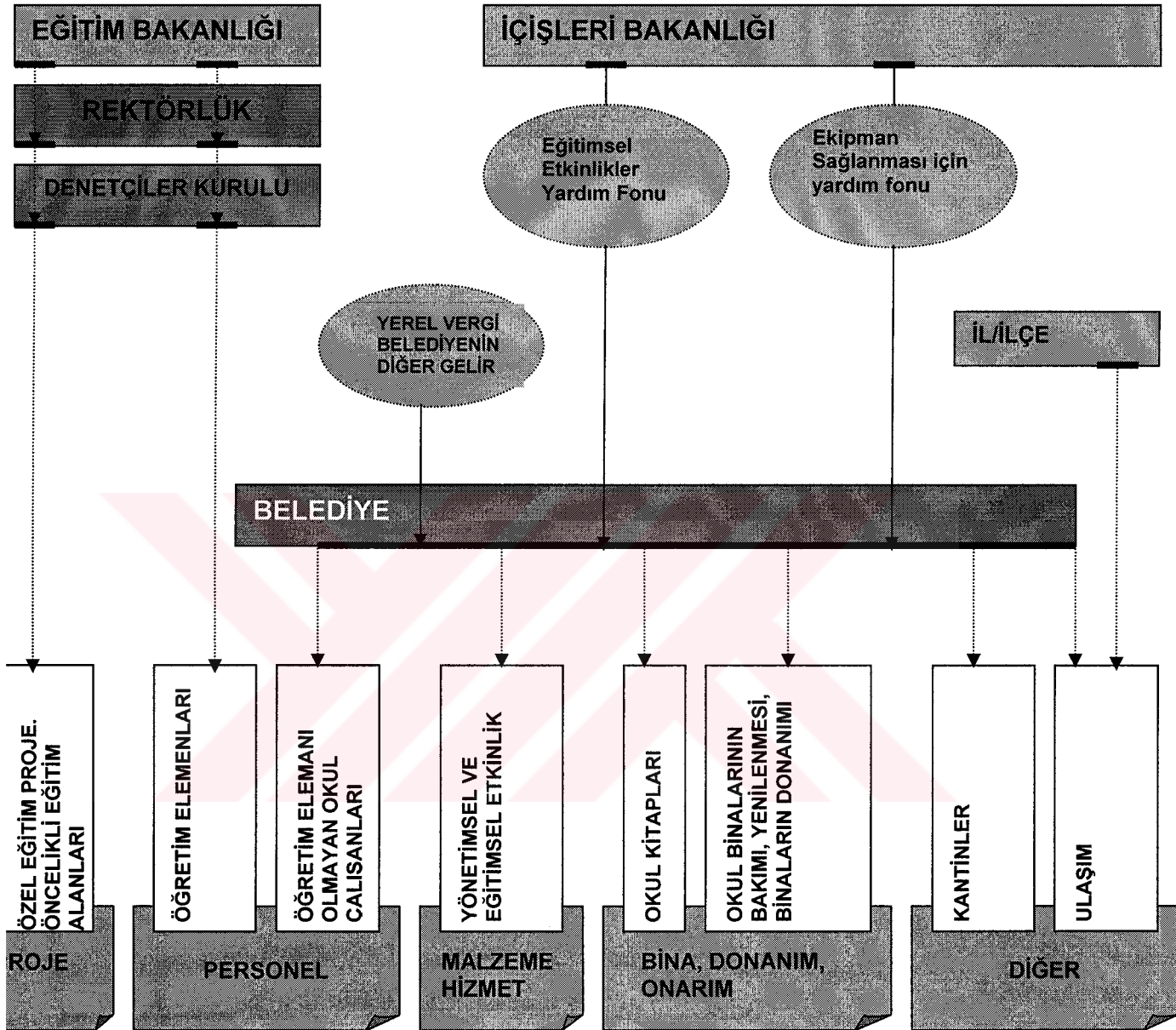
Okullar bina kiralama, özel günlerde organizasyonlar yapma, para toplama kampanyaları düzenleme, reklam hazırlama, sponsorlar bulma ve benzeri etkinliklerle özel kaynaklara yönelebilmektedirler. Ancak bu gelir grubu çok az bir yer tutmaktadır. Okulun ana gelir kaynağı yerel ve merkezi yönetimden aktarılan kaynaklardan oluşmaktadır.

Okulun telefon, posta, müfredat dışı etkinlikler için harcadığı paralar okulun kendi kaynaklarıyla merkezi hükümetin bu kategoride kullanılmak üzere gönderdiği paralardan ödenir. Okul binalarının onarım işlerini yerel yönetim üstlenmektedir. Belirli bir miktara kadar olan bina ile ilgili masraflar okulun kendi kaynaklarıyla merkezi yönetimin bu alanda kullanılmak üzere okula gönderdiği kaynaklardan karşılanmaktadır. Belirli bir miktarın üzerindeki bina masrafları ise doğrudan merkezi yönetim tarafından finanse edilmektedir.

Yemekler ve ulaşım ise okulun, yerel yönetimin ve merkezi yönetimin ortak katkıları ile finanse edilmektedir (Eurydice 2004).

FRANSA

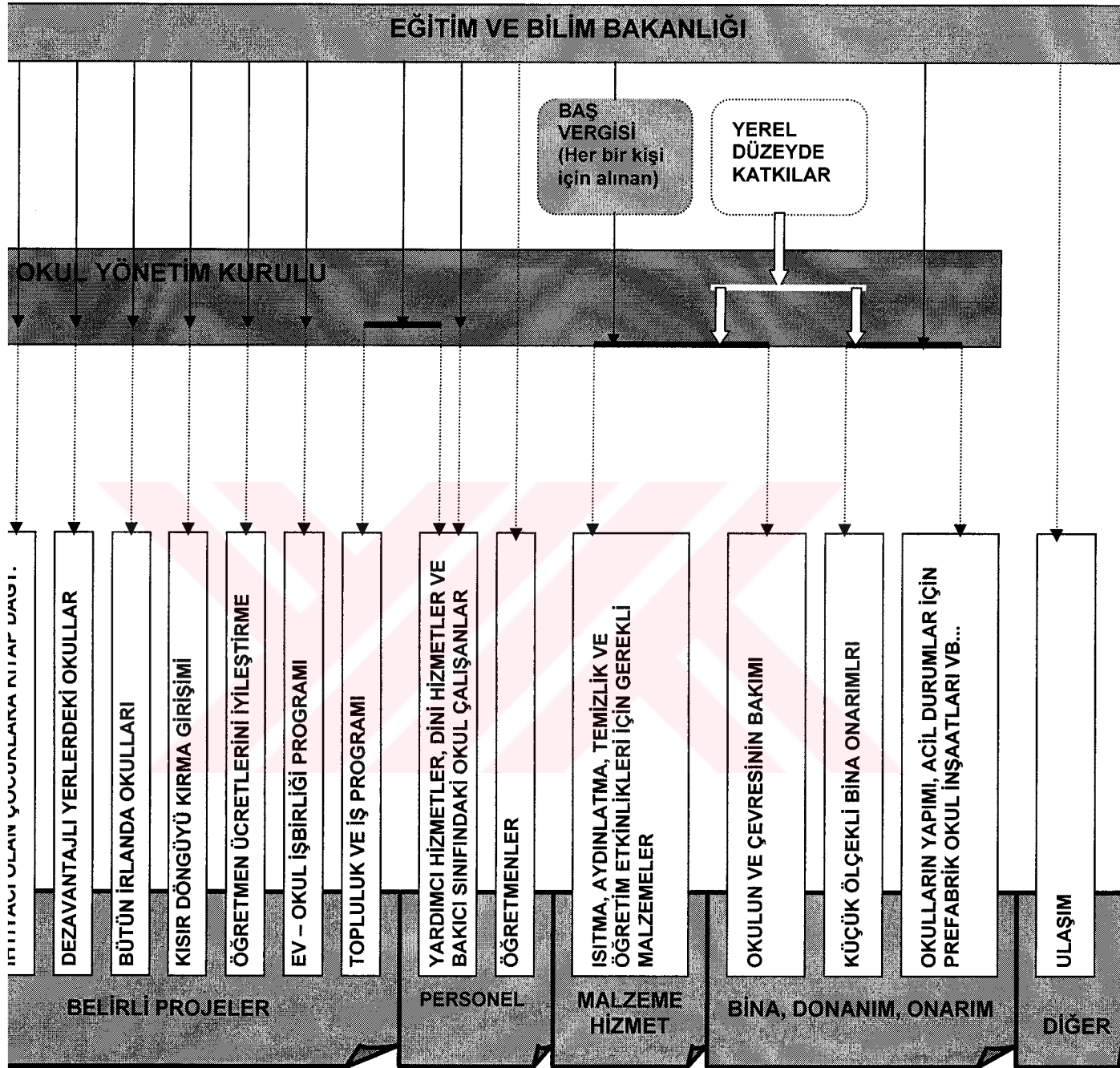
aynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

Fransa'da eğitim kurumlarının her tür ve kademedede planlanmasını ve finansmanını bölgeler kendileri gerçekleştirmektedirler. Tüm öğretim kurumlarında öğretmenler kadrolu olup, maaşları devlet tarafından ödenmektedir. Fransa'da belediyeler ilkokulların açılmasından ve bakımından sorumludur. Fransa'da ilköğretim okullarını üç ana grupta toplamak mümkündür. Bunlar 1-Normal ilköğretim okulları, 2- özel kız ve erkek ilköğretim okulları, 3- köy ilköğretim okullarıdır. Normal

ilköğretim okulları belediyeler tarafından açılabilir. Her belediye yerleşim birimindeki çağ nüfusuna göre en az bir ilköğretim okulu açmak zorundadır. Kentlerde her mahallede bir ilköğretim okulu açılır. Özel kız ve erkek ilköğretim okullarında ise durum farklı değildir. Bir belediye 500'den çok nüfusa sahipse bölge ilköğretim kurulunun kararına göre kızlar için ayrıca bir ilköğretim okulu açabilir. Eğer öğrenci sayısı iki sınıfı aşmıyorsa okul belediye meclisince karma bir okula döndürülebilir. Diğer yerleşim birimlerinden en az 3 km. Uzaklıkta bulunan ve en az 15 ilköğretim çağında öğrenciye sahip köylerde ilköğretim okulu açmak zorunludur. Bu tür bir okulun açılabilmesi için belediye meclisinin, bölge ilköğretim kurulunun kararı, denetçinin önerisi ve valinin raporu doğrultusunda bakanlığın uygun bulması ile bakanlık tarafından açılır (Demirel 2000). Fransa'da belediyelerin görevleri arasında ilkokulların yapımı, bakımı, onarımı, şehir sınırları içinde taşımacılık, sağlık ve sosyal yardım işleri, arazi kullanımı, yapı inşaat izinlerinin verilmesi, eğlenme ve dinlenme amaçlı hizmetler bulunmaktadır (Kulaklıkaya 1998: 51).

Bütün öğretmenlerin devlet memuru olduğu Fransa'da mesleğe giriş ulusal düzeyde düzenlenen sınavları kazanmakla mümkündür. Maaşları devlet tarafından ödenmektedir (Demirel 2000). Fransa'da Eğitim Bakanlığı özel eğitim projeleri ve öncelikli eğitim alanlarına yönelik eğitim etkinliklerinin finansmanını üstlenmiştir. Yine öğretmenlerin ücretleri denetimden geçerek Eğitim Bakanlığı tarafından ödenmektedir. Öğretmenlerin dışındaki okul çalışanlarının maaşları belediyeler tarafından ödenmektedir. Belediyeler gelirlerini yerel vergiler, belediyenin diğer gelir gruplarından ve İçişleri Bakanlığı tarafından sağlanan eğitimsel etkinlikler ve ekipman için oluşturulan fonlardan verilen yardımlardan oluşturmaktadırlar. Belediyeler yönetsel ve eğitimsel etkinliklerin yapılması için gerekli harcamaları, okul kitaplarının sağlanmasını, binaların bakımı, yenilenmesi, donanımı ve bu binaların elektrik, su, telefon gibi masraflarını ayrıca kantin ve ulaşım gibi ihtiyaçların karşılanmasını üstlenmektedirler. Ulaşımın finansmanına merkezi hükümetin taşra örgütü de finansman aktarmaktadır (Eurydice 2004).

İRLANDA

aynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

İrlanda'da merkezi hükümetin Bilim ve Eğitim Bakanlığı doğrudan okul yönetim kuruluna kaynak aktarımı yapmaktadır. Okul yönetimlerinin diğer bir kaynağı ise devlet dışı gelirlerdir. Bu gelirler hizmet sunumu, özel günlerde yapılan organizasyonlar, malzeme toplama kampanyaları, sponsorluk ve bankalardan

borçlanmalar şeklinde elde edilmektedir. Yerel düzeyde ilköğretime katkı zorunludur. Günlük masraflara katkıda bulunmaktadır. İrlanda'da okulların kendi özel gelir fonlarını oluşturabilmelerine olanak verilmektedir. Bu fonların nasıl kullanılacağına ise okul yönetim kurulu karar vermektedir.

Belirli projeler için gerekli finansman bir çok Avrupa Birliği ülkesinde olduğu gibi merkezi yönetim tarafından finanse edilmektedir. Bu projeler arasında kitap alamayacak durumda olan çocukların kitap ihtiyaçlarının karşılanması, çeşitli açılardan dezavantajlı yörelerde bulunan okullara finansman aktarımı ve öğretmenlerin maaşlarını iyileştirmeye yönelik yardımlar sıralanabilir. Bu tür projeler için kaynaklar okul yönetim kuruluna oradan da ilgili alanlara yönelik olarak kullanılmaktadır.

Okullarda görevli öğretim kadrosu dışındaki çalışanların ücretleri ve istihdam yaratmaya yönelik uygulanan proje finansmanı ortak olarak merkezi yönetimden okul yönetim kuruluna aktarılan kaynaktan karşılanmaktadır. Öğretmenlerin maaşları ise doğrudan Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından ödenmektedir.

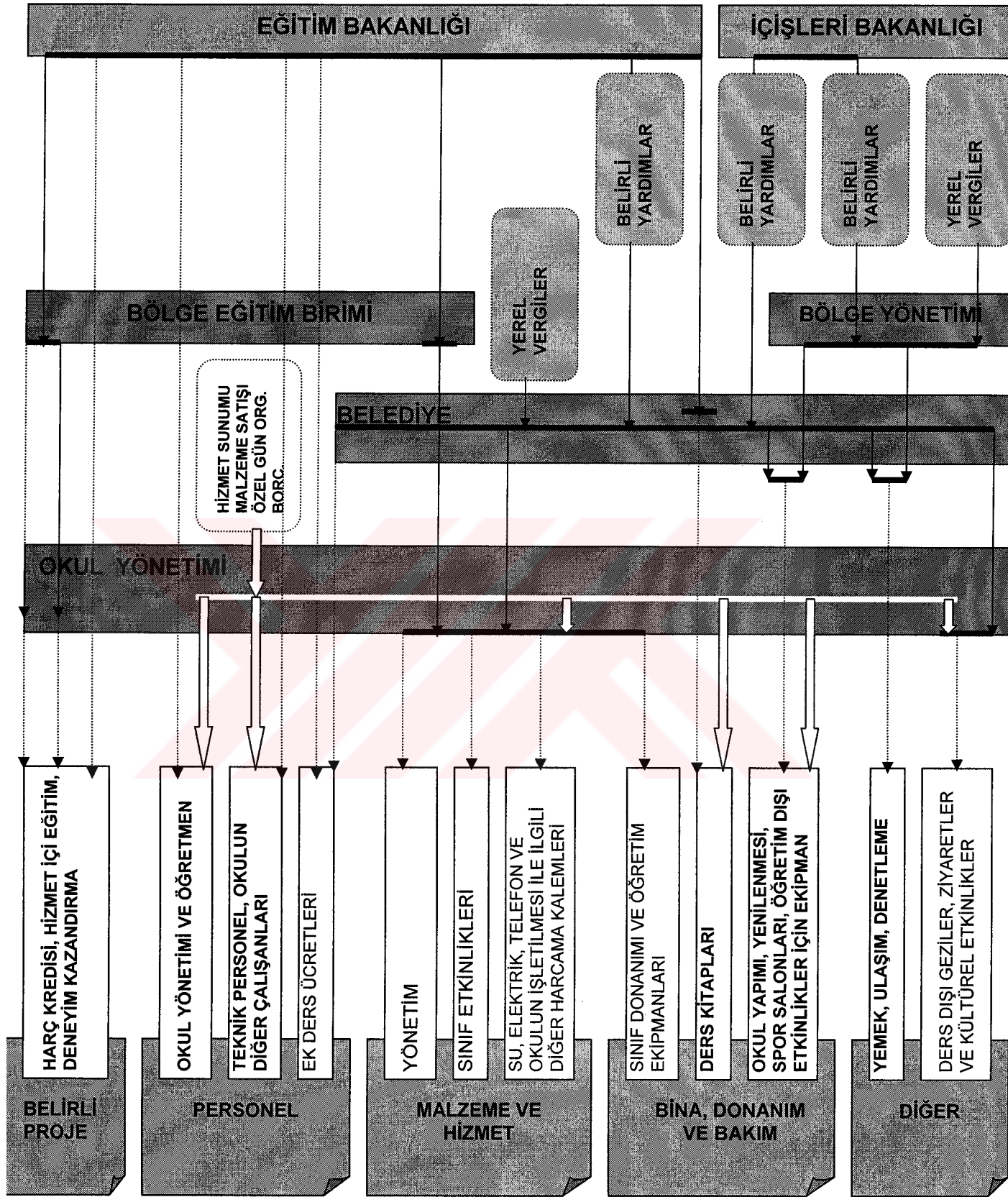
Okulların ısıtma, aydınlatma, temizlik gibi giderleri ile okulun ve çevresinin bakımı giderleri, merkezi hükümetin baş vergisinden tahsis ettiği yardımlar ile devlet dışı özel kaynaklardan elde edilen gelirlerden okulun yönetim kurulu tarafından karşılanmaktadır.

Okul binalarının yapımı, onarımı, acil durumlar için gerekli binaların yapımı Eğitim Bilim Bakanlığında bu doğrultuda kullanılmak üzere aktarılan kaynaklarla yerel düzeyde toplanan kaynaklardan ortaklaşa finanse edilmektedir. Ulaşım ise doğrudan merkezi yönetim birimi tarafından finanse edilmektedir (Eurydice 2004).

İTALYA

İtalya'da ilköğretimin finansmanı Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve bu bakanlıkların yerel örgütleri tarafından sağlanmaktadır. Öte yandan belediyeler ve okulun kendi öz kaynaklarından aktarılan gelirler ilköğretimin finansmanına katkıda bulunurlar.

Belirli projeler kapsamında uygulanmakta olan harç kredisi verilmesi, hizmetiçi eğitim verilmesi ve deneyim kazandırmaya yönelik eğitimsel etkinlikler şu üç ayrı

yoldan biriyle finanse edilmektedir. Ya doğrudan Eğitim Bakanlığı finanse etmekte ya Eğitim Bakanlığında bu yolda kullanılmak üzere bakanlığın taşra örgütüne aktararak bu birim tarafından finanse edilmekte ya da Eğitim Bakanlığı'nın taşra birimi bu parayı okul yönetimine aktarmakta ve okul finansmanı sağlamaktadır.

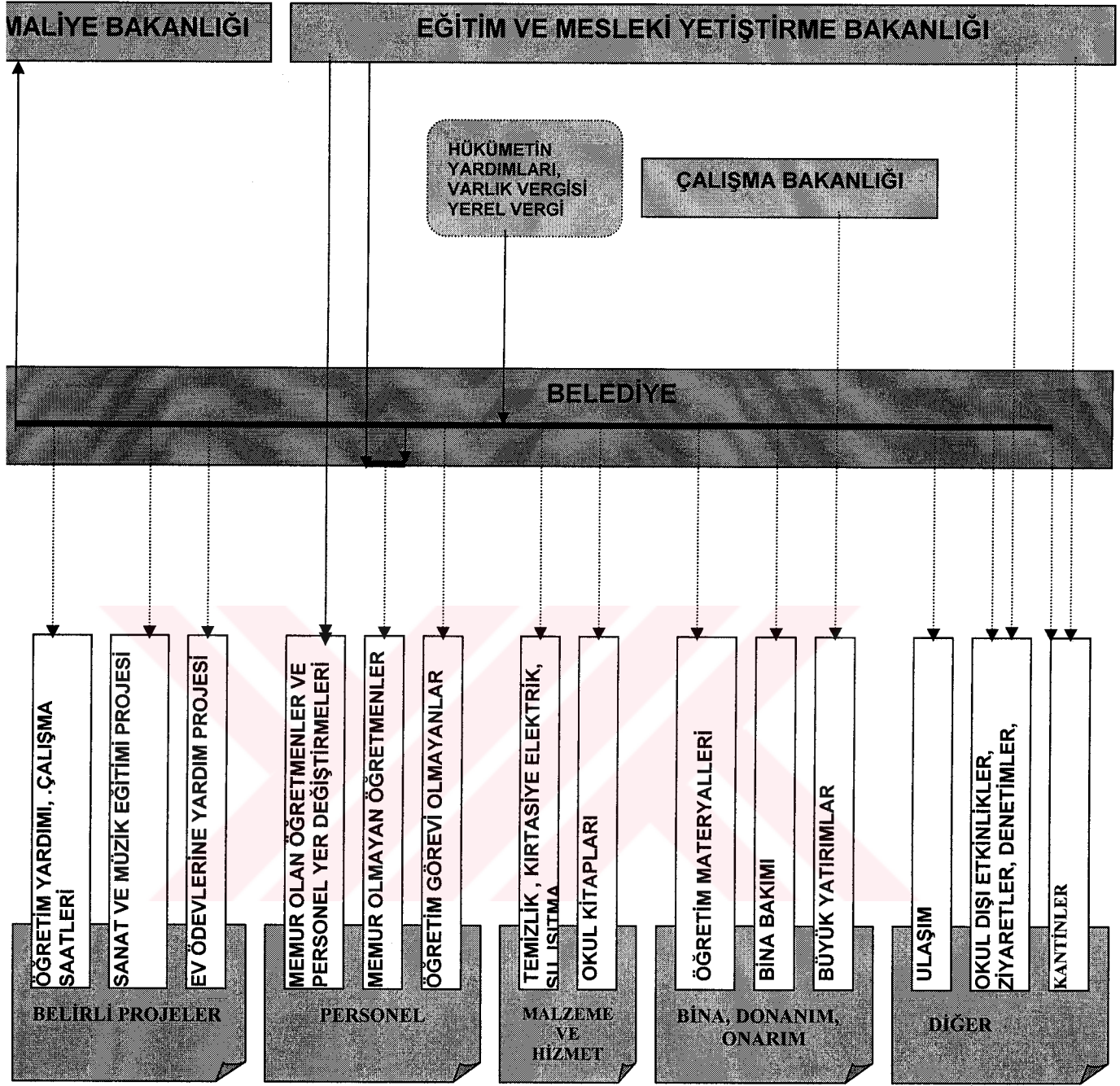
Öğretmen, müdür, okulun diğer yöneticileri, teknik personel ve diğer okul çalışanlarının ücretlerinin ödenmesi Eğitim Bakanlığı'nca üstlenilir ayrıca okulun elde ettiği özel gelirlerde bu yolda kullanılabilmektedir. Öğretim görevi karşılığında ödenen ek ders ücretleri ya Eğitim Bakanlığı tarafından ya da belediye tarafından karşılanmaktadır. Yönetim giderleri, sınıf içi etkinlikler için gerekli giderler, binanın genel giderleri (elektrik, su, telefon) ve sınıfta kullanılan ekipman ve diğer donanımlar Eğitim Bakanlığı'nın taşra örgütü aracılığıyla aktardığı paralar ve belediyenin aktardığı kaynaklar kullanılarak karşılanmaktadır. Ders kitapları için gerekli finansmanın karşılanmasında ise Eğitim Bakanlığı bu yolda kullanılmak üzere belediyeye kaynak aktarır. Ayrıca okul kendi özel gelirlerinden bu yolda kullanılmak üzere para transfer eder.

Bina yapımı, onarımı, yenilenmesi, spor alanları oluşturulması, öğretim dışı zaman değerlendirilmesine yönelik etkinliklerde kullanılacak ekipmanlar için ana kaynak İçişleri Bakanlığının bu yolda kullanılmak üzere oluşturduğu "belirli yardımlar fonu"ndan belediyeye aktarılan kaynakla yine bölge yönetiminin belediyeye aktardığı kaynaklardan oluşmaktadır. Belediye bu yolda harcamaları kendisi bu kaynakları kullanarak yapmaktadır. Bu konuda okul özel gelirleri de işe koşulmaktadır.

Yemek, ulaşım ve denetim ile ilgili giderlerin karşılanması için bölge yönetimi belediyeye kaynak aktarır. Belediye aktarılan bu kaynağa kendisi de katkı yaparak bu giderleri doğrudan kendisi karşılamaktadır. Müfredat dışı geziler, ziyaretler ve kültürel etkinlikler için gerekli kaynaklar belediye tarafından okula aktarılır, okul bu kaynağa kendi özel gelirlerinden eklemeler yaparak bu giderleri karşılar (Eurydice 2004).

LÜKSEMBURG

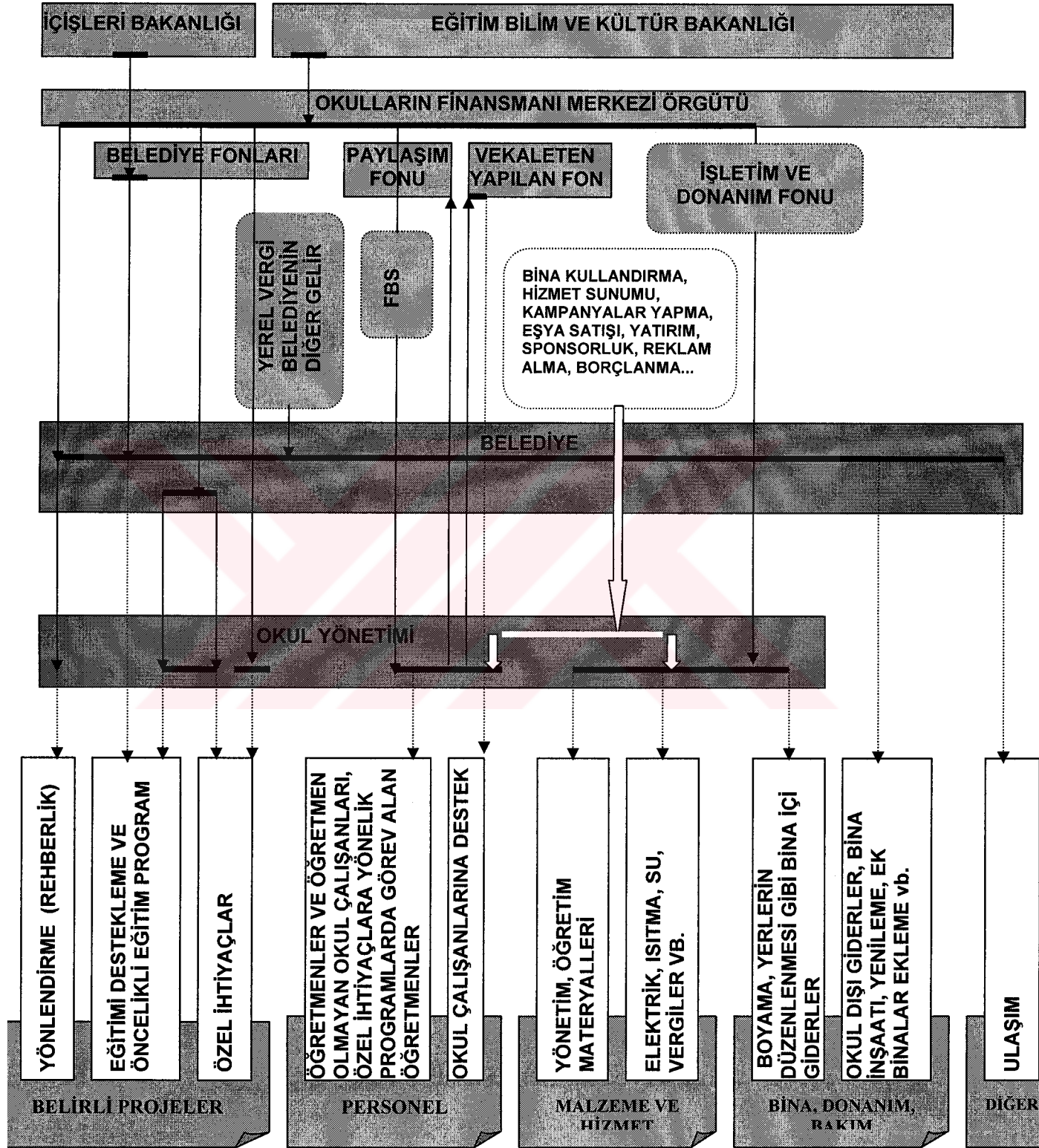
Lüksemburg'ta ilköğretimin finansmanında belediyelerin büyük bir öneme sahip olduğunu görmekteyiz. Eğitim ve Mesleki Eğitim Bakanlığı memur statüsündeki öğretmenlerin ücretlerini doğrudan kendisi finanse etmektedir. Buna karşılık belediye Maliye Bakanlığı'na hükümetin öğretmenler için ödediği ücretin üçte birini

Kaynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

geri ödemektedir. Yani öğretmenlerin ücretlerinin üçte biri belediyeler tarafından ödenmektedir. Merkezi otorite okul dışı etkinliklerin finansmanı ve kantinlerin finansmanını belediyeye kaynak aktarmak suretiyle belediye ile birlikte ortaklaşa finanse etmektedir. Okul yapımı gibi büyük yatırım gerektiren işler ise yine merkezi otorite tarafından ancak başka bir bakanlık, çalışma bakanlığı, tarafından finanse edilmektedir. Diğer bütün masraflar belirli projeler de dahil olmak üzere belediye tarafından finanse edilmektedir. Belediyelerin gelirlerini ise hükümetin yardımları, varlık vergisi ve diğer yerel vergiler oluşturmaktadır (Eurydice 2004).

HOLLANDA

Kaynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

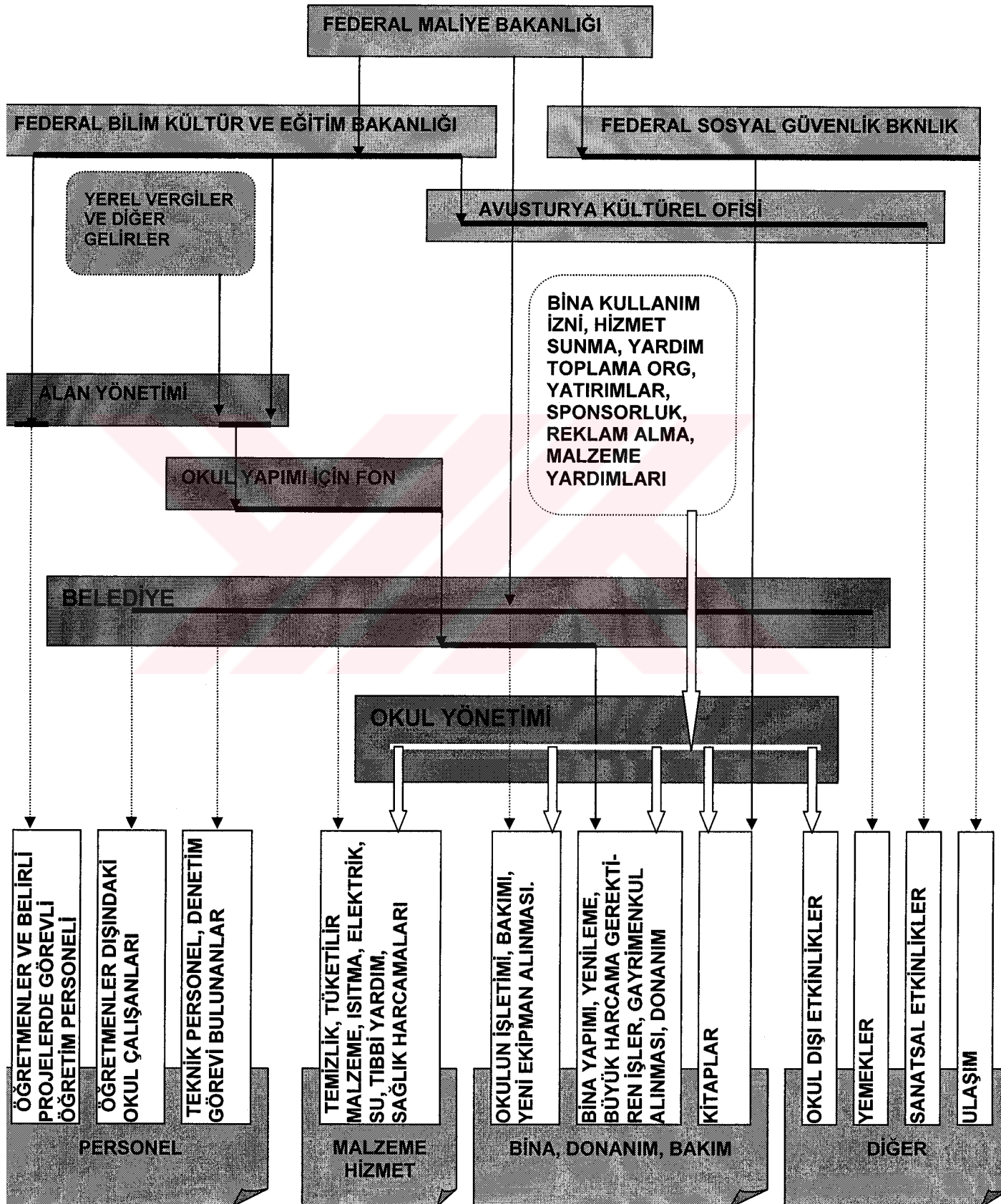
Not: FBS (Formatiebudgetsysteem) personel giderleri fonu.

Hollanda'da merkezi hükümetin iki bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bilim Kültür Eğitim Bakanlığı, ile belediyeler ilköğretimi finanse etmektedirler. Ayrıca okulların kendi özel kaynaklarını oluşturabilme hakları da bulunmaktadır. Dolayısı ile bu özel kaynakların da ilköğretimin finansmanında önemli bir yeri vardır.

İlköğretim düzeyinde özel ilgi alanlarına göre geliştirilen projelerin finansmanında yukarıda belirttiğimiz üç birimde sorumluluk almaktadır. Rehberlik projesinde Eğitim Bakanlığı gerekli finansmanı kendisinin bir alt birimi olan "Okulların Finansmanı Merkezi Birimi'ne" (OFMB) aktarır. Buradan okulun bulunduğu bölgenin belediyesine oradan da okul yönetimine para aktarılır. Azınlık dillerinin öğretilmesi, belediye düzeyinde düşük akademik başarı ile mücadele ve öğretimi destekleme projeleri iki ayrı yoldan finanse edilmektedir. Biraz önceki yöntemde olduğu gibi Eğitim Bakanlığı tarafından OFMB'ye aktarılan para belediyeye oradan da okul yönetimi tarafından ilgili alana aktarılır. Diğer yol ise İçişleri Bakanlığı Belediye Fonuna gerekli finansmanı aktarır. Para buradan belediyeye ve oradan da okul yönetimine ulaştırılır. Özel ihtiyaçlar projesi için gerekli finansman ya doğrudan OFMB tarafından okul yönetimine aktarılacak suretiyle ya da OFMB'den belediyeye oradanda okul yönetimine aktarılarak karşılanır.

Hollanda'da okul çalışanlarının ücretlerinin ödenmesinde ilköğretim okullarına yetki verilmiştir. Bu ülkede ortaöğretimin ilk diliminde eğitim-öğretim etkinlikleri ve okul çalışanları için gerekli kaynak tahsisi yerel yönetimlere verilmektedir. Personel giderleri okul yönetimi tarafından kendi özel kaynaklarından ve OFMB'nin personel giderleri fonundan aktardığı kaynaklardan sağlanmaktadır. Okul yönetimleri personel giderlerini karşılamaya yönelik olarak katılım fonu (participatiefonds) oluşturabilmektedirler. İhtiyaç duyulduğunda personelin yerine geçecek kişiler için ayrıca bir başka fon (vervangingsfonds) okul yönetimi tarafından oluşturulmuştur. Yönetim ve öğretim materyalleri ile elektrik, ısıtma, su, vergiler ve okulun işletilmesi ile ilgili giderler OFMB'nin işletim ve donanım fonundan okul yönetimlerine aktardığı kaynaklardan karşılanmaktadır. Bu aktarılan kaynaktan aynı zamanda okulun iç bölümlerinin boyanması, bakımı, yenilenmesi gibi giderler de karşılanmaktadır. Bu giderlere okulun özel gelir kaynaklarından da para aktarılmaktadır. Bina inşaatları, yenileme veya ek bina ve bölümler yapılabilmesi için giderler doğrudan belediye tarafından karşılanmaktadır. Yine öğrencilerin taşınması için gereken harcamalar belediye tarafından karşılanmaktadır (Eurydice 2004).

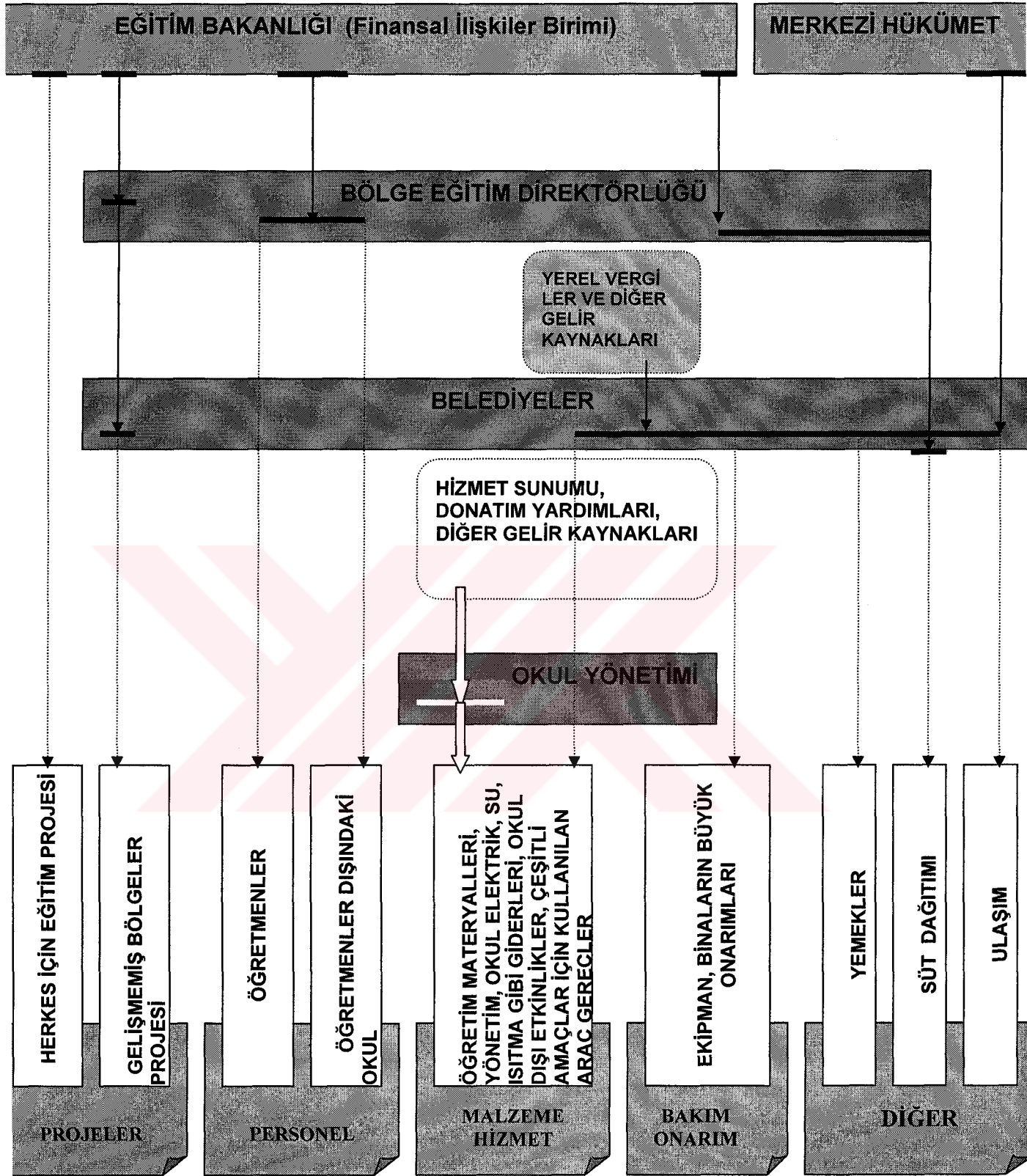
AVUSTURYA

Avusturya'da öğretmenlerin ücretleri Bilim Kültür ve Eğitim Bakanlığı tarafından alan yönetimi aracılığı ile ödenmektedir. Alan yönetimi belediyeden büyük bölge diyebileceğimiz bir yönetim birimine karşılık gelmektedir. Alan yönetimleri kendi sorumluluk alanlarındaki okulların özel gelir elde etme sınırlarını da belirleme yetkisine sahip bulunmaktadırlar. Öğretmenler dışındaki okul çalışanlarının, teknik personelin ve denetleme görevlilerinin ücretleri belediyeler tarafından ödenmektedir. Belediyelerin gelir kaynağı Maliye Bakanlığı'nın tahsisleridir. Okulun temizlik, kırtasiye, ısınma, elektrik, su, tıbbi yardım ve sağlık harcamaları hem belediye hem de okulun özel kaynaklarından karşılanmaktadır. Okulun işletilmesi, küçük çaplı onarımlar ve yeni ekipman alınması belediye tarafından ve okulun özel gelirlerinden finanse edilmektedir. Büyük çaplı inşaatlar, arsa alımı, okulun donanımı gibi harcamalar bu alana yönelik oluşturulmuş okul inşaatları fonundan belediye aracılığı ile karşılanmaktadır. Bu fon Eğitim Bakanlığı'nın ve yerel vergilerle finanse edilmektedir. Bu kategorideki harcamalar için okulun özel gelirleri de kullanılmaktadır. Sosyal Güvenlik Bakanlığı kitaplar için gerekli finansmanı sağlamaktadır ayrıca okulların özel gelir kaynaklarından da yararlanılmaktadır. Okul dışı etkinlikler okulun özel gelir kaynaklarından finanse edilirken yemekler belediyeler tarafından finanse edilmektedir. Sanatsal etkinlikler Eğitim Bakanlığı'nın mali desteği ile Avusturya Kültürel Ofisi tarafından finanse edilmektedir. Taşıma ise Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir (Eurydice 2004).

PORTEKİZ

Portekiz'de ilköğretim okullarının % 65'i kendi özel fonlarını oluşturup kullanabilmektedir. Gelir kaynaklarının başında okulların çevreye binalarını kullandırma karşılığında topladığı gelirler, çeşitli yardım kampanyaları düzenleme ve hizmet sunumu karşılığında yararlandığı özel indirimler gelmektedir. Okullar bu elde ettikleri gelir kaynaklarını öğretim materyallerinin alınmasında, yönetimle ilgili giderlerin karşılanmasında, okulun elektrik, su, ısıtma, sigorta gibi giderlerinin karşılanmasında, okul dışı etkinliklerin finansmanında kullanmaktadırlar. Bu tür malzeme ve hizmet giderlerinin karşılanmasında belediyeler de sorumluluk almaktadırlar. Avrupa Birliği ülkelerinde yaygınlaştırılmaya çalışılan "Herkes için Eğitim Projesi" Portekiz'de doğrudan Eğitim Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir.

aynak: <http://www.eurydice.org/Eurybase>

Bir diğer proje ise eğitimsel ve sosyal olanaklardan kısıtlı yararlanan insanlara yöneliktir. Bu proje Eğitim Bakanlığı tarafından Bölge Eğitim Direktörleri aracılığı ile

belediyelere aktarılan kaynaklardan finanse edilmektedir. Belediyeler gelen bu kaynakları ilgili harcama dilimleri için transfer etmektedirler.

Öğretmenlerin ve öğretmen olmayan diğer okul çalışanlarının ücretleri Eğitim Bakanlığı'nca Bölge Eğitim Direktörleri aracılığı ile ödenmektedir.

Okul binasının yapılması, onarımı ve içindeki ekipmanların karşılanması belediyelerin sorumluluğundadır.

Portekiz'de bütün ilköğretim öğrencileri Avrupa Birliği Tarımsal Güvence ve Yönlendirme Fonundan Portekiz Eğitim Bakanlığı'na aktarılan kaynaklarla sağlanan iki desilitre süt almaktadırlar. Kaynaklar eğitim bakanlığından bölge eğitim direktörlerine oradan da belediyelere aktarılmakta ve belediyeler de aldıkları sütleri öğrencilere dağıtmaktadırlar. Ulaşım ve yemek giderleri de belediyeler tarafından karşılanmaktadır.

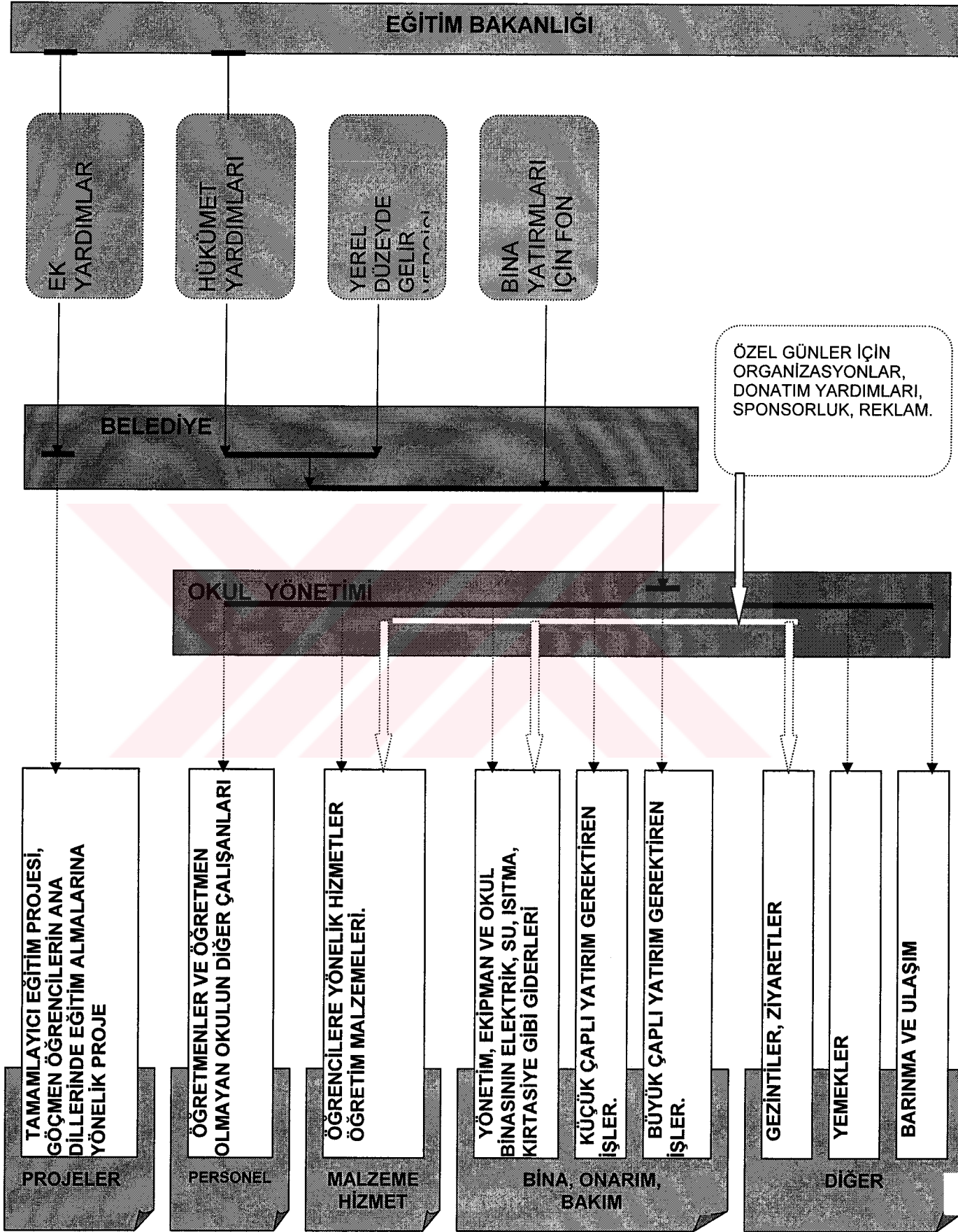
Belediyelerin gelirlerini yerel vergiler, merkezi hükümet tarafından aktarılan kaynaklar ve belediyelerin diğer gelir grupları oluşturmaktadır (Eurydice 2004).

FİNLANDİYA

Finlandiya'da öğrencilerin okul masrafları belediyeler ve devlet tarafından karşılanır. Çok programlı okullarda yerel eğitim yetkililerinin hazırladığı eğitim programı uygulanır. Belediyelerin okullarla ilgili geniş yetkileri bulunmaktadır.

Belediyeden belediyeye okulların kendi bütçelerini idare etme yetkileri değişiklikler göstermektedir. Aşağıdaki diagramda okulların bu yetkilerini tam kullandıkları durum sergilenmektedir. Okul binalarının yapımı, donatılarının karşılanması, ulaşım ve barınma çok büyük sıklıkta belediyelerin sorumluluğuna verilmiştir. Belediyeler okulların özel yardım alabilme sınırlarını da belirlemektedirler aynı zamanda okulların bu oluşan özel bütçelerini hangi yönde kullanabileceklerine de belediyeler karar verebilmektedir. Ülke çapında uygulanan projeler için gerekli finansal kaynak Eğitim Bakanlığı tarafından Belediye aracılığı ile karşılanmaktadır.

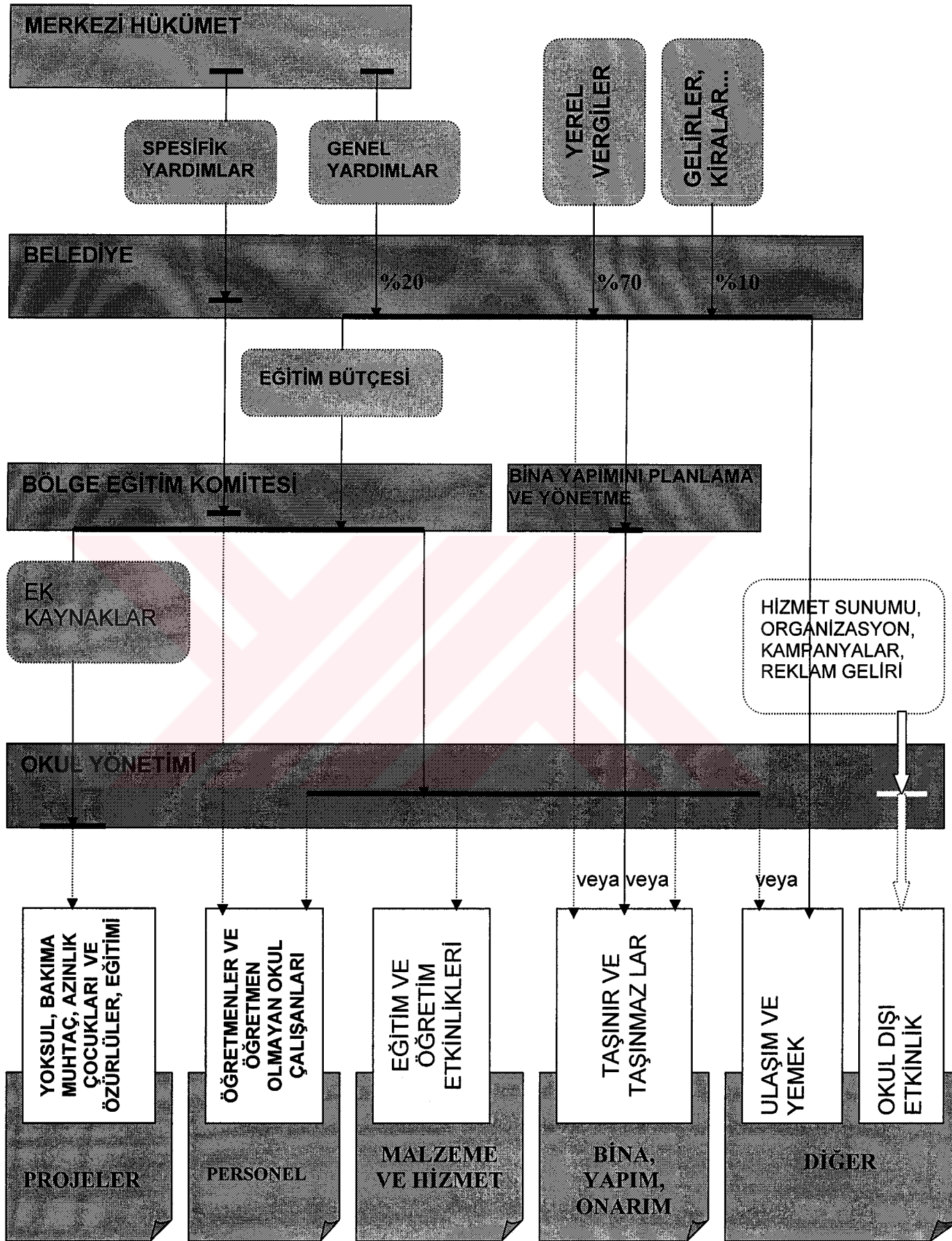
Öğretmenlerin ve diğer okul çalışanlarının ücretleri okulun kendi bütçesinden karşılanmaktadır.

Eğitim öğretim etkinliklerinde kullanılan malzeme ve öğrencilere bu yönde sağlanan hizmetler için gerekli finansman okulun bütçesinden ve özel bütçeden karşılanmaktadır. Benzeri durum okulun elektrik, su, ısıtma, kırtasiye masrafları için de uygulanmaktadır. Okulun binasına yapılan küçük çaplı harcamalar okul tarafından karşılanırken büyük çaplı işler için belediyede bu alana yönelik oluşturulan kaynaktan yararlanılır. Bu kaynak ise Eğitim Bakanlığı'nın hükümet yardımları ve bina yatırımları fonlarından ve belediyenin yerel gelir vergilerinden aktarılan kaynaklardan oluşmaktadır. Ders dışı etkinlikler için yapılan gezintiler için gerekli harcamalar okulun özel bütçesinden karşılanmaktadır. Yemekler, ulaşım ve konaklama için yapılan harcamalar ise okula tahsis edilen bütçeden karşılanmaktadır (Eurydice 2004).

İSVEÇ

İsveç'te zorunlu eğitim yaşı 7-16 yaşlarındakileri kapsar. Ailelere istedikleri kurumları seçebilme özgürlüğü tanınmıştır. Öğrencilerin % 98'inden fazlası belediye okullarına devam etmektedir. Belediyeler öğrencilerin tüm eğitim ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Okullar karma ve aynı zamanda ücretsizdir. Belediyelerin okullara tanıdıkları kendi bütçelerini oluşturma ve yönetme haklarının sınırları farklılıklar göstermektedir. Personel ve eğitimsel etkinlikler için yapılacak harcamalarda belediyeler karar yetkisini okullara bırakabilmektedirler. Oysa bina harcamaları için çok çeşitli transfer modelleri bulunmaktadır. Örneğin belediye kontrolü altında okullara bu yönde harcamalar için bütçeyi kullanma yetkisi verilmiştir. Belediye kontrolü ya yönetim kurulu aracılığı ile ya da bina planlama, yapım ve işletme birimi aracılığı ile yapar. 2001 ve 2006 yılları arasını kapsayan dönemde hükümet belediyelere okuldaki personeli ücretlendirmesi için özel bir kaynak tahsis etmiştir. Bu yardımdan yararlanabilmek için bir belediye Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kriterleri yerine getirmek zorundadır. 2006 yılından sonra ise bu uygulama hükümetin belediyelere verdiği genel yardımlar için de kullanılacaktır. Bazı belediyelerde okulların devlet dışı gelir oluşturabilmeleri ve bu gelirleri kullanma sınırları belediyelerin iznine bağlıdır. Projelerin finansmanı bölge eğitim komitesi tarafından karşılanmaktadır. Bu komitelerin gelirleri ise belediyelerin eğitim bütçesi adı altında verdiği kaynaklardan oluşmaktadır.

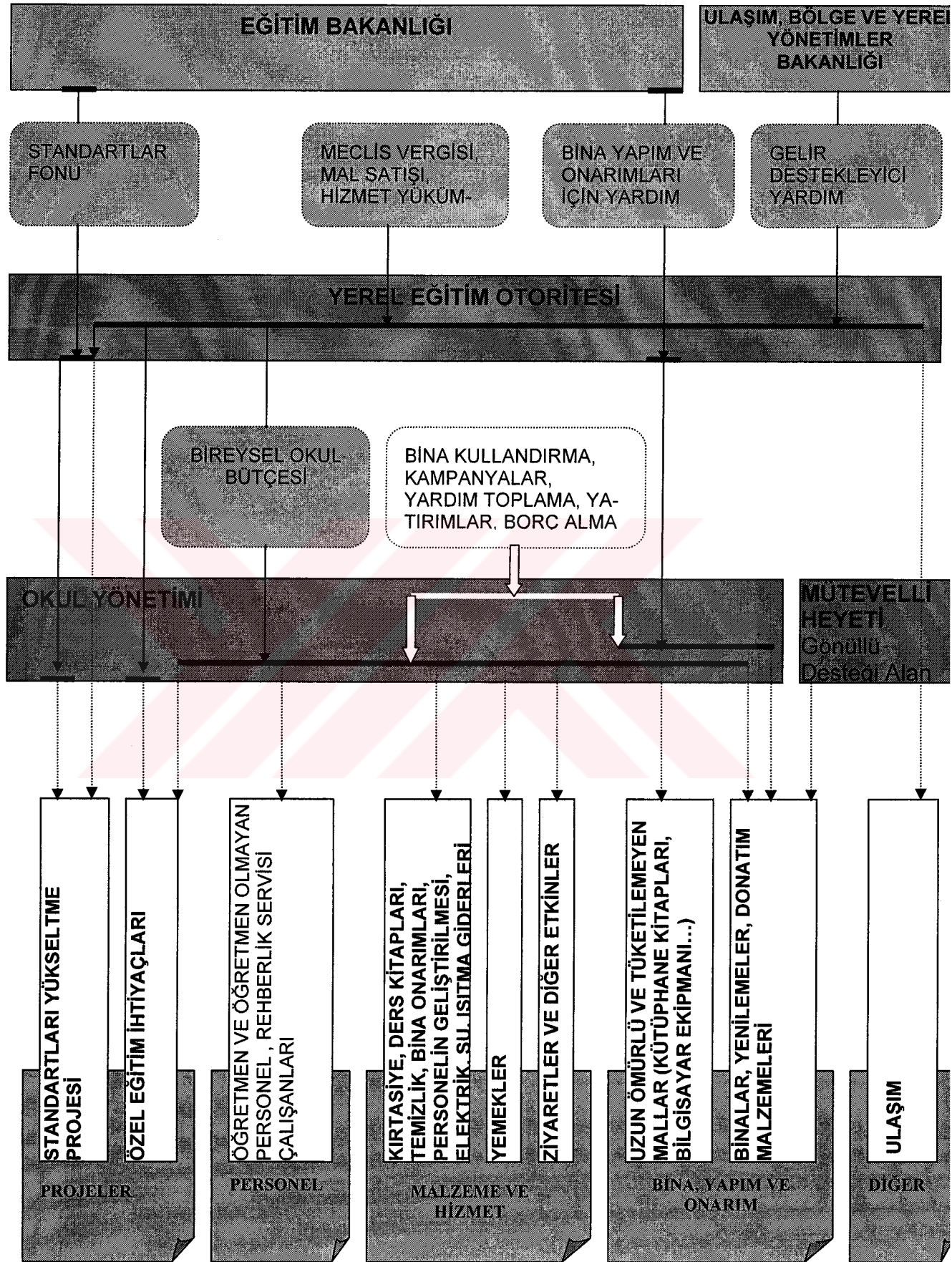
Bu komite bu gelirin kalan kısmını okullara aktarmaktadır. Personel harcamaları belediye ve bölge eğitim komitesi aracılıklarıyla merkezi hükümet tarafından karşılanmaktadır. Okullarda kendi bütçelerinden bir bölümünü personel harcamaları için kullanmaktadırlar. Eğitimsel etkinliklerin finansmanı okul tarafından karşılanmaktadır. Taşınır ve taşınmaz demirbaşların alımı ve bina yapımı için gerekli parasal kaynak sağlanması ya belediye tarafından ya belediyenin bina planlama, yapım ve işletme birimi tarafından ya da okulun bütçesinden karşılanmaktadır. Ulaşım ve yemek giderler doğrudan belediye tarafından karşılanırken okul kendi bütçesinden bu harcamalara katkı yapmaktadır. Okul dışı etkinlikler için gerekli kaynak ise okulun devlet dışı (kendi girişimleriyle elde ettikleri) özel bütçeden karşılanmaktadır (Eurydice 2004).

BİRLEŞİK KRALLIK

a) İNGİLTERE

İngiltere’de idari bölünüş bölgesel yönetimlerden (iller ve mahalli bölgeler) oluşmaktadır. Okulların yönetimi ve öğretmen atamaları ve benzeri işler illerdeki eğitim kurulları tarafından yürütülmektedir. Öğretmenler kadrolu olarak çalışmakta ve maaşları yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. 1988 eğitim reformu ile özel okullara, anne-babalara ve merkezi eğitim otoritelerine önemli yeni güçler verilmiştir. Anne-babalar devlet okulları arasında seçim yapabilme olanağına sahiptirler. Bölgesel eğitim otoritelerinden bağımsız iki yeni eğitim kurumu kuruldu. Bunlar bağışla yürüyen okullar ile şehir teknoloji kolejlerdir. Hükümet eğitimin de ekonomi gibi tüketiciler tarafından yönlendirildiği zaman daha yararlı olacağına inanmıştır. Serbest piyasa teorisine göre eğitim sistemini rekabete açma mükemmelliğe yol açmaktadır. Anne-babalar eğitimle ilgili kararlara katılımı daha etkin hale gelmekte, hesap sorma görevi verilmektedir. Eğitimin sadece bir merkezden yönetilmemesi için yeni mekanizmalar geliştirilmektedir.

İngiltere’de ilköğretim okullarının ikinci devresi tamamlandıktan sonra yapılan 11+ sınavına ek olarak yönlendirme yapabilmek amacıyla okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin raporları mahalli eğitim idaresi tarafından değerlendirilmektedir (Demirel 2000).

2001 Haziranında İş ve Eğitim Bakanlığı adını değiştirerek Eğitim ve Beceri Bakanlığı oldu. Çevre ve Ulaşım Bakanlığı ise Ulaşım, Bölgeler ve Yerel Yönetimler Bakanlığı adını aldı.

Yukarıdaki diagramda gösterildiği gibi kitap, bilgisayar ekipmanı, mobilya gibi dayanıklı ve tüketilemeyen mallar tekrarlayan harcamalar sınıfında yer aldığı için bunlar okulun kendi bütçesinden karşılanmaktadır. Ancak binaların yenilenmesi ve yeniden dekorasyonunda kullanılan malzemeler tıpkı mobilya ve diğer ekipmanlar gibi bina harcamaları kategorisinde yer aldığından Eğitim ve Beceri bakanlığı'nın bina yardımları fonu kapsamında yer alır. Okulların büyük inşaatlar için borç alma talepleri öncelikle bakanlık tarafından ele alınıp onanmak zorundadır.

Standartları yükseltmede hükümetin öncelikleri projesi kapsamında etnik azınlık çocuklarının eğitim olanaklarını iyileştirme, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlama, bilgi ve iletişim teknolojisinin okullarda kullanımını yaygınlaştırma projeleri yer almaktadır. Bu projeler için bakanlığın oluşturduğu "Standartlar Fon"undan finansman sağlanmaktadır. Okulların ana gelir kaynağını yerel eğitim otoritesi tarafından sağlanan bireysel okul bütçesi ve okulların kendi yaptıkları etkinliklerle topladıkları devlet dışı kaynaklar oluşturmaktadır. Yerel eğitim otoritesinin gelirlerini ise yerel düzeyde toplanan vergiler, arazi satışlarından alınan paylar oluşturmaktadır. Ayrıca Eğitim ve Beceri Bakanlığı harcama kategorileri belli olan kaynakları yerel eğitim otoritelerine aktarmaktadır. İngiltere'de eğitim-öğretim etkinlikleri ve taşınır malların alımında ilköğretim okulları yetkilendirilmişlerdir. Aynı zamanda okul çalışanlarının ücretlerinin ödenmesinde de ilköğretim okullarına yetki verilmiştir. Bu ülkede ortaöğretimin ilk diliminde eğitim-öğretim etkinlikleri ve okul çalışanları için gerekli kaynak tahsisi yerel yönetimlere verilmektedir. Öğretmenlerin, rehberlik servisinde çalışan uzmanların ve diğer okul çalışanlarının finansmanı okullar tarafından karşılanır. Malzeme ve hizmet kategorisinde yer alan kırtasiye, ders kitabı, fotokopi, temizlik, bina onarımları, okulun diğer birimlerinin giderleri (labaratuvar, spor salonu gibi), okulun elektrik, su, ısıtma gibi harcamaları okul tarafından karşılanmaktadır. Yine bu kategoride yer alan ve okul tarafından karşılanan harcama kalemleri arasında yemekler ve eğitim amaçlı ziyaretler sayılabilir.

Uzun süreli ve tüketilemeyen mallar sınıfında yer alan kütüphane kitapları ve bilgisayar ekipmanları okul bütçesinden karşılanırken bina yapımları, yenilenmeleri, donanımları için harcamalar Eğitim ve Beceri Bakanlığı'nın Bina Yardımları

Fonundan karşılanmaktadır. Bu kategorideki küçük çaplı harcamalar yine okul bütçesinden karşılanmaktadır. Gönüllü yardımlarıyla finanse edilen okulların taşınmaz donanımlarını da bakanlık karşılamaktadır.

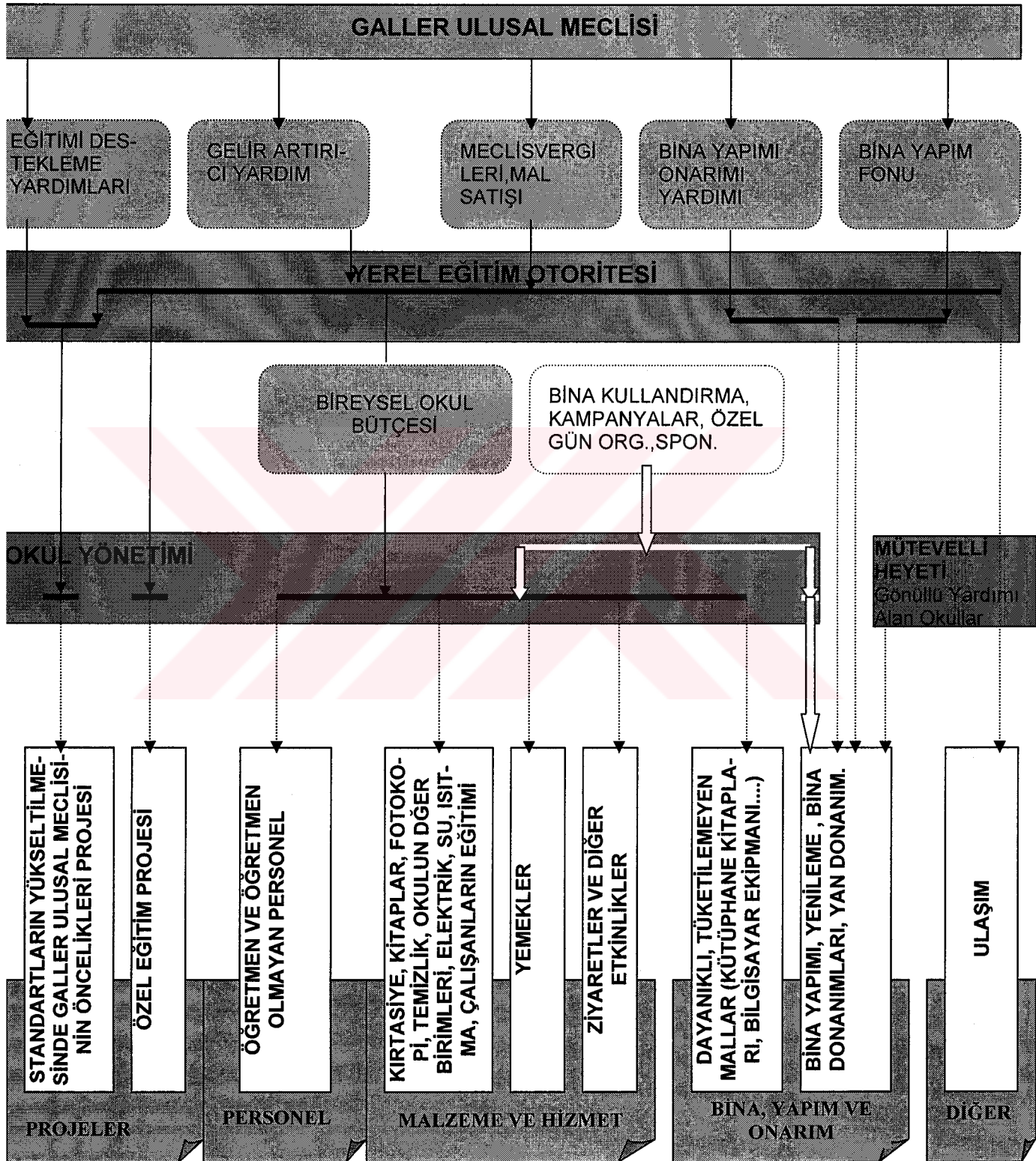
Ulaşım için gerekli harcamaların finansmanı ise Ulaştırma, Bölge ve Yerel Yönetimler Bakanlığı tarafından yerel eğitim otoritesi aracılığıyla karşılanmaktadır.

Yerel yönetimlerin görevlerinin sıralandığı listede sırasıyla eğitim ve öğretim, polis, itfaiye hizmetleri, yol yapımı tamiri ve trafiğin denetlenmesi, çöp ve diğer atıkların imhası işlevleri sıralanmaktadır. İngiltere’de yerel yönetim harcamaları içinde eğitimin payı %48.6 dolayındadır. Bu oran diğer harcamalar içindeki en yüksek orandır (Öcal 2001: 23).

İngiltere’de yerel yönetimlerin eğitim ve öğretim görevlerini ayrıntılandırarak incelemek mümkündür. İngiltere’de eğitim ve öğretim yasalarına göre il yerel yönetim birimleri, ilçe yerel yönetim birimleri, yerel eğitim ve öğretim idareleri yaşları 5-16 arasındaki çocuklara tam gün ve bedava ilk ve ortaöğretim sunmakla görevlidirler. Devlet okullarının yönetimi LEAs denen yerel eğitim otoritelerine aittir. Ancak 1980’li yıllarda yapılan bir düzenlemeyle okulların yönetiminden veliler de sorumlu tutulmuştur. Düzenlemelerle okulların özerkleştirilmesine ve yerel yönetimlerin elindeki okulun yönetimine ait yetkilerinin velilere aktarılmasına çalışılmaktadır. Yerel yönetimler okullara tavsiyelerde bulunabilmekte, denetleyebilmekte, öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim kurs ve seminerler verebilmektedir. Ayrıca okulların bakım ve onarım işleriyle okul yemeklerinin de sağlanmasını üstlenmişlerdir. Merkezi yönetim ise bu görevlerinden dolayı yerel yönetimleri denetlemektedir (Eurydice 2004).

Yerel yönetimler eğitim ve öğretim hizmetlerinin de yer aldığı hizmetleri yerine getirirken gereksinim duydukları gelirleri şu yollardan sağlamaktadırlar. Yerel yönetimlerin vergi toplama yetkilerinden kaynaklanan vergi gelirleri bulunmaktadır. Bu dilim içinde en yüksek oran emlak vergilerinden elde edilen gelire aittir. Yerel yönetim gelirlerinin % 25’ini hizmetlerin sunumundan elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Devlet yardımı ise gelirin en önemli kalemidir, yaklaşık % 45 oranında gelir devlet yardımlarından gelmektedir. Ayrıca bir diğer gelir dilimini kamu ya da özel sektörden alınan borçlar oluşturmaktadır. 1986-1987 döneminde İngiltere’de yerel yönetimlerin harcadıkları miktar 41 milyar sterlindir. Bu miktar toplam kamu harcamalarının dörtte biridir (Öcal 2001: 57).

b) GALLER

Belirli projeler yerel eğitim otoritelerince okul düzeylerinde finanse edilmektedir. Projeler için Eğitimi Destekleme Fonundan yerel eğitim otoritelerine yardım aktarılır. Bu aktarılan yardımlarla birlikte yerel eğitim otoriteleri kendi kaynaklarını da ekleyerek okullara gerekli finansmanı aktarmaktadırlar. Özel eğitim projesi için gerekli finansman ise yerel eğitim otoritesi tarafından karşılanmaktadır.

Öğretmenlerin ve öğretmen olmayan personelin ücretleri okul yönetimi tarafından karşılanır. Okul yönetiminin en önemli finansal kaynağı okullara verilen bireysel okul bütçeleridir. Diğer bir kaynak türü ise devlet yardımları dışında okulun kendi yaptığı girişimleriyle oluşturduğu okul özel bütçesidir.

Okulun işletme harcamaları, kırtasiye, ders kitapları, fotokopi, temizlik ve benzeri harcamalar okul tarafından karşılanmaktadır.

Yemekler, eğitim amaçlı ziyaretler ve diğer etkinlikler için gerekli kaynaklar okulun bireysel bütçesinden karşılanmaktadır.

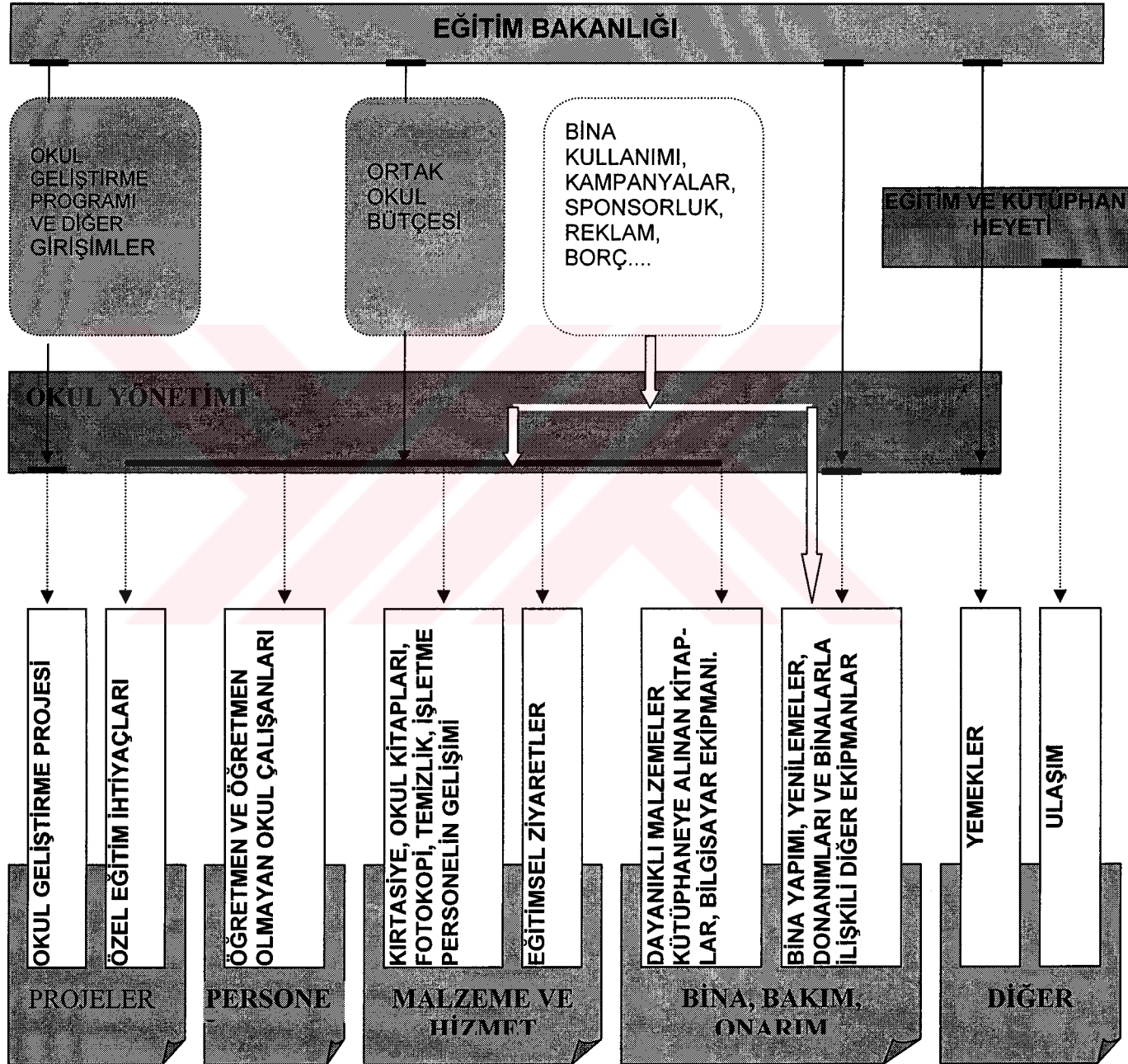
Dayanıklı ve tüketilemeyen malların sağlanması için gerekli para okul tarafından karşılanmaktadır.

Bina yapımı, onarımları ve binaların donanımlarının alınması büyük çaplı finansman gerektirdiğinden bu kategorideki harcamalar için ulusal meclisin bu yönde kullanılmak üzere oluşturduğu fonlardan yararlanılmaktadır. Ağırlıklı olarak bu kaynakların kullanıldığı bina yapımı onarımı kategorisine ayrıca okulların oluşturduğu özel bütçelerinden de katkı yapılmaktadır. Gönüllü yardımı alan okulların bu kategorideki harcamaları okulların kendileri tarafından karşılanıyor görünse de devlet bu yönde kullanılmak üzere yardım etmektedir. Ulaşım yalnızca yerel eğitim otoritesi tarafından finanse edilmektedir (Eurydice 2004).

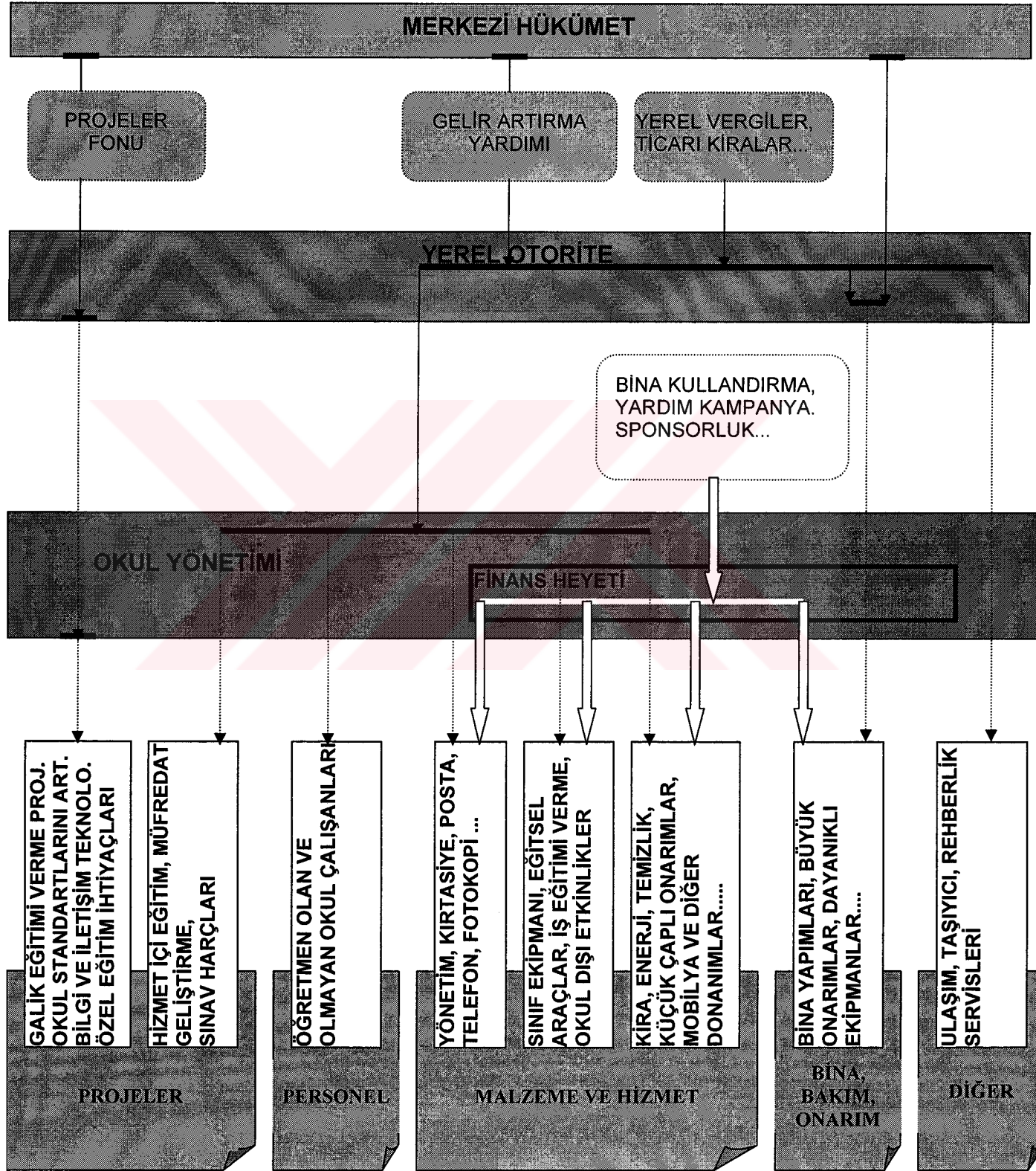
c) KUZEY İRLANDA

Ülke çapında uygulanan okulu geliştirme projesi Eğitim Bakanlığı'nın bu konu ile ilgili fonundan finanse edilmektedir. Özel eğitim gereksinimlerini okul kendi bütçesinden karşılamaktadır. Personel ücretleri de yine okulun bütçesinden karşılanmaktadır. Okulun işletme, kırtasiye, temizlik gibi masrafları okulun kendi bütçesinden karşılanmaktadır. Eğitimsel amaçlı ziyaretler ve gezintiler okul bütçesinden finanse edilmektedir. Ders kitapları, bilgisayar ekipmanları sürekli tekrarlayan harcamalar sınıfında kabul edildiği için bu türden masraflar okulun kendi bütçesinden karşılanır. Ancak bina yapımı, yenilenmesi, binanın donanımı gibi

büyük çaplı harcamayı gerektiren harcama kalemleri ağırlıklı olarak Eğitim Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir. Bu tür harcama kategorilerine okul kendi özel girişimleriyle elde ettiği bütçesinden katkı yapar. Yemekler Eğitim Bakanlığı'nın finansmanı ile verilmektedir. Ulaşım ise yerel düzeyde kurulmuş olan Eğitim ve Kütüphane Heyeti tarafından finanse edilmektedir (Eurydice 2004).

d) İSKOÇYA

Finans heyeti okul müdüründen ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu komite, okulun kendi girişimleriyle oluşturmuş olduğu bütçeyi yönetir.

Ülke çapında uygulanmakta olan projeler merkezi hükümetin oluşturduğu “projeler fonu”ndan finanse edilmektedir.

Yerel otorite okulun ihtiyaç duyduğu finansman kaynağını okula vermektedir. Okul yönetimi ayrıca kendi oluşturmuş olduğu özel kaynakları, tamamlayıcı kaynak olarak kullanmaktadır.

Hizmet içi eğitim, müfredat geliştirme çalışmaları için gerekli harcamaları okul yapmaktadır.

Okul çalışanları ve öğretmenlerin maaşları da okul tarafından karşılanmaktadır.

Okulun işletilmesinden dolayı ortaya çıkan harcamalar, elektrik, su, ısıtma, kırtasiye, telefon gibi masraflar yine okul tarafından karşılanmaktadır. Bu harcama kategorisine okulun özel bütçesinden de katkı yapılmaktadır.

Sınıf içi etkinlikler için gerekli finansman, okul binasına yapılan küçük çaplı tadilatlar, temizlik, mobilya alınması gibi harcamalar yine hem okulun kendi özel bütçesinden hem de devletin okula yaptığı yardımlardan oluşturulan bütçeden karşılanmaktadır.

Binaların satın alınması, donanımının sağlanması ve yenileme türünde büyük çaplı harcamalar bir kısmını merkezi hükümetin diğer kısmını yerel otoritenin sağladığı ortak bir bütçeden karşılanmaktadır. Bu tür harcamalara okul kendi özel bütçesinden katkı yapmaktadır.

Ulaşım, yemek, rehberlik servisleri için gerekli finansman yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır (Eurydice 2004).

Ülkelerin ilköğretim finansman sistemlerini ortaya koyduğumuz bu bölümün sonunda elde edilen bilgilerden aşağıdaki tabloyu oluşturmaktayız. Bu tabloda alt kategorilere göre ülkelerin finans biçimleri gösterilmektedir.

Tablo 8, ülkelerin ilköğretim finansmanına katılımlarını kaynak kullanım kategorileri ve yönetim düzeyleri bazında göstermektedir.

Tablo 8: Finansman Sürecinde Karar Yetkisinin Yönetim Düzeylerine Dağılımı

M: Merkezi Yönetim Y: Yerel Yönetim O: Okul Yönetimi ÜLKELER		PROJELER		PERSONEL		MAL VE HİZMET			BİNA YAPIM		YEMEK, ULAŞIM, GEZİ
		Ulusal	Bölgesel	Öğretme Gör.	Öğretme görevi olmayan	Elektrik, kirtasiye, ısınma, Telefon	Taşınır, Demirbaş, öğretim malz.	Taşınmazlar, donanım, mobilya vb.	Bina yapımı, büyük onarımlar	Küçük çaplı onarımlar ve bakım	
TÜRKİYE		M	M	M	MO	MO	MO	M	M	O	O
BELÇİKA	Fransız	M	M	M	MY	-	MYO	MY	--	-	YO
	Flaman	M	M	M	MO	O	O	MO	MYO	YO	YO
	Alman	M		M	M	MY	MY	MY	MY		YO
DANİMARKA		MYO		Y	Y	O	O	Y	Y	O	YO
ALMANYA		M	M	M	Y	Y	Y	MY	MY	Y	Y
YUNANISTAN			--	M	Y	Y	M	M	M	Y	
İSPANYA			--	M	Y	Y	YO	M	M	YO	MYO
FRANSA		M	M	M	Y	Y	Y	Y	Y	Y	MY
İRLANDA		M	M	M	MO	MO	MO	MO	MO	MO	M
İTALYA		MO	MO	MY	MO	MYO	MYO	MY	MY	Y	YO
LÜKSEMBURG		Y	Y	MY	Y	Y	Y	Y	M	Y	MY
HOLLANDA		MYO	MYO	MO	O	MO	MO	Y	Y	MO	Y
AVUSTURYA		-	--	M	Y	YO	MO	Y	Y	YO	MY
PORTEKİZ		M	MY	M	M	YO	YO	Y	Y	YO	MY
FİNLANDIYA		MY	MY	O	O	O	O	Y	Y	O	O
İSVEÇ		MYO	MYO	MYO	MYO	YO	MYO	Y	Y	O	YO
İNGİLTERE		M	M	Y	O	O	O	M	M	YO	MY
GALLER		MYO	MYO	O	O	O	O	MYO	MYO	O	YO
K. İRLANDA		M	O	O	O	O	O	MO	MO	O	MYO
İSKOÇYA		M	M	O	O	O	O	MY	MY	O	Y

2 – Harcama Türlerine Göre İlköğretimin Finansmanı

1. İlköğretim okullarının personel finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Personel, öğretim görevi olanlar ve öğretim görevi olmayan okul çalışanları olarak iki gruba ayrılmıştır. Öğretme görevi olan personelin finansmanı ağırlıklı olarak merkezi yönetim tarafından üstlenilmiştir. Türkiye, çoğunluğun içinde yer almaktadır. Bu gruptan farklılık gösteren ülkeler Danimarka, Finlandiya, İngiltere, Galler, Kuzey İrlanda ve İskoçya'dır. Danimarka ve İngiltere'de öğretmenlerin ücretleri yerel yönetimler tarafından ödenirken, Finlandiya'da okulların kendi bütçelerinden ödenmektedir. İtalya ve Lüksemburg'ta ise öğretmenlerin ücretlerinin finansmanına hem merkezi hem de yerel yönetimler katılmaktadır. İsveç'te ise her üç yönetim kademesi öğretmenlerin ücretlerinin ödenmesi sürecinde rol almaktadır (Tablo 9).

Tablo 9: Öğretmenlerin Ücretlerinin Finansmanına Yönetim Kademelerinin Katılımına Göre Ülkelerin Dağılımı

Grup Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Öğretmenlerin Ücretlerinin Finansmanı	Türkiye, Belçika, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, İrlanda, Avusturya, Portekiz	Danimarka, İngiltere	Finlandiya
	İtalya, Lüksemburg		
	Üç yönetim kademesi birlikte: İsveç		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: Hollanda		

Öğretim görevi olmayan okul çalışanlarının finansmanı ağırlıklı olarak yerel yönetimler ve okullar tarafından karşılandığı görülmektedir (Tablo 10). Danimarka, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, Lüksemburg ve Avusturya'da öğretim görevi olmayan okul çalışanlarının finansmanını yerel yönetimler karşılamaktadırlar. Hollanda, Finlandiya ve İngiltere'de ise okul yönetimi sorumluluğu üstlenmektedir. Türkiye, Belçika'nın Flaman Kesimi, İrlanda ve İtalya'da ise ağırlıklı olarak merkezi yönetim öğretim görevi olmayan okul çalışanlarının ücretlerini öderken aynı

zamanda okul yönetimi kendi görevlendirdikleri çalışanlarının ücretlerini kendileri ödemektedirler (Eurydice 2001:10).

Ülkeler öğretmen dışında okul çalışanlarının finansmanını yerel yönetimlere ve hatta okul yönetimlerine bırakma eğilimindedirler.

Tablo 10: Öğretim Görevi Olmayan Okul Çalışanlarının Ücretlerinin Ödenmesinde Yönetim Kademelerinin Rolüne Göre Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Öğretim Görevi Olmayan Okul Çalışanlarının Ücretlerinin Ödenmesi	Belçika'nın Alman K., Portekiz	Danimarka, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, Lüksemburg, Avusturya	Hollanda, Finlandiya, İngiltere
		Belçika'nın Fransız K	
	Üç yönetim kademesi birlikte: İsveç		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: Türkiye, Belçika'nın Flaman K., İrlanda, İtalya		

2. İlköğretim okullarının işletilmesi, malzeme ve hizmet kategorilerindeki giderlerinin finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Bu grup kendi içinde üç alt gruba ayrılarak incelenmiştir.

- 1) Elektrik, kırtasiye, ısınma, telefon vb. harcama kalemleri.
- 2) Öğretim malzemeleri, ekipman, taşınabilir demirbaşlar.
- 3) Donanım, mobilya, taşınmaz demirbaşlar.

Elektrik, kırtasiye, ısınma gibi okulun işletme giderlerinin finansmanında yerel yönetimlerin ve okul yönetimlerinin finansman sürecinde ağırlıklı olarak pay sahibi olduğu görülmektedir (Tablo 11). Türkiye, İrlanda ve Hollanda'da bu grubun finansmanı hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi tarafından karşılanmaktadır.

Tablo 11: Elektrik, Kırtasiye, Isınma Gibi Harcama Kategorilerinin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Elektrik, Kırtasiye, Isınma		Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, Lüksemburg	Belçika'nın Flaman K., Danimarka, Finlandiya, İngiltere
		Belçika'nın Alman K.	Avusturya, Portekiz, İsveç
	Üç yönetim kademesi birlikte: İtalya		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: Türkiye, İrlanda, Hollanda		

Öğretim malzemeleri, ekipman ve taşınabilir demirbaşların finansmanını ağırlıklı olarak yerel yönetimlerin ve okul yönetimlerinin sorumluluk aldıkları görülmektedir (Tablo 12). Türkiye, İrlanda, Hollanda ve Avusturya'da ise öğretim malzemeleri, ekipman ve taşınabilir demirbaşların finansmanında hem merkezi yönetim hem de okul yönetiminin sorumluluk aldığı anlaşılmaktadır.

Bir çok ülkenin tersine bazı ülkelerde merkezi yönetimler halen ağırlıklı olarak kitapların da dahil olduğu öğretim materyallerini okullara kendileri göndermektedirler. Bu ülkelerde merkezi otorite bütün ülke için tek bir kaynak tahsis etmektedir. Bu durum Türkiye'de, Yunanistan'da ve Avusturya'da görülmektedir.

Tablo 12: Taşınır Demirbaş, Öğretim Malzemeleri Gibi Harcama Kategorilerinin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Taşınır Demirbaş, Öğretim Malzemeleri	Yunanistan	Almanya, Fransa, Lüksemburg	Belçika'nın Flaman K., Danimarka, Finlandiya, İngiltere
		Belçika'nın Alman K.	İspanya, Portekiz
	Üç yönetim kademesi birlikte: Belçika'nın Fransız K., İtalya, İsveç		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: Türkiye, İrlanda, Hollanda, Avusturya		

Donanım, mobilya, taşınmaz demirbaşların finansmanında ağırlıklı olarak merkezi ve yerel yönetimlerin finansmanı üstlendikleri görülmektedir (Tablo 13). Merkezi yönetimin finansman sorumluluğunu üstlendiği ülkeler Yunanistan, İspanya, İngiltere ve Türkiye olarak belirlemektedir. Mobilya, donanım ve taşınmaz demirbaşların finansmanını yerel yönetimlerin üstlendiği ülkeler ise Danimarka, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya, İsveç' tir.

Tablo 13: Donanım, Mobilya, Taşınmaz Demirbaşların Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Donanım, Mobilya, Taşınmaz Demirbaşların Finansmanı	Türkiye, Yunanistan, İspanya, İngiltere	Danimarka, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya, İsveç	
		Belçika Fransız K., Belçika Alman K., Almanya, İtalya	
	Üç yönetim kademesi birlikte:		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: Belçika'nın Flaman K., İrlanda		

3. İlköğretim okullarının bina yapımı, binaların yenilenmesi ve onarımının finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Bina yapımı, binaların yenilenmesi ve onarımının finansmanında merkezi ve yerel yönetimlerin ağırlıklı olarak sorumluluk aldıkları anlaşılmaktadır (Tablo 14). Bu grubu da iki alt başlık altında incelemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bina yapımı ve büyük çaplı onarımlar ile küçük çaplı onarımlarla bina bakımı açısından ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır.

Bina yapımı ve büyük çaplı onarımların finansmanında yalnızca merkezi yönetimin sorumluluğu üstlendiği ülkeler Türkiye, Yunanistan, İspanya, Lüksemburg, İngiltere olarak belirlemektedir.

Yalnızca yerel yönetimlerin sorumluluğu üstlendiği ülkeler ise Danimarka, Fransa, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya ve İsveç'tir. Hem merkezi hem de yerel yönetimlerin birlikte sorumluluk aldıkları ülkeler ise Belçika'nın Flaman kesimi ve Alman kesimi, Almanya ve İtalya'dır.

Tablo 14: Bina Yapımı ve Büyük Çaplı Onarımların Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Bina Yapımı ve Büyük Çaplı Onarımların Finansmanı Katılım	Türkiye, Yunanistan, İspanya, Lüksemburg, İngiltere	Danimarka, Fransa, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya, İsveç	
		Belçika Alman K., Almanya, İtalya	
	Üç yönetim kademesi birlikte: Belçika Flaman K.		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: İrlanda		

Binaların bakımı ve küçük çaplı onarımlarının finansmanını ise ağırlıklı olarak yerel yönetimler ve okul yönetimleri karşılamaktadır (Tablo 15). Bu grubun finansmanını yalnızca yerel yönetimlerin üstlendiği ülkeler Almanya, Yunanistan, Fransa, İtalya, Lüksemburg iken yalnızca okulların üstlendiği ülkeler Danimarka, Finlandiya, İsveç'tir.

Tablo 15: Küçük Çaplı Onarımlar ve Bakıma Yönelik Harcamaların Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Küçük Çaplı Onarımlar ve Bakım		Almanya, Yunanistan, Fransa, İtalya, Lüksemburg	Danimarka, Finlandiya, İsveç
		Türkiye, Belçika Flaman K., İspanya, Avusturya, Portekiz, İngiltere	
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: İrlanda, Hollanda		

Türkiye'nin de içinde yer aldığı grupta ise yerel yönetimlerin ve okul yönetimlerinin küçük çaplı onarım ve bakımların finansmanı birlikte üstlendikleri görülmektedir. Bu grupta Türkiye'nin yanı sıra Belçika'nın Flaman Kesimi, İspanya, Avusturya, Portekiz ve İngiltere yer almaktadır.

İl özel idarelerinin katılımı gözönüne alınarak Türkiye hem yerel yönetimlerin hem de okul yönetimlerinin birlikte küçük çaplı onarım ve bakımları üstlendikleri ülkeler grubunda gösterilmektedir. Ancak il özel idarelerinin katkısının ilköğretime ayrılan kaynakların büyüklükleri ile karşılaştırıldığında çok küçük boyutlarda olduğu dikkate alınmalıdır (MEB 2003 : 303).

4. İlköğretim okullarına yönelik projelerin finansmanına yerel yönetimlerin katılımı açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Ulusal veya bölgesel düzeyde yürütülen projelerin ağırlıklı olarak merkezi yönetim tarafından finanse edildiği görülmektedir (Tablo 16). Danimarka, Hollanda, Finlandiya ve İsveç'te projelerin finansmanına yerel yönetimler de katılmaktadır. Bu açıdan farklılık gösteren tek ülke Lüksemburg' tur. Bu ülkede merkezi yönetim projelerin finansman sürecine hiç katılmamaktadır

Tablo 16: Projelerin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Projelerin Finansmanı	Türkiye, Belçika, Almanya, Fransa, İrlanda, Portekiz, İngiltere	Lüksemburg	
		Finlandiya	
	Üç yönetim kademesi birlikte: Danimarka, Hollanda, İsveç		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: İtalya		

5. Ulaşım, Barınma, Yemek Gibi Sosyal Hizmetlerin Finansmanına Yerel Yönetimlerin Katılımı Açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Bu grubun finansmanı ağırlıklı olarak yerel yönetimler tarafından üstlenilmiştir. Ancak yerel yönetimler bu grubun finansmanında merkezi yönetimle ve okul yönetimleriyle işbirliği yapmaktadır. Yerel yönetimlerin merkezi yönetimle birlikte okulların ulaşım, yemek, okul dışı geziler gibi etkinliklerin düzenlemesinde işbirliği yaptığı ülkeler İspanya, Fransa, Lüksemburg, Avusturya, Portekiz, İngiltere ve Kuzey İrlanda'dır. Yerel yönetimlerin okullar ile işbirliği yaptığı ülkeler ise Belçika, Danimarka, İtalya ve İsveç'tir. Bu grubun finansmanını yalnızca yerel yönetimlerin üstlendiği ülkeler Almanya ve Hollanda iken Türkiye'de merkezi yönetimin yanı sıra okul yönetimleri de okul aile birliği aracılığı ile ulaşım, yemek, barınma gibi sosyal hizmetlerin finansmana katılmaktadır (Tablo 5).

Tablo 17: Ulaşım, Yemek, Barınma Gibi Sosyal Hizmetlerin Finansmanına Katılım Açısından Ülkelerin Dağılımı

Gruplandırma Konusu	Merkezi yönetim	Yerel Yönetim	Okul Yönetimi
Ulaşım, Yemek, Barınma Gibi Sosyal Hizmetler	İrlanda	Almanya, Hollanda	Finlandiya
		Fransa, Lüksemburg, Avusturya, Portekiz, İngiltere	Belçika, Danimarka, İtalya, İsveç
	Üç yönetim kademesi birlikte: İspanya		
	Hem merkezi yönetim hem de okul yönetimi: Türkiye		

Kaynakların çıktığı ve dağıtıldığı nokta açısından Avrupa Birliği ülkeleri arasında farklı uygulamalar bulunmaktadır.

Yerel yönetimlerin eğitim için merkezi hükümetten aldıkları para miktarı önceden belirlenmektedir. Daha sonra yerel otoriteler kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için verilen para miktarına kendi yerel kaynaklarından eklemeler yapmaktadırlar. Bu tür uygulamalar Belçika'nın Fransız kesiminde, Almanya'da ve Fransa'da görülmektedir. Yunanistan ve İrlanda'da ilköğretim okullarının alacakları yardımlar bütün olarak yerel yönetimlere aktarılmaktadır. Bunlar ise gelen miktarı

okullar arasında paylaştırmaktadırlar. Belçika'nın Flaman kesiminin bütün ilköğretim okullarının finansmanı yerel otoritelerce karşılanmaktadır. Belçika'nın Fransız kesiminde topluluk otoriteleri tarafından yönetilen okullarda, finansman topluluk sorumluluğundadır yani yerel niteliklidir. Bütün kaynak kategorilerinin yerel yetkililer tarafından finanse edildiği ülkeler arasında Danimarka, Finlandiya ve İsveç başta gelmektedir (Eurydice 2001).

Avusturya'da federal düzeyde, Portekiz'de, İrlanda'da ve Türkiye'de okulların finansmanı merkezi hükümet tarafından yönetilmektedir.

Kaynakların finansmanında en yaygın model merkezi otoritelerle yerel otoritelerin işbirliği yapmasıdır. İtalya ve Portekiz'de ise yalnızca taşınmaz malların alımında merkezi ve yerel yetkililer birlikte sorumluluk almaktadırlar (Eurydice 2001:10).

İsveç, Norveç, Danimarka, Finlandiya, İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'da yerel otoriteler, okul çalışanlarının parasını ve eğitim uygulama giderlerini karşılamakla sorumlu tutulmuşlardır.

Öğretmenlerin dışındaki çalışanların maaşları da yerel otoriteler tarafından karşılanmaktadır. Bu durum Belçika'nın Fransız kesiminde, Almanya'da, İspanya'da, Fransa'da, İtalya'da, Portekiz'de, Lüksemburg'da, Hollanda'da ve Avusturya'da geçerlidir.

Öğretmen maaşlarını ödeme, bina yapımlarını ve donanımlarını sağlama konularında merkezi yönetim yetkiyi elinde bulundurmaktadır. Öte yandan finansman kullanımında etkililiği sağlayabilmek için merkezi yönetim, yerel yönetimlere ve okul yönetimlerine sorumluluk vermektedir. Özellikle binaların bakım ve küçük onarımlarında; su, ısıtma, elektrik, kırtasiye masraflarının karşılanmasında; ulaştırma, yemek, eğitimsel amaçlı gezintilerin finansmanında yerel yönetimler yetkilendirilmişlerdir.

Yerel yönetimlerin yukarıda geçen alanlarda ihtiyaç duyulan harcamaları yapabilmeleri için merkezi hükümet kaynak aktarımında bulunmaktadır. Yerel yönetimlere aktarılan kaynakların yanı sıra kendi kaynaklarını oluşturabilme hakkı da verilmiş olduğundan ilköğretim okullarının ihtiyaçlarını etkili bir şekilde gidermektedirler.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada AB ülkeleri ile Türkiye, yerel yönetimlerin ilköğretimin finansmanına katılımları açısından karşılaştırılmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde yerel yönetimlerin durumu, ilköğretimin finansmanında yaşanan sorunlar, ilköğretimin finansmanında yerel yönetimlerin sorumlulukları ele alınmıştır. Aynı zamanda ilköğretimin finansmanında dünyadaki uygulamalar ve değişik anlayışlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada AB ülkelerindeki ilköğretim finansmanında yaşanan değişimlerin yönü vurgulanmaktadır. Yerel yönetimler, okullar ve veliler eğitim finansmanı sürecine katılmaktadır. Bu yönde değişim sadece AB ülkelerinde değil dünyanın diğer ülkelerinde de gelişen bir eğilimdir.

1980' lerin başlarından beri okulların etkililiğini geliştirme yönünde çabalar Avrupa Birliği ülkelerinde devam etmektedir. Çabalar okulların masraflarını azaltmaya ve okulların bütçe kaynaklarına herhangi bir artış getirmeden eğitimin kalitesini yükseltmeye yöneliktir. İlköğretimin finansmanı sürecinde karar yetkisini yönetim düzeyleri arasında paylaştırmada asıl amaç maliyet etkililiğini gerçekleştirmektir. Bunu genellikle okulların veya okullara en yakın yönetim birimlerinin yani belediyelerin finansal bağımsızlıklarını artırmak suretiyle yapmaktadırlar. Uygulamaların ortak yanları dikkate alındığında yatırım harcamaları merkezi yönetim tarafından üstlenilirken cari harcamalar yerel yönetimler tarafından üstlenilmektedir. Bu kapsamda bina yapımları, personel eğitimi, personel giderleri, kitap basım ve dağıtımı, okul donanımı -ağırlıklı olarak- merkezi hükümetler karşılarken kırtasiye, işletme masrafları, bakım ve onarım işleri yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır.

İlköğretim ağırlıklı olarak kamu kaynaklarından finanse edilmektedir. Yerel yönetimler kamu kaynaklarının ilköğretime aktarılmasında aracılık işlevi görmektedirler. Burada temel farklılık kamu kaynaklarının kullanılış şeklidir. Sorun ve ihtiyacın belirlediği yerde, kaynak kullanımı yetkisi de bulunmaktadır. İhtiyacın hissedildiği noktaya en yakın yerde kararın alınması temel ilke olarak belirmektedir.

Araştırma sonunda AB ülkelerinin genelinde yerel yönetimlerin ilköğretimin finansmanına katıldıkları ancak Türkiye’de yerel yönetimlerin ilköğretimin finansmanına çok sınırlı ölçüde katıldıkları görülmüştür. Finansman sisteminde yapılabilecek değişiklikler kaynakların etkin kullanımını amaçlamak zorundadır. Kaynakların etkin kullanımı ile mevcut kaynaklarla en iyisi elde edilmeye çalışılmalıdır. Eğitim kurumlarının kendi bütçelerini oluşturabilmeleri ve kaynak kullanımında yetki devri yapılması gerekli görülmektedir. Kaynakların etkin kullanılabilmesinde yerel yönetimler bir yol olarak görünmektedir.

Yerel yönetimlerin ilköğretimin finansmanına katılımı yönünde yapılabilecek değişikliklerin bazı riskler taşıdığı da çalışmada ortaya konmaya çalışılmıştır. Filipinler ve Çin örnekleri bizim için dikkate değerdir. Yerel yönetimlerin yetki aktarımı ile güçlendirilmesi yönündeki girişimler beraberinde bir takım olumsuzlukları da ortaya çıkarabilmektedir. Yönetim kültürüne ve altyapıya sahip olmayan ülkelerde yerel yönetimlere aktarılan yetkiler amacı dışına çıkma riski taşımaktadır. Ekonomik farklılıkların gözetilerek ülkenin tamamında aynı kriterlerin uygulanmaya çalışılmaması, bölgesel farklılıkların gözetilmesi gerekmektedir.

Uygulamalardaki farklılıklardan kaynaklanan olumsuzluklarına karşın yerel yönetimlerin ve okulların eğitim finansmanında sorumluluklara sahip olmaları eğitim kaynaklarının kullanımında etkililiğe katkı yapmaktadır. Yerelleşme ve yerel imkanların okulların finansmanında kullanılması doğrudan denetim olanağı yaratabilir. Yerel yönetimler eğitim kalitesi, harcamalar, ve planlar konusunda kontrol görevi üstlenebilir. Okulların ihtiyaçlarından kısa sürede haberdar olması gereken yerel birimler mümkün olan kaynakları uygun bir şekilde kullanabilme olanaklarına sahiptirler.

Milli Eğitimde hizmet esasına göre yapılanmayı gerçekleştirebilme yönünde merkez örgütünü makro düzeyde stratejik planlama, müfredat programı, araştırma geliştirme, denetleme yapan ve eşgüdüm işleriyle uğraşacak üst düzey karar organı haline dönüştürmek, bürokrasiyi azaltmak, gerek bakanlık taşra birimlerine gerekse yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk devrini gerçekleştirmek, yerel yönetimler ve ailelerin eğitim sürecine aktif katılımını sağlamak için 3797 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda düzenlemeler yapılması önerilmektedir.

Bu araştırmadan hareketle ilköğretime ayrılan kaynakların kullanımını verimlilik açısından inceleyecek farklı bir araştırma da yapılabilir.

KAYNAKÇA

ADEM, Mahmut.. "Cumhuriyet Döneminde Eğitim Finansmanı", H. H. TEKİŞİK (Ed). *21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu*. Ankara, Tekişik Eğitlm Araştırma Geliştirme Vakfı, 25-27 Kasım1999, 90-100.

ADEM, Mahmut. *Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız, Çağdaş Matbaacılık*. Ankara. 2000.

AKYÜZ, Emine. "Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı", *Milli Eğitim Dergisi*, sayı 151, 2001.

BELL, Judith. *Doing Your Research Project. A Guide For First-Time Researchers In Education And Social Science*. Milton Keynes-Philedelphia: open university press. 1987.

CARNOY, M., H. LEVİN. "The Political Economy of Financing Education In Developing Countries." *Financing Educational Development, Proceedings Of An International Seminar Held In Mont Sainte Marie, Canada*. May 1982, 19-21.

ÇINKIR, Şakir. "Eğitim Yönetiminde Yerelleşmenin Üstünlükleri ve Sakıncaları". *Eğitim Araştırmaları*, sayı 8, 2002, 101-110.

ÇOKER, Ziya. *Mülki Yönetim ve Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma*. Türk Idareciler Yayını, Ankara. 2003

BUCAK, Balcı Esergöl. *Eğitimde Yerelleşme*, Detay yayınları, Ankara.2000

DEMİREL, Özcan. *Karşılaştırmalı Eğitim*. Pegem yayınları, Ankara.2000

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Ankara, 1995.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*, Ankara.2000.

European Commission. *Financing And Management of Resources In Compulsory Education*, Luxemburg.2000.

Eurydice, Directorate Generale For Education And Culture. *Financial Flows in Compulsory Education in Europe.*, Brussels/Bruxelles, 2001.

Eurydice. <http://Application/frameset.asp?country=BF&language=EN> Temmuz-Eylül 2004

GÜNEŞ, İsmail. "Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yerel Hizmetlerin Finansmanı". (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

IDRC (International Development Research Centre). *Financing Educational Development*, Proceedings of an International Seminar held in Mont Sainte Marie, Canada. 19-21 May 1982.

JIMENEZ, E., V. PAQUEO. "Do Local Contributions Affect The Efficiency Of Public Primary Schools", *Economics of Education Review*, vol. 15, no. 4, 1996, 377-386.

KARAKÜTÜK, Kasım. "Karşılaştırmalı Eğitim Finansmanı", H. H. TEKİŞİK (Ed). *21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu*. Ankara, Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı, 25-27 Kasım 1999, 90-100.

KARASAR, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara. 1998.

KAVAK, Y., B. BURGAZ. *Eğitim Ekonomisi*. Pegem Yayınları, Ankara. 1994.

KAVAK, Yüksel . *Dünyada ve Türkiyede İlköğretim*, Ankara. 1997

KAVAK, Yüksel. "Türk Eğitim Sisteminin Genel Görünümü", Cumhuriyet Üniversitesi, *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. Sivas, 21-23 Mayıs 2003, 25-43.

KAVAK, Y., E. EKİNCİ, F. GÖKÇE. *İlköğretimde Kaynak Arayışları. Bir Araştırma*. Şafak Matbaacılık, Ankara. 1997.

KULAKLIKAYA, Musa. "Merkezi Yönetimle Yerel Yönetimler Arasında Etkin Hizmet-Gelir Bölüşümü Açısından Belediyelerimiz". (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

LEVİN, H.M. "Work And Education". G. Psacharopoulos (Ed.), *Economics Of Education Research And Studies*, Oxford: Pergamon Press, 1987.

Milli Eğitim Bakanlığı. *Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Genel Sekreterliği. 1995.

Milli Eğitim Bakanlığı. *Onbeşinci Milli Eğitim Şurası "2000'li yıllarda Türk Milli Eğitim Sistemi" Raporlar, Görüşmeler, Kararlar*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. 1996.

Milli Eğitim Bakanlığı. *Milli Eğitim Sayısal Veriler 2002-2003*, Ankara. 2003.

MİRİCİ, Hakkı, M. ARSLAN. N. ÖZÇELİK." İlköğretim Okulu Müdürlerinin Okul Yönetiminde Karşılaştıkları Sorunlar" *Çağdaş Eğitim Dergisi*, s.298, Mayıs 2003, 29-40.

PEHLİVAN, Osman. "Türkiye'de Yönetimlerin Mali Tevzin ve Kamu Hizmetlerinde Yerellik Açısından Değerlendirilmesi". *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*. Cilt: 6, Sayı, 6, 2001, 32-35.

OECD. "Financial and Human Resources Invested In Education", *Education At A Glance*, 2003 < www.oecd.org/edu/eag2003 >.

ÖCAL, Sıtkı. "İngiltere'de Yerel Yönetimler ve Thatcherism." (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2001.

ÖZTÜRK, Turgut. *Milli Eğitim Mevzuatı*. Metinler Matbaacılık. İstanbul. 1986.

PEACOCK, A., J. WISEMAN. "Economic Growth And The Principles Of Educational Finance In Developed Countries" *Financing of Education For Economic Growth*, OECD, Paris, 1966, 343-359.

PSACHAROPOULOS, George. "Priorities In The Financing Of Education", *Educational Development*. Vol. 10, No. 2/3, 1990, 157-162 (Elsevier, Great Britain).

Resmi Gazete. 2004 Yılı Bütçesi, Sayı:25343, 11 Ocak 2004.

ŞAHİN, Kemal. "Eğitimde Özelleştirme". *Eğitim Araştırmaları*, sayı 8, 2002, 43-53.

ŞİMŞEK, Hasan "Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi: Karşılaştırmalı Örnekler ve Türkiye İçin Çıkarımlar", Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*, 21-23 Mayıs 2003, 131-138.

T.C. 1982 Anayasası. Yeni Gün Haber Ajansı Basım ve Yayıncılık AŞ. İstanbul. 1995.

TURAL, Nejla K. *Eğitim Finansmanı*. Anı Yayıncılık, Ankara. 2002.

TURAN ,S., M. ŞİŞMAN. "Eğitimde Yerelleşme ve Demokratikleşme Çabaları", *Eğitim Yönetimi*, Sayı 34, 2003, 300-315.

TÜSİAD. *Türkiye'de Bireysel Gelir Paylaşımı ve Yoksulluk-Avrupa Birliği İle Karşılaştırma*. 2000, 12 Haziran 2003 < www.tusiad.org >

USLUEL, Yasemin. "MEB Merkez Örgütü Yöneticilerinin Yerelleşme Konusundaki Görüşleri". (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

Wlaamse Gemeenschap Onderwijs. *Education In Flanders*. Head Of The Information And Documentation, Brussel, Belgium. 1997.

Ek.2: Bilgi işleme kartı

Türkiye		devlet	Yerel yön.	Okul
(A) Projeler	Ulusal düzeyde	x		
	Bölgesel veya Yerel düzeyde	X		
(B) Personel Finansmanı	Öğretmen, yönetici, reh.b.	X		
	Öğretim görevi olmayan	x		X
(C) Malzeme ve Hizmet	Demirbaş malzemeleri	X		
	Kırtasiye, fotokopi,	x		X
	Elektrik, su, ısıtma			X
(D) Bina, Donanım, Bakımı	Bina yapımı ve büyük onarımlar	X		
	Küçük çaplı onarımlar ve bakım			X
(E) Ulaşım, yemek, okul gezileri				X

